



# Lof der geldsucht, ofte vervolg der rijm-oeffeningen

<https://hdl.handle.net/1874/203571>

L O F  
D E R  
G E L D S U C H T,  
O F T E  
V E R V O L G

Der  
Rijm-oeffeningen

V A N  
J. de D E C K E R,  
Verdeelt in  
T W E E B O E K E N,  
*Behelsende Gedichten van verscheyde stoffe.*



A M S T E L D A M,

---

By WILLEM LAMSVELT, en WILLEM de COUP, en  
PHILIP VERBEEK, Boekverkopers. Anno 1702.

E E R S T E B O E K

*Des vervolgs*

DER

Rijm-oeffeningen

V A N

J. de D E C K E R,

Vervattende den

L O F

DER

GELDSUCHT.

# D' U Y T G E V E R

Aen den

# L E E S E R .



*DE Lof der Geldsucht*, *Lefer*, is by 't leven van *zijn*en *Auteur* JEREMIAS de DECKER al ter Druck-perffe verwesen geweest; maer eenige verhin-deringen in den wege kome-nde, wierde de Druck des sel-ven voor sekeren tijd uytge-

stelt: ondertusschen is die seer geleerde en boven allen uytstekende Dichter door den verwoeden aenval van eene seer heftige koortse in weynige da-gen uyt dese Wereld wechgeruckt, tot geen klee-ne schade der Neerduytsche Dicht-kunste, welke hy alreede tot in top verheven en op haren hoogsten trap doen klimmen hadde, tot groot genoegen van vele Liefhebberen der selve; en op dat de sul-ke niet lange in 't verlangen souden blijven, heb ick de Druckperffe gedurig aen 't gaen gehouden, ver-sekert zijnde, dat de DECKERS *Vervolg der Rym-oeffeningen* u levendige proeven sal geven van *zijn* doorluchtig verstand en oordeel, en dat 'er derhalven u niet min vruchts en genuchts opdif-schen, ja ruym soo vriendelijck toelachen sal, als eenige *zijn*er voorgaende Gedichten oyt heb-  
\* 3 ben



*d'Uytgever aen den Leser.*

ben mogen doen: ja't volgende Werck, Leser; sal u als eenen helderen spiegel helder en klaer voor d'oogen stellen sijne seer grondige kennisse in alle Goddelijcke en menschelijcke saken, uytgestort in eenen dierbaren schat van uytgelese Vaersen. Maer wie soude ook iet anders verwachten van eenen die selfs noch een kind sijnde een meer als kinderlijk, een mannelijk oordeel blijcken liet? die in sijne jongelingschap de Latijnsche en naderhand de Fransche, Italiaensche en Engelsche talen sonder iemands hulp of onderwijs alleen door de boecken uyt sich selven grondig heeft geleert? die vele sijner rijm-oeffeningen gemaect heeft all wandelende in sijne eenfaemheyd sonder veel arbeyds of moeyte? die doodvyand sijnde van vuyle en ongesoute redenen, noyt eenig onnut woord uyt sijnen mond liet gaen? endelijck die soo oprecht van inborst, in sijnen sommcgang soo sedig en nederig in sijnen handel en wandel soo godvruchtig is geweest? Maer waer loop ick henen! Ick meende slechts in een woord of twee U E. sijn overlijden bekent te maken, en soude soo voortgaende vry meer papiers vereyschen. De verwonderings-waerdige gaven sijnes geestes bewogen my iet wat tot sijnen lof te seggen, hoewel 't belachlijk sehijnt de Sonne met een kaerse te willen toelichten; hoor nu den Auteur selve spreken, in sijne voor-reden, en vaer wel.

d'AU-

d'A U T E U R  
Tot den L E S E R.

**D**En Tijtel, Leser, deses Rymwercks sult gy buyten twijffel wat vreemt vinden, en u lichtelijck aen den dorpel van dit myngebouw komen te stooten of te stooren, want indien oyt gebrek of ziel-evel soo in de Goddelijcke Bladeren, als in de Schriften der oude Philosophen en Poëten, ja ook in de gemeene wandeling, en selfs by de gene die meest siek gaan aan't selve, dapper gesmaed is geworden en word, t is het gene dat wy hier schijnen te willen prijsen. Doch eer ghy oordeelt of my veroordeelt, tree binnen, soo 't u belieft, en doorlijck mijne timmeragie van boven tot beneden, van achteren tot voren; ghy sult wel haest eenen Silenus, wel haest wat beters vinden als ghy meende; of ten minsten bevinde, dat gevel en binnenwerck, tijtel en inhoud ('t welk wat seldsaems schijnt) niet weynig en verschillen, en dat ick hier geene Paradoxen of Wonderspreucken en schrijve, noch aenloope tegens't gemeen gevoelen, maer met geen ander insicht de Geldsucht love, of sich selven doe loven, als om de Geldsuchtige te laken: en op dat gy dit wel vat, en niet en vervalt tot een ander uiterste, en my aentygt dat ik te streng, t'algemeen en sonder onderscheyd lake. en alte blindeling den klippel in't honderd werpe, soo dient geweten, wat geldsuchtige wy hier meenen, namelijk de sulcke slechts, die 't alte vieriglijck, al t'onmatelijck zijn, die staeg hunne buydelen vol stoppen, nooyt hunne begeerlijckheyd, die 't geld al te hitfig natrachten,

al te heftig besinnen; op 't geld al hun herte stellen, alle  
hunne hope bouwen; van 't geld hun hoogste goed, van 't  
goud hunnen God maken; om 't geld eere, deugde ja al-  
len plicht tegens God en hunnen naesten verwaerloosen en  
als met voeten treden; het zy dan om met den gelde hunne  
kassen, kisten en kofferen op te vullen sonder op ander ge-  
bruyk of eynde te sien, 't welck de rechte en volmaekte  
gierigheyd is; of wel om in den gelde stoffe t'erlangen om  
overdaed, brasserye en pronckerye te plegen of staende te  
houden: dese zyn de geldsugtige die hier werden gemeent,  
daer wy 't hier op hebben, en die eygentlyck onder dese  
Dante behooren: zyt ghy een van dese, Lezer, soo weet  
dat ghy in dit Werck hier en daer niet strengelijck gegeef-  
felt, maer slechts van terzijden en met dwersche slaegs-  
kens een weynig word gequispelt, en dat noch in 't heyme-  
lyk of sonder uwen name te melden, niemand genaemt,  
niemand geblaemt, en dien volgens niet tot uwe schande  
en als vuyl zijnde, maer tot uwe beteringe, en op dat ghy  
aflaet vuyl tē zyn: doch soo ghy u suwyer kent van dese  
smette, soo en is deser oede voor uwen rugge niet; alle dit  
gerabbelen gaet u dan in 't minste niet aen, gy en hebt er  
u niet een' tittel van aente trecken, 't zy van wat staet, be-  
roep of gelgentheyd ghy oock meugt zyn, of wat oock dese  
Klapperey komt uyt te snorken of uyt te bulderen; die wy  
van alle staten en soorten van lieden moesten doen spre-  
ken, om dat onder meest alle staten en soorten van lieden  
(och of dit meer stoutelijck als waerachtelijck geseyt wier-  
de) niet weynig van sulcke vuyle giervogelen nestelen: en  
door dien wy haer snoevende ten Pleyt- of Praet-stoele voe-  
ren en sich selven prijsende, soo moeste syna der snoeve-

*ren wijze hyperboliseren, breed opgeven, sich eene beleyd-  
 ster roemen van alles, en alles onder haer trachten te trec-  
 ken, oock dingen die geensins onder haer en behooren:  
 want alle sucht voorwaer of begeerte tot den gelde en is  
 geene gierigheyd, en is niet verwerpelijck selfs niet alle be-  
 geerte tot rijkdom. (a) Non quælibet (inquit Amesius)  
 divitiarum concupiscentia avaritia est. *Ja tot eene  
 wetige en matigena trachtinge van nooddrustig geld is ie-  
 der ten hooghsten verplicht en verbonden. (b) Is't dat ie-  
 mand sijn' huysgenooten niet en versorgt, die is  
 erger dan een ongeloovige, segt d' Apostel: derhal-  
 ven dat se soo hier, soo daer en voornaemlijck ontrent de  
 kunsten en handwercken, oock eenig zins onder haer gebied  
 schijnt te willen vervangen de gene die door wettelijcken  
 weg en eerelijcke middelen 't geld natrachten, niet om't  
 geld, maer zimpelijck om de noodwendigheden die voor't  
 geld werden verkregen, sulcx doetse (moet ghy denken)  
 als eene stofster en grootspreekster, die zich aenmeet, 't ge-  
 ne haer in geenen deele toe en komt, of als eene die selve  
 niet deugende meent dat oock alle andere niet en deugen:  
 doch word op die plaetsen 't gespreck alsoo gematigt, dat  
 ieder lichtelijck rieken kan, dat' et aldaer niet en werd  
 gemeent, en dat se zich aldaer vertast of mistast, en haer  
 besteck te buyten loept. Dit moest ick u seggen, Leser,  
 eer ghy voortgingt: tredse nu vry toe de vuyle Poppe, en  
 lees of hoor met oordeel (want lesers of hoorders van oordeel  
 zijn hier voor al van noode (ghy en sulse) meene ick) soo  
 vuyl niet vinden, of sy en sal u noch wel wat schoons doen**

\* 5

hooren

(a) Lib. de Caf. Consc.

(b) 1. Tim. 5. 8.

kooren, en benevens genucht oock vrucht toebrenge: doch  
 soo sij 't hier of daer wat te vuylof te grof mochte maken,  
 gedenok altijd dat sy 't is die spreekt, en datmen haer  
 woorden in den mond leggen moeste, die haer betaemden;  
 ofsoose nu en dan onder haer dwersdrijven, morren en  
 kijven wat 't uytsporig gaet weyden, of wat te seer scham-  
 per jockt, en met hare schyven speelt en dertelt, soo weet  
 dat dit maer eene (\*) oeffeninge des verstands, maer spel  
 is en tijdverdrif. De daelderer en ducatonen en klinken  
 noch en rammelen my niet seer in buydel of kasse, derhal-  
 ven moest ick se een weynig doen rammelen en klincken  
 door mijne Gedichten; niemanden sal my (hope ick)  
 't vermaek van eene soo onnoosele of liever ellendige ram-  
 melinge misgunnen. Een Rotterdammer heeft wel eer den  
 Lof der Sotheyd gesongen, een Hagenaer den selven in  
 Neerduytschen Rym nagesongen, en beyde tot uw ver-  
 maek en welgevallen; derhalven en laet'et u niet misba-  
 gen dat hun nagebuur, dat (seg ick) een Dortsman den  
 Lof speelt van hare Suster of ten minsten van hare Speel-  
 genootte, nadien oock d'onmatige Geldsucht de wijste niet  
 en is van hare magen, of ten minsten eene Koninginne der  
 sotten is, oock naer 't geuygenisse van den ouden Satyrist,  
 wanneer hy segt: (c) Danda est ellebori multo pars  
 maxima avaris. En stracx daerna: Quid avarus?  
 stultus & infanus. Maer de snorck ster stapt te stoele,  
 sy begint te gapen; 't is tijd dat ick afbreke. Luy ster vly-  
 telijck, oordeel wijselijck en waer wel.

(\*) Declamatio.

(c) Horat. Serm. Lib. 2. Sat. 3.

Op het  
V E R V O L G H  
Der  
R Y M - O E F F E N I N G E N

Van Wijlen den E.

J E R E M I A S de D E C K E R.

Nae des selfs overlijden

U Y T G E G E V E N

Door zijn Broeder

D. de D E C K E R.

**N**A dat de D E C K E R was dees wereld overleeden  
En zijne hand met hem ging rusten in het graf,  
Die uyt een nette pen, daer Rijm in stack en reden,

Doe hy in 't leven was ons veel Gedichten gaf,  
So diende na zijn dood niet in de nacht te smooren  
Wat hy des achter liet: dies vond zijn Broer geraen  
Wat uyt die herffenen noch verder was gebooren  
En noyt het licht en zagh ter pers te laten gaen,  
Gelijck als hy nu hier 't *Vervolgh der Oeffeningen*  
Zijns Broeders door den druck doet koomen voor den  
dagh  
Dat ick den levenden enden naekoomelingen  
Niet aen te prijten schroom schoon ick 't noch niet en  
zagh,

Die

Die noyt yet van die pen, wanneer hy wouw beklimmen  
 Apolloos Helicon of toppen van Parnas,  
 Gesien heb, dat de Nijd uyt spijt niet most begrimmen  
 En alle lof en eer niet dubbeld waardigh was.  
 O onverfoembre Dood, die deffige verstanden  
 Niet meer verschoonen wilt als 't grove boeren-bloed,  
 En Koningen zo wel als Huys-luy aan derft randen  
 En Spae en Scepter tredt met een gelijke voet,  
 Gy hebt u boog geloft en hem de schoot gegeven  
 Die niemand kan ontgaan: maar evenwel zal hy  
 Al hebt gy hem gevelt in aller monden leven  
 Die rechte kenders zyn van edle Poëzy.

*J. Westerbaen.*

*Op de*

## LOF der GELDSUCHT,

En vervolg der

*Rijm - Oeffeningen;*

Door den beroemden Dichter

## JEREMIAS de DECKER,

In sijn leven beschreeven, en na sijn  
 overlijden uytgegeeven.

*Dignum laude virum Musa vetat mori.*



Aso veel herffen.werk, na soo veel *Oeffeningen*  
 In 't lofsijk Rijmperck is de DECKER eindelijk  
 Gescheyden van de aard na 't hooge Hemelrijk,  
 Daar schitterend Cristal bedekt de tolderingen.  
 Daer blinkkend Starre goud, daer leenig Peerle-  
 Daer vlammd Diamant gelaeit is langs de vloer. (moer,  
 Wat



Wat scheelt dat leeven van uw leeven hier op aerde,  
Wel-faal'ge DECKER! daar uw stem nu gaet ter feest  
Met soo veel Cherubijs by aller geeften Geest,  
By Christus, onse God, die't eeuwig heil ons baerde;  
Wiens goede *Vrydag* gy soo heilig onderhield  
Toen gy met lijf en siel laagte voor sijn kruis geknielt.

Dat Lot benijd ik u, mijn vriend, in geene deelen,  
Waer aan ik, wen God roept, oock deel te hebben hoop;  
Maar ik beklaag de rei, die door Apolloos knoop  
Met u verbonden sich gewond siet sonder heelen;  
Om dat uw duytsche Tong, die eerst sloeg d'oppermaat,  
Nu, door de dood verkleumt geen Rijm geluit meer slaat.

De schelle Cyter van God Phæbus leit gewonden  
In't kronkelige sloers. Het Susters negental  
Verlaat haer Pindus door uw droevig noodgeval,  
En Cirraas silvre stroom toont sijn verdroogde gronden.  
So was uw Sangkunst by al't Godendom geacht.  
So waart ghy daar al lang tot Burger ingewacht.

Schoon uw snee-witte siel ten Heemel is verheeven,  
En daar Choor-sangen galmt, so blijft uw oude naam;  
Geest-volle DECKER, tot ons laatste leevens aam,  
Doch om uw vaarse-puik en vroomheid by ons leeven.  
Een waardig Dichter met den Heemel word geloont,  
Wiens naam word nimmer met vergeetelheid gehoont.

Eer u de doodschicht trof gaaft gy daar toe uw proeven,  
En't geen daar aan ontbrak sou's leevens nawerk sijn;  
Die Sangster tred nu uit, en schenkt, ter kim toe, wijta  
Als't nat van Helikon geperst door herffen-schroeven.  
Uit een verachte kern plant gy een wijngaard voort;  
Doet yeder hooren, noyt voor deesen meer gehoort.

De Geld-sucht so veracht en so vervloekt by allen  
Stelt gy op't Lof-tooneel, doch dekt haer schande niet;  
Vriend DECKER, even als een die veeler geniet,  
Laat gy haar tegen keur van elk u welgevallen.



Niet uit een *Geld-fucht*, maar ten teekken, dat uw fchacht  
De *Geldfucht* had van niet tot werelds iet gebragt.

Die opgefmuikte Pop word achtervolgt van Rijmen ;  
Scherpendig , kort , en lang , blygeestig of bedrukt ,  
Na 't voorwerp van de Menfch , verheeven of gebukt ,  
In fchaaw der Parkken of op 't ramlend fpiel van Hymen ,  
Nu op 's Lands Helden , dan op ander , dan op my .  
Uw breyn den Teugel voert van Duitfche Poely .

Maar ick verdwaal in d'eer van uwe Sanggodinne  
Die ick eerbiedig , met lief hebbend inborft eer ,  
Gun my dan faal'ge Ziel , dat ik weer rugwaarts keer ,  
En tre van 't outer van uw Rijm-ftof my te binne ,  
Gy van Heer *Brandwijk* , My en U een oude Vriend ,  
En Dichter boven my , word waerdiger gediend .

Dit zeg ik noch , dat gy Vriend DEKKER in uw leeven  
En na uw leeven troft het rechte Tempel-fpits  
Derduytfche Dichtkonft , die , fchoon u de nijd is bits ,  
U foo veel hooger eer heeft boven ons gegeven ,  
Als gy nu hooger fit , en , onder ons volleeft ,  
God u daar hooger plaats , als ons op d' aarde , geeft .

*Meditando.*

JOAN BLASIUS.

Advr.

Op't

*Op 't Af-sterven*

Van den

*Roemwaerdigen* D I C H T E R

JEREMIAS de DECKER.

J oeg ook de Dood haar schicht door *Dekkers* ingewan D?  
E ilaas! zoo wort een schat van Vaarsen , groot van waerd E ,  
R echt lekker , en vol geest , met hem bedekt in 't zan D ;  
E n , ach ! wy missen 't brein dat eed'le vruchten baard E :  
M aar dubbel leeft hy nu ; dat 's in het Hemelrij K ,  
I n eeuwig heil , en in zijn Schriften te gelij K .  
A l wie hem zien wil , lees het geen hy voor ons spaerd E :  
S choon hem gesicht verloor , 't oog hoort , men ziet door 't oo R .

OP ZYN AFBEELDING ,

Geschildert door

*REMBRAND van RHYN* ,

Aan den zelveu.

**O** *Rembrand* , schoon uw vlijt de *Dekker* heeft gemaelt ,  
Soo kunstig dat de ziel als uit het aanschijn straalt ;  
't Is maar een schaduw van de schors , die hem bedekte :  
Zijn pen was magtiger dan al 't pinceel bedrijf :  
Zy schildert zelf zijn geest , die langer voor het lijf  
Tegroot viel , waarom ook zijn reisten Hemel strekte.

J. V. PETERSOM.

Op

Op

I. de D E C K E R S

## L O F der G E L D S U C H T

Aen de Geldsuchtige.

**G**Hy die soo vierig woelt en uyt spant all' uw' krachten  
 Slechs om uw' kisten vol te stapelen met geld,  
 En schoon tot berstens toe uw' buydel deekt en swelt,  
 Nochtans niet naer en laet na meer gewins te trachten,  
 Der halven noyt en send ten Hemel uw' gedachten,  
 Veel min verwondert oyt Gods wonderen vertelt,  
 Maer herte, siel en sin met dingen houd verseli,  
 Die voor iet kindertijcks doorluchte sielen achten:  
 Komt, leert van D E C K E R hier, hoe slaeffsch ghy sijt en sot,  
 Als ghy (orasery;) 't goud maeckt tot uwen God,  
 En al uw' heyl daer in en wel vaerd acht te wonen.  
 Soo ghy de Geldsucht slechs in 't lesen schort en staekt,  
 'k Meen ghy soo levendig u voelen sult geraekt,  
 Als hare lemten sich hier levendig vertoonen.

## Op sijn Conterfeytsel.

**S**Oo ghy de D E C K E R noyt en saegt in sijnen tijd,  
 Siet hem hier afgebeelt met meesterlijcke streken;  
 Doch soo ghy met dees' verw' noch niet te vreden sijt,  
 En nevens 't sien belust om hem te hooren spreken;  
 Soo lees de wercken deur van dien door luchten geest.  
 In sijn' Gedichten leeft de D E C K E R allermeest.

D. D.

J. de

J. de DEKKERS

L O F

D E R

GELDSUCHT.

I N L E Y D I N G E.

**D**E Geldsucht, die wel eer op hoonen, smaalen;  
schelden,  
Heel luttel heeft gepast, en alle schamper  
woord

Op 't klinckklaer rammelen afkaetste van haer' gelden,

Scheen onlangs dapperlijk verbolgen en gestoort:

Sy quam nyt Plutoos rijk al morrend opgevaren.

En trad met een ontfelt en vlamme gelaet,

Dwers door een' dichten drang van sterffelijcke scharen

Van allerley beroep, van allerhanden staet,

Den hoogen pleyt-stoel op, en stelde sich tot spreken;

Elck sweeg, elck hoorde toe, soo wacker als hy kost:

En na dat sy den hoopeens streng had overkeken,

En drymael had gehemt, heeft sy aldus begoft.

A

Ge-

## Gespreck der Geldsucht.



Aer 't dat ick mijnen lof mijn daaden  
vond gelijk,  
En mijnen roem soo verr saeg reyken  
als mijn rijk;  
Onnoodig waer 't geweest my her-  
waerts aen te snellen,  
Onnoodig waer 't den voet op desen  
stoel te stellen,  
Onnoodig tot uw oor te senden dit  
gespreck:

Maer aengesien men my alom voor snood gebreck,  
Ja ('t welck onlijd'lijk is) voor snoodste der gebreken  
Uytschreeuwt, soo voel ick my genooddruckt om te spreken,  
En eens my van den last der lasteren t'ontsnaen,  
Waer met mijn' schouderen t'ontschuldigh zijn verlaen;  
En klaerlijk te doen sien, dat ick geen borte pryde,  
Geen' boose broeyster ben van alle schelmerye,  
Geen' brouster ben van ramp, van ongeval en druck,  
Maer een in tegendeel de bron van uw geluck  
De grond ben van uw' eer, vernoegingen en vreugden  
Der kunsten vindster ben, de voedster ben der deugden,  
Ja ('t welck noch hooger klinkt) een' groote Koningin,  
Ja een' Godinne ben, ja d'opperste Godin.  
En om dit wel te doen, en sal ick in de boecken  
Der oude Redenaers geen' keur van woorden soeken;  
Geen' bloemen las van geur, geen windig School-gewas,  
Veel min de Susteren afroepen van Parnas.  
Neen, neen, de spijten hoon, dien ick my sie geschieden,  
Spijt, die my 't hertebloed rechtvaardelijck doet sieden,  
Sal my thans voeren doen een' mannelijcken kout,  
En aendoen mijn Gespreck met Zenuwen en zout:  
Sulcx dat ick my voor u van all' de vuyle feyten,  
Waer met men my beklad, wel suyver meen te pleyten;

Voor-

Vooral indien ghy my foodanige ooren leent,  
 Niet als ghy nu en dan den predikstoel verleent;  
 Maer als ghy naer uw' Scheeps-uw' Zee-en water-maren,  
 Naer't op en nedergaen der wisselen en waren  
 Op Borle, Brug en Merckt gewoon te wenden zijt.  
 Doch eer ick werck begin, sal't noodig zijn wat vlijt  
 En woorden aengewend om u te laten hooren,  
 Van waer ick ben, en wie, en uyt wat bloed geboren:  
 Want schoon ghy klaer kond sien aen all wat my verselt;  
 Aen mijnen weytschen sleep, mijn' stockbors stijf van geld,  
 Aen mijnen gordelriem die wonder kan bedrijven,  
 En niet van schakelen aen een hangt, maer van schijven,  
 Aen mijnen silv'ren rock met goude munt deurwracht,  
 Dat ick niet slechts en ben noch oock van slecht geslacht:  
 Soo moet ick u nochtans, op dat ghy op soud letten,  
 En neffens'd'ooren 't hert schrap na mijn seggen setten,  
 My selven bet doen sien, en u wat meer bescheyd,  
 Toehoorders, hooren doen van mijn' gelegtheyd.  
 Wel aen dan luyfster toe: ten eersten sult ghy weten,  
 Dat mijn vrou Moeder is vrou (1) Overvloed geheeten;  
 Dese heeft my niet alleen ontfangen en gebaert,  
 Mae' (als een' Moeder voegt van moederlijcken aerd)  
 Oock naerstelijck gesoogt met eygen sog en spenen,  
 En met haer groeyen (2) groey gefonden door mijn' beenen:  
 Hoewel ick somtijts oock van Prael-sucht trots van moed,  
 Oock somtijds met wat brijs van (3) Bras-sucht ben gevoed.  
 Mijn Moeder hebt ghy wech. Mijns Vaders naem te noemen  
 Staet my wat duyfter voor ('k en wil het niet verbloemen)  
 Dan menig moeders kind heeft dat met my gemeen;  
 Den (4) Ouder niettemin (soo ick niet misen meen)

A 2

Meer

(1) De vray, ce n'est par la disette, c'est plustost l'abondance  
 qui produit l'avarice. MONTAIG.

(2) Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit,  
 Et minus hanc optat, qui non habet. JUVEN. SAT. 14.

(3) In avaritiam praecipit luxuria est. SEN. Epist. 95.

(4) Hoc vitium adfert Senectus hominibus;

Attentiores sumus ad rem omnes, quam sat est. TER.

ADEL. ACT. 5.

Meer van voorsichtigheyd als krielheyd aengedreven  
 Doet iets, heelt iets gedaen als Vader tot mijn leven.  
 Voorts soo ghy weten wilt, waer ick eerst trad in 't licht,  
 Aen een' geboorteplaets en ben ick niet verplicht:  
 Men segt dat Bacchus eerst te Nijfen heeft gekreten,  
 God Mars in Thraciën, God Jupiter in Creten:  
 Maer waer sich, Hoorderen, mijn' moeder d' Overvloed  
 (5) Neerset, word ick geteelt, geboren en gevoed,  
 Soo oock door ouderdom wat aensiens is te winnen,  
 'K en wijck in ouderdom schier geene der Godinnen,  
 En ('t welck wat seldsaems is) mijn kracht en groenen moed  
 Houd ick (spijt ouderdom) al even groot en goed.  
 Kan oock d' onsterflijckheyd cieraed en luyfter geven,  
 'K en heb geen' stervensnood, soo langd'er menschen leven.  
 Indienmen oock een' Vorst of machtig' man waerdeert  
 Naer't heerlijk Hofgevolg 't welck onder hem verkeert,  
 Of daer hy sich van dient; soo hebt ghy licht te speuren  
 Aen mijnen Joffersleep, waer voor ick ben te keuren,  
 Voor al en boven al aen dees' vermaerde dry,  
 Die, waer ick henen ga, geduurig gaen met my:  
 Maer weet ghy wiese zijn? d' eerst, die met dorre kaken  
 My nastapt, is de Sorg; de tweede't besig Waken;  
 De derde, die daer draelt al hijgende en besweet,  
 Heet Woelsucht, alle dry tot mijnen dienst gereet,  
 All volcxken knap ter hand, en rap van breyn en sinnen,  
 All wacker afgerecht op rapen, schrapen, winnen.  
 Wat dunckt u? kond ghy nu niet eenigfins geraen  
 Wat Godheyd dat ick zy? of moet ick klaerder gaen?  
 Wel aen, ick ben bereyd my naekter af te malen,  
 En u oock rondelijck een trecxken te verhalen  
 Van mijnen droogen aerd; de goud-en silver-dorst  
 Ligt my soo peperig, soo brandig op de borst,  
 Dat ick daar aen (helaes!) geen lesschen sie, geen laven.  
 Al had ick in den balg all wat Peru kan graven,

A!

(5) Vide Pluta:ch. de Avaritia.

# GELDSUCHT.

5

Al gootick over 't hert all 't goud sand van den [1] Taeg,  
 Al wat Paftolus fchuurt, noch bleefick even graeg;  
 De vloed van Hermus fou met al fijn goude paffen  
 Mijn' fuyfucht niet verflaan, verflaan? ja eei doen waffen.  
 Dan dit 'seen' gulfigheyd, die ick my niet en fchaam,  
 Maar die heel aerdig fluyt op mijnen braven naem,  
 Dien ick, Toehoorderen, u nu wil laten hooren,  
 En in twee filben flechs uytwerpen in uw' ooren.  
 Ick heete G E L D S U C H T dan, of anders, *Sucht tot Geld,*  
 Geld, 't welk by my, by u, by all de wereld geld,  
 Geld, 't welk in fich 't befit vervat van alle dingen,  
 ( Ick fie u op dit woord alreede nader dringen  
 Alreede met meer vlijts op fteken hoofd en hals )  
 En als een Proteus fich verandert in van all's,  
 Geld, 't welk rondom in 't rond heel kunftig uytgeflogen  
 Het merk van iet volmaeckts, iet eeuwigs fchijnt te dragen,  
 En 't welk noch boven dien niet fijnen minften lof,  
 Treckt uyt de duurfamheyd en dierte fijner stof,  
 Stof, die in edelheyd voorby ftreeft alle ftoffen,  
 Stof, daar Schrifture felf gewoon is op te ftoffen:  
 Want fchoon ick niet en ly, dat ghy aen hare blaen  
 Veel tijds of vlijts verfpilt, foo hebt ghy wel verftaen  
 Ten minften by geval, hoe trots haar'pen de ftraten  
 Van 't nieuw Jerufalem plaveyt met goude platen,  
 En hoe s'oprechte liefde en ware leer verlijckt  
 By filver en fijn goud, 't welck voor geen vier en wijckt;  
 Stof, daer uw' Koningen hunne achtbaarheyd met ftercken:  
 Want hoe? fijn ftafen kroon geen' teekenen, g'en' mercken  
 Van Koninglijck gefag, van majefteyt en macht,  
 En bey die mercken niet uytedel goud gewracht?  
 En werpen oock niet dik de geeften, de Poeten,  
 Die aerdig na fijn aerd elck ding te noemen weten,

*Apoc.*  
21.

A 3

Den

[1] *Fluctibus auri  
Expleri calor ille nequit.* CLAUD. in RUF.



Den Bynaem van (1) vergald by all wat nut en goed ,  
 By all wat heerlijk , schoon , wat lieflijk is en soet ?  
 Soo doenfe jeugd en deugd den naem van goude dragen ,  
 Soo heeten Venus , Son , soo dageraed en dagen  
 By hen naer 't helder goud. Maer sacht , niet al te grof :  
 Want ick en kome hier niet , Toehoord'ren om den lof  
 Van silver , van rood goud of diergelijke dingen ,  
 Maer om mijn' eygen lof eens rustig op te singen ,  
 Als die sulcx bet verdien : want waerlijk sonder my ,  
 Waer silver en rood goud van magere waerdy.  
 Oock is 't my noodeloos my veel den kop te breken ,  
 Om tot dat rijck metael veel trecks u in te preken ;  
 Nadien 't doch word by u gelieft uyt all'uw kracht ,  
 Ja verre meer als eer , als wijsheyt word geacht ,  
 Als deugde word geviert , ja meer by u verheven  
 Als uw' gefondheyt word , ja meer oock als uw' (2) leven.  
 Wat seght ghy ? is 't niet soo ; maer , mannen , dat ghy my ,  
 My uw' Godinne scheld voor een' verachte pry ,  
 My ( seg ick ) door wiens hulp ghy soo doorluchte goeden  
 Betracht , bejaegt , besit , sulcx doet my schier verwoeden ,  
 Schier springen uyt mijn' vel : want al ist 't herte mijn ,  
 De lippen ( na my dunckt ) behooren 't oock te zijn ,  
 En niet soo smadelijk mijn lof krans te besmetten.  
 Om lippen dan en hert op eenen toon te setten ,  
 En my voortae te sien eerbiedelijk begrøet ,  
 Set ick ( als is gesegt ) op desen stoel den voet ;  
 En sal u nu voor eerst gaen stellen onder d'oogen  
 Met redenen van wicht , met termen van vermogen ,  
 Hoe veel gelucks en heyls mijn' meer als menschen macht  
 U toebrenge , en in u all' t menschelijk geslacht.

Soo

(1) Aureus axis erat , temo aureus , aurea summa.

Curvatura rota. OVID. de curru Solis.

Quod optimum videri volunt seculum , aureum appellant.

SEN. Epist. 115.

(2) Quis audet

Argento præferre caput , rebusque salutem ? JUVEN. Sat. 12.

# GELDSUCHT.

7

Soo dom en zijt ghy niet in menschelijcke faken,  
 Of ghy en weet wel staet en rekening te maken,  
 Hoe nut en heylsaem sy den menschen in 't gemeen,  
 Dat menschen sich alom versamelen byeen,  
 En welck' een' kroon van lofzy waerd zijn by den vroeden,  
 Die die versamingen meest vorderen en voeden:  
 Nu dat ick die ben, ick, die met een sacht geweld,  
 Door mijnen penning-klanck, mijn lieflijk lockaes 't geld,  
 De menschen t'famenlocke, en door dien band van goude  
 Hen vriend'lijk t'famenknoope, en muurvast t'famen houde,  
 Sal ick u nu doen sien, en om dit klaer te doen,  
 De fake stuck voor stuck af-hand'len met fatsoen.

*De Geld-  
 sucht  
 koestert  
 (roemts)  
 de men-  
 schelijke  
 gesellig-  
 heyd, en  
 vordert  
 dien vol-  
 gens  
 hunn'  
 heyl;*

De grondsteen ( dit staet vast ) van alle Maetschapijen  
 Is 't wettig Houwelijck; dit by gevolg van tijen  
 Heeft huysen, dorpen, steên ja staren voortgebracht.  
 Wat nut, wat heyl, wat troost all 't menschelijck geslacht  
 Uyt eerlijck trouwen treckt, uyt kuyfch en wettig paren  
 Blijckt by d'Orakel-spreuk Gods mond voor soo veel jaren  
 Ontvloeyt: *'t En is niet goet dat mensche zy alleen.*  
 Oock by des Wijfen spreuk: *'t Is beter twee dan een.*  
 Hier door ( soo Paulus segt ) word hoerdoms smet gemeden,  
 Hier door de vrê gebout, hier door de twist vertreden,  
 Hier door de sekerheyd der kinderen behoed,  
 Hier door de breuke best der sterflijckheyd geboet,  
 En mensch alom hier door vereeuwigt in sijn' neven. (ven?)  
 Maer hoe? waer loopt mijn' tong? waer word ik heen gedre-  
 Ick toone met een'kaers den vollen middag gloed,  
 En wachte vast dees' vraeg te hooren met dien bloed,  
 Die al te diep in 't lof van Hercules geraeckte,  
 Klappey, waer toe geloofst, iet dat noyt lip en laeckte:  
 Ick trê dan tot mijn wit, en segge ja beweer,  
 Dat naest vrou Teelsucht, ick ( want in eens anders eer  
 Of ampt de seyn te slaen en sou my niet beramen )  
 Soo heylsaem een verbond, soo salig een versamen  
 Voort sette boven al, en dat'er, uytgesegt  
 De Grond-echt op den grond van Eden vast gehecht,

*Maak  
 Houwe-  
 lijcken;*

*Gen. 2.  
 Eccl. 4.  
 1. Cor. 7.*

( Want doen was ick noch ver te soecken, soo ick meene )  
 Heel weynig Hijlicken ( ick mocht wel seggen, geene )  
 Te samen sijn geknoopt, voltoyt en afgedaen,  
 Daer ick niet over heb geademt en gegaen,  
 Oock hedendaegs noch geene en kleven of en klemmen,  
 Daer ick niet over sta, niet over koom te stemmen;  
 Sulcx dat de tijtelprael van Houwelijck-godin  
 My beter passen sou als Jovis Gemalin,  
 Die daerom ( gisse ick ) d'Echt gesegt word voor te drijven  
 Om dat aen haer 't bewint gestelt word van mijn' schijven:  
 Want segte eens, Hoorderen, is 't bloed, is 't goed gerucht,  
 Is 't wijsheyd, wetenschap, is 't selve deugd en tucht,  
 Waer op de minnaers thans hunn' vryeryen smeden,  
 Waer op ghy bid en mint, gemint word en gebeden,  
 Waer op ghy hout en trout? by mijnen Plutus! neen:  
 Vrou Geidsucht is 't, ick ben 't, die twee thans smelt tot een.  
 En of ghy schoon dit stuck wat verwen wilt of helen,  
 Ghy sult voor my nochtans den kreupelen niet spelen,  
 Die in de kreupelstraet veel eeuwen heb verkeert;  
 Geloofst my, Mannen broers, ick weet wel, waer 't u deert;  
 't Gelaeten streckt voor my geen masker der gepeynsen;  
 Ick rucke 't momtuychaf, doorboor den mist van 't veynsen,  
 Sie neder tot in 't hert, en leg't my bloot en schoon;  
 Is 't wonder? 't is het hert, waer in ick waere en woon.  
 Ick segge dan noch eens, dat ghy uw' Trou-verbonden  
 Gewoon zijt op 't soet geld, niet op de deugd te gronden;  
 En dat ghy door den bant den voet van 't bruylots-bed  
 Op [ 1 ] goude schijven meer, als goede seden set.  
 Wanneer ghy by de Trou wat munts weet op te steken,  
 Al komt 'et schoon verselt met vuyle zielgebreken,  
 Met seden sonder tucht, met herffens sonder souz,  
 Mer schandelijck gerucht, 't heet dan al wel getrouz: ( ven  
 En waerom soud'et niet? want, Mannen broers, mijn' schij-  
 Sijn 't, die de lendenen des nieuwen huys-staets stijven, Die

[ 1 ] Protinus ad censum, de moribus ultima fiet  
 Quæstio, JUV. Sat. 3.

# GELDSUCHT.

9

Die kelder en schappra van droog versien en vocht ;  
 'T is 't geld , 't geld is 't waer voor de boter werd gekocht ;  
 Gaeteens van cere , deugd en wetenschap wat eten.  
 Is 't vreemd dan dat het volck op Pindus kruyn geseren  
 De minn aers van Apoll en sijn' beroyde schaer ,  
 Hunn' schenen menigmael aen dorpels stooten , daer  
 Mijn' Plutus kinderen met hunne verckens-seden  
 En efels-herffenen sacht over binnen treden ?  
 Want als ghy slechts aen rijk en wel gegeld geslacht  
 'T uw kopp'len meugt door echt , ghy slaet dan weynig acht ,  
 Aen wat voor swageren uw' dochteren geraken ,  
 Of wat voor wangebroed van neven sy u maken :  
 Daer ghy nochtans op 't lijf selfs van uw merry-paerd  
 Noyt esel steyg'ren laet of hengst van efels aerd ,  
 Schoon hy noyt anders had als gulde saël gedragen ,  
 Schoon hy met goud getoomt , met silver waer beslagen ,  
 Van forge dat ghy slechts een vuyg en traeg gespuys  
 Soud vorderen in 't licht tot ondienst van uw huys :  
 Sulcx dat ghy , Mannen , schijnt ten aensien deser saken ,  
 Meer wercks van uwen stal als uwen stam te maken.  
 Wie van u allen doch gaet thans aen 't evel sieck  
 Waer aen die wijse ging of liever vyse \* Grieck ,  
 Die sijne dochteren veel liever aen sag spannen  
 Met mannen sonder munte , als munte sonder mannen ?  
 O , die my sulcken een' thans wilt te wijfen aen ,  
 'k Wees hem een' witte rave of schoorsteen-swerre swaen.  
 Jupijn en soude self-thans nergens ingeraken ,  
 Ten waer hy quame in (2) goud gedruppelt door de daken.  
 De geldeloofse deugd mag somtijds by geval ,  
 En na veel sweets en pijns by 't sobere getal  
 Van hare kennenere wat (3) ydel lofs gewinnen :  
 Maar , mannen , dat is 't all : ontrent het stuk van minnen  
 Gold oyt myn geld by elk , noyt geldeloofse deugd.  
 En wat of schoone verw belangd , of frische jeugd ,

\* *Hemi-  
 stocles.  
 Cic. Offic.  
 lib. 2.*

A 5

Die

(2) *Auro conciliatur amor.* OVID.

(3) *Virtus laudatur & alget.*

Die sonder geld sijn oock van geen of kleen vermogen.  
 De blonde Venus mag wat snorcken, pochen, boogen,  
 Van Hijlicken gebout op enckel oogenuft:  
 Maer hoe veel blosen blancks verslenscht'er ongekust,  
 En dat alleen ( o spijt! ) door 't derven mijner schijven!  
 Hoe dik in tegendeel help ick twee naeckte lijven  
 En onder eene spreij, en achter een gordijn,  
 Die beyde gants misdeelt van hare gaven sijn,  
 Die bey van aengesicht gerimpelt en getrocken,  
 Die beyde grijs en kael ( ick meene slechts van locken )  
 Die beyde slap van moed, en dor en droog van leen,  
 Hunn goed meer als hunn bloed gaen mengen onder een!  
 Ick lache dat ick nau kan komen tot bedaren,  
 Soo dik als ick herdencke hoe veel verslete paren  
 Ick menigmael aen een gekoppelt heb door Echt,  
 Dat 's sachtelijck te bed of slapen heb gelegd,  
 Sulcx dat vrou Teelsucht self, die sulcke slechts gedoogen  
 Of dulden wil in d' Echt, die tot haer dingen doogen,  
 My in 't bevorderen der Houlijck-maetschappy  
 Verr achterzeylt (soo 't schijnt) en ick haer verr voorby.  
 En als sich al een grijs soo rijck van geld als jaren  
 Met eenig schamel schoon komt echtelijck te paren,  
 Of (walgelijck verbond!) een schamel jong gesel  
 In trou tred met een rijck, maer oud gerimpelt vel:  
 De Cijpersche Godin moet (spijt haer hert) gehingen,  
 Dat ick in 't lof-genot van sulcke koppelingen  
 Ten minsten voor de helft met schoonheyd-komen moet.  
 Weshalven sy met recht voor (1) goude werd gegroet,  
 Gemerckt sy sonder 't goud van mijn' geminde schijven,  
 Niet veel in 't stuck der min gewoon is te bedrijven.  
 En wat haer Soon' belanft, 't gaet noch al als van ouds,  
 Sijn pijlen treffen best, wanneer se met wat (2) gouds

Gehard

(1) Nihil auro efficacius praesertim in amore, ubi & Cupido aureus nominatur & aurea Venus. E V P H O R.

(2) Quod facit auratum est, & cuspidate figis acuta. O V I D.

Gehard zijn en gespitt? ja al voor vele jaren  
 Heeft hy pijlkoker, boog en pijlen laten varen:  
 Want hy, al is hy blind, sag wel dat sulck gefchut  
 Hem langer noch tot eer en streckte noch tot nut:  
 Hy weet met tellen meer als schieten te verrichten,  
 En treft met schijven 't wit veel beter als met schichten;  
 Ja om den schrick t'ontgaen van sijnen Bytebaeu  
 ( Ick meen een 'blaeuwe scheen ) telt hy sijn' vingers blaeu.  
 Die jongen plag wel eer op 't klappen sijner veeren  
 Te snorken als een Man : *de Min kan't all verheeren.*  
 Maerick, ick heb dien quant, hoe trots weleer en koen,  
 Dien roem-luft lang verleert, dien pauw-staert dalen doen.

Doch 't is my niet genoeg uwe Hylicken te bouwen,  
 Ick kanse oock sijn in stand en op hunn' koten houwen;  
 My niet genoeg dien knoop te leggen in dat seel,  
 Ick strengel hem soo vast als 't Gordiaensch gareel.  
 De Liefde ( segtmen ) deekt veel lemten, vele vlekken;  
 Maer in 't bemantelen, in 't plaest'ren, in 'tbedecken  
 Der feylen, die soo 't lijf beswalken als den geest,  
 Ben ick veel meer basins, als liefde oyt is geweest.  
 Ick kan u sonder hulp van Circes wetenschappen,  
 En sonder kracht van kruyd, en macht van tooversappen,  
 Uyteene Baucis smeên een' Venus hupsch en schoon,  
 Uyteen' mismaeckt Therfijt een' aerdigen Adoon.  
 Ick doe den rijcken grijs, hoe stram van gichte-pijnen,  
 In d'oogen sijner Bruyd een' frisschen Paris schijnen,  
 De vale, leelijcke, doch wel-gegelde queen  
 In 't oog haers Bruydegoms een' lely-blanke Heleen.  
 Ick weet met (1) munt-verniss, met glimp van pistoletten  
 Een kreuk-rijck aensicht glad en buyten ploy te setten,  
 Met poeders van Peru het silverhair terstond  
 Te wiss'len in verguld, het grijs in jeugd'ig blond.

*Houdse  
 in stand:*

Kort

(3) Omnia vincit amor. Virg. in Eclog. Dat liegstu, segt Pecunia, &c.

(1) Formam regina pecunia donat. H O R.

Kort om den ouderdom met goude munt gefegent  
 Word van my met meer dienfts , met meer geriefs bejegent,  
 Als van nature self : want sy hem onbequaem  
 En onfoet maect ter min , ick foet en aengenaem ,  
 Ja soo bekoorlijk foet , dat hy om lust t'ontfteken ,  
 Vrouw Venus niet en hoeft om haren riem te smeeken.  
 En , mannen , nopende de lemten van 't gemoed ,  
 Hier kan ick ( als 't my lust ) ook aerdiglijk en foet  
 De Maffalijnen in Lucretien verkeerem ,  
 En Caracallen doen voor Curiën passeren :

Ghy kent het Spreekwoord wel : *'T zy boere , boeve , dief ,  
 Die geld heeft in den buyl , is achbaer , Waerd en lief.*

2. Cor. De Liefde ( segt de text ) en voed noyt quaed vermoeden ,

cap. 13. Ick oock niet : sy verdraegt , sy duyd'er al ten goeden ,

v. 5. en 7. Ick oock , ja draeg misschien dat liefde niet en kan.

Ick doe de vrou 't gebreck van haer' begelden man ,

Den man sijns rijcken wijfs onrechtelijke slagen

Heel verr , ja somtijds wel tot onder Horen dragen ,

Of onder Cornewal : tot tuyge kan my zijn

De goede [ 2 ] Keyser Marc , dewelke sijn' Faustijn

Sijn' suyvere Faustijn sijn bed niet op en seyde

Om dat hem 't foet besit der morgengift verleyde ;

Sulcx dat de Bruydschat hem ( soo 't schijnt ) veel swaerder  
 woeg ,

Als 't eerloos hoornen paer 't welk hy in 't voorhoofd droeg.

Die Echten hechten best naer aller wijfen seggen ,

Daer doove mannen sich by blinde vrouwen leggen ;

En sulcke zijn de mijne ; in mijne brengt het wijf

Noyt valcks , noyt arends oog ontrent de mans bedrijf :

In mijne speelt de man , wanneer van spijt en toren

'T wijf uytvaert dat 'et klinckt , het [ 3 ] hart met hangende oo-

Waer toe veel kals gespilt ? ick ben het , ick alleen , ( ren.

Die man en vrou in all's doe dragen over een ,

Die

[ 2 ] Si uxorem (seyde hy) dimittimus , reddamus & dorem.

[ 3 ] De harten d'ooren opstekende , hooren seer scherpelijck ;  
 maar zijn doof , als sy selaten hangen ; segt Plinius lib. 8. cap. 32.



Die gal voor fuycker leer verfwelgen en verdouwen,  
 En Houwelijken maeck, die kleven, klemmen, houwen.  
 Gaethenen nu en scheld vrou Geldfucht uyt voor sot,  
 Die soo veel Hylicken, en Hylicken nier vlot, (prijsen,  
 Niet wankelbaar, maer hecht, maer goed, maer waerd om  
 Gebout heeft; daer nochtans de wijsheyd allerwijfen  
 (Dus spreekt een wijfe Vorft) gesmolten onder een  
 Niet machtig soude zijn een eenig goed te smeên.  
 Legt nu hier (soo 't u lust) de Hylicken eens tegen  
 Door deugde, wetenschap of wijsheyd t'saam geregen:  
 Maer loshoofd als ick ben, wat kome ick uyt te slaen?  
 Waer zijn foodanige? men wijs' my sulcke eens aen.  
 En wat de geen' betreft die slechts aen schoonheyd hangen,  
 Aen blanken nek, blond haer, aen blos van mond en wangen,  
 Dese oock zijn dun gesaeyt, en staen heel los en bros:  
 Want boven dien (o spijt!) dat blanck, dat blond en blos  
 Seer menigmael vervloeyt in 't midden van sijn bloeyen,  
 Ja by verloop van tijd noodwendig moet vervloeyen,  
 Soo heeftmen oock wel haest sijn nieuken afgekust;  
 En dan komt dickmaels liefde of liever minnelust.  
 (Voor al als oock de bors sich ruym soo rijk van vouwen  
 Als van ducaten vind) soo verre te verkouwen,  
 Dat (als het Spreekwoord segt u allen seer gemeen)  
 De klippel scheyden moet, dat Venus dreef aen een.  
 Al tijds en tongs genoeg met hijlicken versleten.  
 Ick trê tot een verdrag dat Vrienschap word geheeten;  
 [1] Verdrag 't welck (als de Soon van Nicomachus segt)  
 En Steden vest en bout, en Staten t'samenhecht;  
 [2] Verdrag 't welck all' 't besit van gelden, hoeven, hoven,  
 (Dus oordeelt Herodoot) in waerde stijgt te boven;  
 [3] Verdrag (roept Cicero) 't welck desen leven schier,  
 Ja sonder schier, soo nut als water is en vier.

*Maeke  
 verbonden en  
 vriendschappen.*

Waer

[1] Civitatibus necessarij sunt amicitia, quia per eas constituuntur & conservantur. A R I S T. lib. 8. Ethic. c. 1)

[2] Omnium possessionum pretiosiss. est amicitia. H E R O D.

[3] Non aqua, non igni pluribus locis utimur quam amicitia.



Waer toe hier veel gefnoeft? de rampen selve melden,  
Die (4) vyandschap ons broeyt, wat Vrienschap hoort te  
gelden.

Maar dat ons Cicero voorts soekt te maken vroed,  
Hoe dat'er (5) deugde zy, die Vrienschap teelt en voed,  
Wat schijnt de man hier met doch anders voor te geven,  
Dan dat hy in den boek van 't algemeene leven  
Een onbedreve gaff, een ongeoeffent geeft,  
Ja grove botterik, ja weet niet is geweest:  
Want, Vrienden, slaat dien boek maer eens ten halven open,  
Ghy sult'er nauwelijcx dry bladeren deurloopen,  
Of staendevoets soo klaer ervinden als den dag,  
Dat (6) alle Vrienschap daer, Verbond en Vre-verdrag  
Hoe statig opgetoyt, hoe hoog en dier besworen;  
Van boven tot beneên, van achteren tot voren,  
Niet op den grond der deugd (als Marcus kraeyt en krijt)  
Maer puur op baetsucht staet, op hope van profijt,  
En dat'et met die hoop nu lengen sal, nu korten,  
Nu op, nu nedergaen, ja plat in 't voet sand storten.  
Den armen sult ghy daer niet selden om 't genot  
De Vrienschap vryen sien van een' begelden sor,  
Van eenen rijken boef, den rijken noyt den armen,  
Hoe deugdzaam, hoe geleerd, sien om sijn' deugd om armen.  
Ghy sult de Princen daar op geen en and'ren grond  
Sien komen tot Verdrag, sien treden in Verbond,  
Als om hunn rijk in 't rond ten breedsten uyt te breyen:  
Ghy sult hun daar alom hunn (1) machtiger sien vleyen,  
Daar dapp're vrienden sien en vorderaers van 't stuk  
Des genea, niet die 't recht te vriend heeft, maer 't geluck.

(2) Den

(4) Quanta vis amicitiae concordiaeque sit, ex dissensionibus  
percipi potest. CIC. in Lœl

(5) Virtus amicitiam gignit & continet. CIC. in Lœl.

(6) Omnes quippe amicitiae tales nunc sunt, quales illae Phi-  
lippi Regis Macedoniae, qui eas sola utilitate meriebatur non  
fide. SAAVED.

(1) Miseris aut infirmis quid te jungas? LIPS.

(2) Den raadslag van Photijn sult ghy nu hooren loven  
 En wacker vord'ren sien in aller Vorsten hoven,  
 En d'onderdruckte deugd by volk van allen staet  
 Met voeten sien getrapt, verspogen en versmaed;  
 Ghy sult in tegendeel de schelmery verheven  
 In toppunt van 't geluk ( schoon hare klauwen klevén  
 Van Vorst en Vader-moord ) by allerhande lién  
 Geviert, gevrijt, gekust ja aengebèden sien :  
 Sulcx dat ghy grijpen sult met oogen en met ooren,  
 Dat Vriendschap, die uyt deugd geteelt is en geboren;  
 Die ( seg ick ) niet en steunt op sùcht tot eygenbaet, ( raed,  
 Maar ( 3 ) weerspoed strekt tot troost, en voorspoed tot cie-  
 Met haer vrou moeder deugd al lang en voor veel jaren  
 Na Platoos stad of staet verhuyst is en vervaren.  
 Weshal ven Salomon hier 't wit vry nader raectt,  
 Wanneer hy segt dat goed, dat rijkdom vrienden maectt,  
 Ja ( 4 ) vele vrienden maectt. Maer, Mannen, broërs genomen *Proverb.*  
 Dat somtijds al uyt deugd wat vriendschaps voort mocht ko- *19. 4.*  
 Sulcx valt so selden voor, en is een saek so ( 5 ) raer, ( men;  
 ( Als selve Tullius ons toestaet rond en klaer )  
 Dat ick niet sien en kan wat nut; wat soet vermaken  
 Het menschelijck geslacht daar uyt sou konnen smaken :  
 Want van alle eeuwen af, van aller jaren ry  
 En weet sijn' pen ons maer een ( 6 ) Vrienden-paer twee, dry,  
 Of vier ten uystersten ten hoogsten toe te tellen,  
 Wier Vriendschap nier op iets dat buyl of buyk doet swellén,  
 Maer op de deugd alleen ( sijns ) oordeels stont geheyt,  
 't Welck noch al niet soo licht beweert word, als geseyt :  
 Voegt

- (2) Ausus Pompejum letho dam nasse Photinus. LUCAN.  
 Cole felices, miseros fuge LUCAN.  
 (3) Secundas res splendiores facit amicitia, & adversas le-  
 viores, CIC. in Læl.  
 (4) Dat census honores.  
 Censu amicitias. OVID.  
 (5) Kari quippe boni, ait Poeta.  
 (6) Ex omnibus saeculis vix tria aut quatuor nominantur pa-  
 ris amicorum. CIC. in Læl.

Voegt hier nu David by uyt d'ongevalschte blären  
 Met sijnen Jonathan, die maect in all's vijf paren.  
 Wat dunkt u? heeft de saeck niet dapper wat om 't lijf,  
 Om dus verwaent hier van te snorken en dus stijf?  
 Gaet nu hier tegens eens mijn' vriendschappen beschouwen,  
 Ghy sultse na den voet, dien goede dingen houwen,  
 (Die hoese utter zijn, hoe meer sy zijn verspreyd)  
 Hunn' wandeling sien doen door all de menschlijckheyd,  
 Ja (als by 't drijven blijkt van uwe koopmanschappen)  
 Hier woeste baren sien, daer bergen overstappen,  
 En vriendelijck afom de willen van de geen',  
 Die wijdst verscheyden sijn, sien schakelen aen een.  
 Nu dat de Vriendschap oock by meesten en by minsten  
 Niet langer voet en houd, als d'hope doet der winsten,  
 Sulcx kon de Dichter al voor sestien eeuwen sien,  
 Als hy bedruckt dus song aen d'oeyers van Euxien:  
 (1) *Soo lang 't geluck u dient, sult ghy u rijk van vrinden,  
 Maer, als u dat verlaat van elck verlaten vinden.*  
 Dat is, soo lang de bors u rond staet en wel swelt:  
 Want, Mannen (soo ghy weet) 't geluck bestaet in 't geld:  
 Soo lang (en segt hy niet) als deugd u by sal woonen,  
 Hy wist wel waer 't u schort:want (hoemen 't wil verschoonen)  
 Als luck of geld verloopt, al houd de deugde stand,  
 Soo stort de Vriendschap stracks op haren neus in 't sand.  
 Ick wist hier over wel wat staelkens op te halen,  
 Maer och! sy zijn soo veel, ick soud'er in verdwalen,  
 En wat behoeft dat oock? het Spreekwoord selve seyt,  
 't Welck staeg uw' tong ontglipt, dat *Schaede Vriendschap*  
*scheyd,*  
 Ja selts wel Vriendschap scheyd niet van gevonden vrinden,  
 Maer die (2) natuur en bloed op 't naest aen een verbinden.

Maer

(1) Donec eris felix, multos numerabis amicos:  
 Tempora si fuerint nubila, solus eris. OVID.

(2) Paupertas nec illos habet amicos, quos natura conjunxit  
 E. K. A. S. M. in adag. Felicitium omnes confanguinei.

Hoe dickmael heet den broër den broeder henen gaen!  
 Hoe dickmael siet de toon met neck en ooren aen  
 Den stam, waer uyt hy is gesproten en gewassen,  
 Als diens of deses nood komt kloppen aen hunn' kassen!  
 Schoon by Pericles dan de Vriendschap haergebied  
 Tot aen den Outaer streckt, dat 's van dese eeuwē niet,  
 Dat 's van Saturnus tijd; thans breyden sich de randen  
 Haers Rijcks niet wijder uyt dan tot de buydelbanden.  
 Eer ick dit stuck besluyt, moet ick u eerst den aerd  
 Van myne Vriendschappen, en hoe ghy't stelt en klaert  
 Metuwe Vriendekens, slechts door twee sinnebeelden  
 Eens naekt en levendig af schild'ren en verbeelden.  
 Met uwe vrienden dan gaet ghy den selven gang,  
 Dien gier of rave gaet met galge staeck of stang,  
 Of dien ghy zyt gewoon te gaen met uwe paerden:  
 De galge staek die is by rave en gier in waerden,  
 En word van hun besocht, soo lang hen aes verrijckt,  
 Maer dat ontbrekende, staet hy alleen en kijckt.  
 Uw' paerden doet ghy voën en onder dak vernachten, (ten)  
 So lang ghy [3] nut en dienst kond trecken van hunn' krach.  
 Maer niet meer kennende, strax wisch ghy al hunn' sweetj  
 Tot uwen dienst en nut soo mildelijck besteed  
 Uyt uw' ondanckb'ren sin; ghy weygert hun uw' weyden,  
 Ghy sloot hen buyten 's stals, ja jaegt hen aen der heyden  
 Of aen een'dorren dijck. Verklaers en hoeft hier geen;  
 Ick meene dat ghy vat en inneemt wat ick meen.  
 De schick van mijn Gespreck roep my tot burgerijen,  
 Tot Rijcken, Staten, Steën, tot groote maetschappijen:  
 Hier ben ick oock de wind die door all 't pypwerck waeyt,  
 Hier ben ick oock de spil daer 't all op drijft en draeyt:  
 Der selver lof alhier ten breedsten uyt te meten,  
 Waer uw gehoor misbruyckt, en tijd vergeefs versleten:  
 Want alle schrift en dicht is hier van opgeleyt.  
 Alleenlijck dient my dit met Cicero geseyt,

B

Dat

[3] Amicos tanquam pecudes eos potissimum deligunt, ex quibus sperant se maximum fructum esse capturos. C I C. in Læl.

Stricht  
 Staten en  
 Steeden,  
 sose segde

Dathy, die 't all beftiert, all heeft in fijn vermogen;  
 Geen' aengener werck befchouwt van uyt den hoogen,  
 Dan dat de menfch alom, als foo een dier betaemt,  
 Sich burgerlijcker wijs met fijns gelyck verfaemt.  
 Maer dat welsprekentheyd of klanck van ydel klappen  
 Grond-oorfaek soude zyn van Steên of Burgerfchappen,  
 Gelyck als [1] Tullius met vollen monde fegt;  
 Sulcx luyd te kinderlijck, te spottelijck, te flecht.  
 Dan, Hoorderen, is 't vreemd dat een, die aller wegen  
 Syn' glory in wat toys van woorden acht gelegen,  
 [2] Die bet van 't tongenblad als van 't laurierblad roemt,  
 [3] Die fijn' welsprekentheyd voogdes der dingen noemt,  
 Ja haer den titel derf van goddelijcke geven;  
 Dat (seg ick) sulck een man wel eer heeft toegeschreven  
 Een' aerdige, maer och ! lichtvaerdige klappey,  
 't Geen my de Vaderen der wyfen allebey,  
 Alleene (seg ick) my toemeten met hunn' pennen,  
 [4] Die foo waerachtelijck als rondelyck bekennen,  
 Dat nut of foet profyt de menfchen nier alleen  
 By een lockt en verfaemt, maer oock als lymt aen een ?  
 En waerlijck, als men 't ftock wil infien naer behooren,  
 Nadien de menfchen d'een om d'ander zyn geboren,  
 Dat's tot elckanders hulp en onderlinge baet,  
 En dese baet en hulp voor meerendeel beftaet  
 In 't geen fy onderling ftâêg d'een aen d'ander' winnen;  
 Wie is 'er dan foo vreemd, die vreemd fal kunnen vinnen,  
 Dat

[1] Quæ vis alia potuit aut difperfos homines unum in locum congregare, aut a fera, &c. CIC. lib. 1. de ORAT.

Hæc nos urbium societate de vinxit: hæc a vita immani & fera segregavit. Idem 2. de NAT. DEOR.

[2] Concedat laurea linguæ.

[3] Jam vero domina rerum Eloquendi vis quam est præclaræque divina. CIC. lib. 2. de NAT. DEOR.

[4] Fit utrique civitas, ut existimo: quandoquidem nullus nostrum ex Scipio fufficiens est, fed multorum indiget. PLATO 2. de REP.

Societatem civilem jam ab initio utilitas concivit & continet.  
 ARIST.

Dat sy sich metter woon vervoegen nevens een ,  
 Alleen op desen voet , met dit gemerk alleen ,  
 Om of te wackerder te winnen , te vergaren ,  
 Of om 't vergaderde te beter te [5] bewaren ?  
 Dit echter sta ik toe met mond en met gemoed ,  
 Dat tong en tael den mensch seer dienstig is en goed ;  
 Om de genegentheyd tot onderling versellen ,  
 Hem ingestort door my , met schick in 't werck te stellen.  
 En wat Philosophye of School-wysheyd betreft ,  
 Die Marcus in dit stuck oock hemelhoog [6] verheft ,  
 Die doet hier mē niet meer als kunst van aerdig klappen :  
 Want segt eens ; schoolt ghy t' saem uyt sucht tot wetenschap-  
 Of voelt ghy u tot Staet-en Sté-lucht aengeport , (pen?  
 Op dat ghy tuchtiger , [7] geleerder , wijter word ?  
 Och , mannen , verr van daer ; uw onderling verkeerren ,  
 Uw Burgermaetschappy en streckt maer om te leeren ,  
 Niet hoe ghy 't loofse goud groothertig meugt versmaēn ,  
 Maer hoe ghy best daer met uw' kisten sult verlaēn ,  
 Niet hoe 't in 's aerdrijcks schoot geteelt wort en gebacken ,  
 Maer hoe ghy 't voegelijckst sult stouwen in uw' sacken.  
 Wat slaet ons Flaccus oock een deel Chimeren uyt :  
 Wanneer hy segt en singt , dat [8] lied , dat lier of luyt  
 De domme volckeren steenhard en wild van seden  
 Vermorwt en uyt het woud gelockt heeft in de Steden ,  
 Ja , waer 't haer heeft geluft , by d' ooren omgevoert :  
 Dan dat 's Poēren-klap niet waerd eens aengeroert.  
 Gelooft my , Hoorderen , ick ben op machtig spelen  
 Bet afgerecht alleen , als all' de Grieksche velen ;

B 2

Ick,

[5] Spe custodiæ rerum suarum urbium præsidia quærebant homines. CIC. Offic. 2.

[6] Ovitæ Philosophia dux , tu urbeis peperisti , tu dissipatos homines in societatem vitæ convocasti CIC lib. 5. T V S C. Q V.

[7] Homines societatem inter se communitatemque coiere operandi causa non speculandi , magis ob commoditatem subsidiimmutui , quam theoriz subtilitatem. S A A V E D.

[8] Sylvestres homines facer interpretsque decorum. &c. H O R: in Arte po.



Ick, ick den Orpheus luyt, de ware Amphion ick ;  
 Ick brenge 't woefte volck tot burgerlijcken schick ;  
 Ick doe de menschen sich alom by-een begeben ,  
 En onaffcheydelijck aen-een als kliffen kleven ;  
 Ick heb op 't rammelen op 't klincken van mijn goud  
 Bey Stad en Staet gesticht, ja Staet aen Staet getrouwt :  
 Weshalven ick my oock niet luttel heb te stooren  
 Aen 't al te slecht bescheyd dier eselen en dooren ,  
 Die drijven dat de sucht tot Godsdienst voedster sou  
 Of vorderesse zijn van Staet-en Steden-bou ,  
 En 't menschelijck geslacht hier toe als aen sou leyden :  
 Ja, 't hadde wat om 't lijf, soo sy den gouddienst seyden :  
 Want waer mijn goud-aes blinkt, het zy dan waer 't oock zy ,  
 Daer maken sich terstond mijn' goud-harpijen by .  
 Daer vliegen sy op aen, daer timmeren, daer vesten  
 Sy flux hunn' wooningen, daer bouwen sy hunn' nesten.  
 Laet Potosi dor, droog, onvruchtbaer zijn en koud  
 En volgens dien onnut tot 's menschen onderhoud ;  
 Soo haest het maer en komt sijn' schatten 't openbaren ,  
 Sijn' mijnen rijck van stof, sijn goud-en silver-aëren ;  
 Strax sult ghy 't krielen sien van menschen om 't gewin,  
 Strax huys aldaer by huys, gesin sien by gesin ;  
 Strax sal 't in drang, in woel, de vetste landgewesten  
 Beschamen van Peru, ja van all 't wijde Welten.  
 Maer waer toe om bewijs soo verr van honck gegaen ?  
 Waer toe hierom gekruyft den Wester-Oceaan ?  
 En is mijn Amsteldam ('t mijn seg ick en met reden ,  
 Vermits mijn Plutus daer soo trouw word aengebeden ,  
 En mijn gesag aldaer niet kranck en is noch kleen)  
 Schoon uyt de waessenen van sijnen bracken veen ,  
 Schoon uyt sijn' grachten oock (die echter zijn te prijzen  
 Om haer' bevaligheyd) geen' amber-geuren rijsen,  
 Niet schier als op een' sprong of in teer korten tijd ,  
 Tot sijn'er vrienden vreugd, tot sijn'er hat'ren spijt ,  
 En tot verwondering van kleenen en van grooten ,  
 Sijn' ouder Susteren, sijn' trisscher' Speelgenooten

*Dans-*  
*um vide*  
*lib. 1.*  
*Polit.*  
*Christ.*

*Acosta*  
*lib. 4.*  
*cap. 6.*

Verrover 't hoofd gegroeyt, en wijd gefapt voorby,  
 Soo wel in ruym begrip, als tal van burgery;  
 Sulcx dat die brave Stad thans uytsteekt onder velen  
 (So Maroos veld schalmey van (2) Roomen plag te spelen)  
 Als onder 't struyk-gewalch cypres of ceder-stam?  
 En wat 's hier d' oorfaek af? 't is dat mijn Amfteldam  
 Tot Zeevaert, koop-bedrieff, tot rijcken handel plegen  
 En lieflijk geld gewin is wonder wel gelegen.  
 Wat heeft dit (3) menigten naer Hollands rijcken strand  
 Getrocken en getoont, die in hunn vaderland  
 By elffen, weefgetouw, by naelde, fchaer en garen,  
 By feyffen, fchup en ploeg niet mans genoeg en waren  
 Ter winfte van droog brood, en hier nu boud en stout  
 Tot aen de kneukels toe gaen weyden in myn goud!  
 Vrywilliglyck nochtans word dit van my beleden,  
 Dat van dien Masten-grond, dat van die Stad der Steden  
 De wasdom niet zoo feer aen mijn beleyd en staet,  
 Als wel aen 't wijs beleyd van haren wyzen Raed,  
 Die voor den vreemdeling noyt poorten heeft gefloten,  
 Maer hem onthaelt, omhelst als eyge landsgenooten;  
 Die als een' staetpeft oock gewetens-dwang vertoeyt,  
 En fijnen Godsdienst elck laet plegen ongemoeyt.  
 'T is hope dan van winft, die menschen t'famentrecken  
 En t'famen houden kan, en, waer die gaet vertrecken,  
 Hoe goed het land oock zy, hoe lieflijk de lucht,  
 Daer fet ghy 't neffens haer oock staensvoets op de vlucht;  
 Daer staen de Steden doodsch, de stroomen onbevaren,  
 De straten zonder volck, de merckten sonder waeren;  
 Daer packt sich elck van daen, gelijk als luys en muys,  
 Van eenen dooden romp, uyt een bouvallig huys:  
 'K en hoef geen' hulck vol praets om u dit aen te duyden;  
 Het Vriesche Staveren en 't arme Zeeusch Armuyden

B 3

Die

(2) Hætantum alias inter caput extulit urbs.

Quantum lenta solent inter viburna cupressi. VIR. E-

CLOG. 1.

(3) Quam multos patria elicit Lutrius ille Deus! Lip.

Const. cap. 11.



Die geven met de daed u hier af vol bescheyd ,

En waer de daed betuygt, waer toe daer veel geseyt?

En doetsse  
besaen.

Dan 't is my niet genoeg bey Stad en Staet te stichten ,  
 Ick setse met mijn' munt oock hecht op hunn' gewrichten ,  
 En geef dien lichamen [1] bewegen, geest en kracht;  
 En schoon een Stoische School dit maer voor praet en acht ,  
 Een [2] Cato my den naem van Staetpelt toe derf byten ,  
 Een stuurische [3] Seneca my voor de schenen smyten  
 Dat Stad en Staet door my gescheurt word en verdeelt?  
 'T en doet my gants geen seer; 'k ben daer al op vereelt ,  
 En hou 't met [4] Muciaen , die rondelyk myn' schyven  
 Voor Senuw- banden houd die Staet en Steden styven ,  
 En waerlyk met goed recht : want hoe? en is 't geen geld ,  
 Waer met men oorlog voert , waer met men woest geweld  
 Of afkeert of bestoot , waer met men sijn' vyanden  
 Of van sijn' stranden houd , of toevaert op hunn' stranden ,  
 Waer met men vrede koopt , en 't vier des oorlogs bluscht ,  
 Waer met men handel drijft op Oost en Westerkust ,  
 Waer met men vrienden wint , en haters weet te krencken ,  
 Waer met men 't all' verricht? maer moog'lyk sult ghy denc-  
 Dardit het geld veel meer als my te dancken zy , (ken,  
 Maer, mannen broeders, 't geld wie gaert dat sonder my?  
 Wie sonder *Sucht* tot *Geld*? o, soo ghy maer de Steden  
 En Staten met gemerck een weynig gaet deurtreden ,  
 Ghy sult wel haest verstaen en sonder lang beduyd ,  
 Dat ick de Segsvrou ben in alle raedsbesluyt .  
 Dat all wat aenflag heet by Koningen en Grooten  
 Op insicht tot gewin en voordeel word besloten ,  
 Op insicht tot gewin en voordeel uytgevoert ,  
 Wat glimp, wattytel-toy het oock in 't voorhoofd voert.

Waer

[1] Comme par la resolution ou le retirement des nerfs le corps physique est quelque fois prive de mouvement & de sentiment, aussi le politique sans argent ne se peut remuer ny soutenir. M A T H. in Sein.

[2] Cato apud L I V.

[3] Societatem avaritia distinxit. S E N. Epist. 90.

[4] Apud dion , in Verp.

Waer toe veel tijds verquist met overtollig praten?

Het heyl van 't algemeen is 't opperwit der Staten,

En (naer den overflag selfs van den [1] Stagirijt)

Wat wil dat anders zijn als 't algemeen profyt?

Tot dus verr heb ick u ten deele laten hooren,

Wat nut, wat heyl uyt my den menschen word geboren,

En sal des in 't vervolg u hooren doen noch meer.

Staet ons nu oock te sien, wat glory, glans en eer

U uyt vrou Geldsucht komt en haere Munt geseen.

Ick hebbe (tracx selegt, en (meen ick) klaer bewesen,

Dat ick op 't klateren, op 't klincken van myn goud

De volcken heb versaemt, de Staten heb gebout:

Maer dat's noch niet genoeg, 't en zy fy oock door orden

En door der wetten toom in tucht gehouden worden,

En wyffelyk gestiert ten nutten van 't gemeen:

Want, Hoorders, sonder dat, wat souden Staten, Steen

En Ryken anders zyn (dus vraegt [2] hy, die de vesten

Verdedigt van Gods Stad) als groote plonder-nesten?

En waerelyk myn volck is al een vreemd gebroed;

'T en soude (al seg ick 't self) hier toe niet al te goed,

Niet al te nau geset, noch veel zyn te vertrouwen:

'T is dan noodzakelyk om ongemak te schouwen,

Dat luyden 't roer van Staet in handen werd gestelt,

Die met gefag bekleed en wettelyk geweld

Den rooffsucht brydelen, een ieder 't sijn verschaffen,

En 't weldoen vorderen met [3] loonen en met straffen.

Maer welke roeptmen doch tot soo verheven trap?

De beste van den Staet, het puyck der burgerfchap:

En welke zyn doch die? zyn 't niet de beit-gestelde,

[4] De rijkste van besit, de machtigste van gelde?

B 4

Daer

*De Geld-  
sucht  
verschafft  
eere en  
achtbaer-  
heyd.*

[1] Aristot. 3. Pol. c. 4.

[2] Maxima regna absque ordine justitiae quid aliud sunt quam magna latrocinia? A U G. de Civ. Dei lib. cap.

[3] Fundamenta rerum pub. praemia & poena. S O L O N.

[4] Divites laudant & admirantur & ad Magistratus evadunt, pauperes vero dispiciunt. P L A T O de R E P. 3.

Daer hoort ghy albereets slechts in een woort of dry,  
 Dat wy mijn' munte en ick, alleene ( seg ick ) wy  
 De lieden met den rock der achtbaerheyd bedecken,  
 Tot ampten vorderen, en aen het staet-roer trekken:  
 En schoomen [5] 't roer eens schips den genen toevertrout,  
 Niet die den buydel slijf van silver heeft en goud,  
 Maer die bedreven is op kusten, streken, stroomen,  
 't En word ontrent den staet niets eens soo nau genomen.  
 Dat zommige verstaen, dat met den soeten last  
 Van land-bestier de rug des rijcken word belast,  
 Om dat hy min quansuis na giften gijlt en gaven,  
 Dienvolgens men sich laet verblinden en verslaven,  
 Als [6] iemand die niet wel met mijnen Plutus staet,  
 Is louter kindeklap, is niet als hennepraet.  
 Hoe? heb ick in 't begin u niet rond uyt doen hooren,  
 Dat ick uyt overvloed geteelt ben en geboren?  
 Geloofst my, Hoorderen, het gaet soo 't spreekwoord leert,  
 [7] *Hoe dat de droes meer heeft, hoe dat hy meer begeert.*  
 Die voorstel heeft dan niets of luttel te beduyen.  
 Maer 't zijn [8] mijn' daeldereren die u op 't kussen kruyen,  
 Mijn' ronde schijven zijn 't waer op ghy soet en sacht  
 Ten staetbestiere rolt, en die alleen meer kracht  
 Inhouden om een' man gesag te doen gewinnen,  
 Als Pallas, als Parnas met all' sijn Kunstgodinnen.  
 'T is waer, en ick belij 't, dat wel na desen voet,  
 Een [9] Midas nu en dan of een wat grof van bloed  
 Op 't kussen klav'ren komt, of aen het staetroer rollen;  
 Maer wat's daer aen verbeurt? keurt niet de \* Griek de bollen  
 Gebac-

Thucydidas. lib 3.

[5] PLATO ibidem.

[6] Quod quasi impossibile sit qui egenus existat, eum bene Magistratum gerere, aut quietem optare. ARIST.  
 Neutrum mihi mitti placet, quia alter nihil habet, alteri nihil est Satis: ait Scip. Æmil. de Cota & Galba apud Val. Maxim. lib. 6 cap. 4.

[7] Tout homme pecunie ux est avaricieux a mongre MON- ( TAING.

[8] Quæ Magistratus & judices facit, pecunia, SEN. Epist. 115.

[9] Ignari Sophiæ. crassique cerebri

Sceptra tenent, præ sunt populis, &c. MAR. PAL. 6.

Gebacken en gevormt uyt deeg niet al te fijn.  
 [10] veel nutter noodiger en dienlijger te zijn  
 Tot loffelijk bestier van volkeren en landen,  
 Als die deurslepe, spitse en dertele verstanden?  
 En sijn ontsich oock niet, gesag en achtbaerheyd  
 Als kroonen op het hoofd' van luyden, daer 't beleyd  
 Van Stad op Staet op rust? ja troonen, kroonen staven,  
 Niet lout're moolicken, ontluyfert van die gaven?  
 En om by 't volcxken die te queken of te voën,  
 Wat heeft een geldrijck man met wetenschap te doen?  
 Wat legt hem aen de deugd? voorwaer den braven lieden  
 Gekoren tot bewint, geboren tot gebieden,  
 Is vry iet anders nut, ten minsten ietwes meer  
 Als wijsheyd of als deugd, soo verresy in eer,  
 En achtbaerheyd, gesag en aensien willen leven,  
 En hunn' geboden klem by d'onderfaten geven.  
 Wat glans heeft doch de deugd by 't roekeloos gemeen?  
 Wat lucht door draegt 'et graew de wijsheyd toe? gants geen;  
 't En kent die dingen niet; 't is al te plomp van aerde;  
 Derhalven houd 'et oock van kleene of geene waarde  
 De geesten die daer met besprengt zijn of bedout:  
 Mijn geld in tegendeel, mijn silver en rood goud  
 Erkent 'et op een prick; het siet de glinsteringen,  
 Het voelt, het smaekt 'et soet van soo gewenschte dingen;  
 Het weet dat staet besit, buyk-wellust, kleeder-pracht,  
 Die 't doch alieen besint; alleen voor goed'ren acht,  
 Vey! staen voor myne munt, met geld zijn te gewinnen;  
 Dieswegen 't jankt naer 't geld uyt all' sijn' zielen sinnen,  
 En draegt een' geldrijck' man, wiens borse veel vermag,  
 Een meer als menschelijck ja goddelijck ontzag.  
 Kortom en met een woord: laet iemand noch soo duyster  
 Van wijsheyd zyn en deugd, myn' munte geeft hem luyster  
 En aensien by 't gemeen; soo iemand oock met deugd  
 En wijsheyd is begaeft, en boven dien de vreugd

B 5

Geniet

[10] Hebetiores quam acutiores ut plurimum melius Rempub.  
 administrare multis creditum est. TAC.

Geniet van wel te staen met myn' gewilde schyven,  
 Wat sal een sulcken man niet weten door te drijven?  
 Gemerckt een wyze deugd getijft met edel goud  
 Een' wonderlycke kracht van majesteit ontrouwt.  
 Waerom 't (myns oordeels) ook der Godheyt raedfaem dochte,  
 Doen Salomon aen haer een' wyzen geest versochten,  
 Dat sy hem nevens dien oock macht van rijkdom gaf,  
 Op dat hy namelyck den Koninglycken stat  
 Met des te meer gesags en majesteits mocht swieren:  
 Sy wisse wel dat goud de wysheyt moet verciere;  
 En datze sonder goud noch klem en heeft noch kracht,  
 Noch glans en heeft noch glimp by 't menschelyck geslacht.

Is iemand oock beluft op [1] Adel, Ridderenschappen,  
 Of Doctor-tytlen, hy sald'er eer toe stappen  
 Door 't geld als door de deugd; de deugde swoegt en hygt,  
 En heeft veel jaren werck, eer sy ten eer-top stygt;  
 Myn geld in tegendeel kan korte mijlen maken.  
 Voorwaeraen tytlen of teekenen te raken

Van eere door myn' munt, is dat niet ruym soo soet,  
 Als moeyelyck door sweet, of wreedelyck door bloed?

Doch hebben niet alleen wel hertelyck te dancken  
 Degroote Meesteren soo my als mynen Mancken,  
 Voor hunnen glory-glans, gesag en achtbaerheyt:  
 Maer 't gaet alom al mē gelyck de Dichter seyt:  
 [2] *Naer 't inhoud uwer kas sal uw' geachttheyd wesen.*  
 [3] Alom word ieder man na sijn besit gepresen;  
 Heeft ieder soo veel eers, als hy ducaten telt;  
 Glimt ieder na sijn goud; geld ieder na sijn geld.  
 Men mag met bloot gelaet of uyt bedwang de gryzen  
 En wysen nu en dan wat schijn eers gaen bewylen;  
 Maer d'eer den fockeren of rijckerden verleent  
 Komt uyt het merg der ziel, word hertelyck gemeent.  
 Choræben, buffelen, ja schandelycke boeven,

Soo

[1] Schimlig geld maekt edel.

[2] *Quia tanti, quantum habebas, SIS. HOR.*

[3] *Ubique tanti quisque, quantum habuit, fuit. Ex EURIP.*  
 apud SEN. Epist. 115.

Soo 't mynen Pluto lust hun vriendelyck te toeven,  
 Syn overal ontsien, verwondert en geëert;  
 De geen in tegendeel, die sijne gunst ontbeert,  
 Hoe wys hy zy en vroom, word overal verspogen,  
 En siet noyt hoofd ontdeekt, noyt knie voor sich gebogen.  
 Het zy men bruyloft houd, 't zy gastsmael of banket,  
 Een geldryk man word eerst, word boven aengeset,  
 En pronkt aen 't hooger end, van waer men all sijn kouten,  
 Hoe spottelyk en slecht, hoe sot en ongefouten,  
 Met soo veel aendachts hoort, soo veel verwonderings,  
 Als [4] Didoos disch 't verhael des Troyschen Vluchtelings;  
 Den geldeloosen bloed dien wyftmen na beneden,  
 [5] Dien schuift men in een' hoek, van waer [6] sijn wijse reden,  
 Hoe konstelyk beleyd, hoe vol van grond en slot,  
 Of niet en word gehoort, of schamper uytgespot.  
 All 't andere gediert waerdeertmen na de seden  
 Van sijn gemoed of geest, ten minsten na sijn' leden,  
 Terwyl de mensch alleen (o wonderlycke kracht  
 Van my en myne munt!) geacht word of veracht  
 Slechs na d'uytwendige, na d'om hem staende dingen.  
 [7] 't Paerd looftmen om sijn' form, sijn' rennen, draven,  
 Niet om sijn' gulden room of fadel ryk van toy; springen,  
 Den Vogel om sijn' keel, niet om sijn' ebbe koy;  
 Den hond om sijn' vernuft, niet om sijn' hals-cieraden:  
 Maer mensch treckt all' sijn' eer van sijn' gegelde laden,  
 Van bydelen wel stijf gedaeldert en gekroont,  
 Van 't kleed waer in hy steekt, van 't huys waer in hy woont:  
 Hier door is 't dat een man sich aensien moet verwecken,  
 En, Mannen, niet alleen by kinders, vrouwen, gecken,  
 Maer

*Eccles. cap.  
9. v. 16.*

[4] Conticuere omnes, intentique ora tenebant.

Inde toto pates, &c. VIRG.

[5] Pauper ubique jacet. OVID.

[6] Cbi non ha, non sa.

[7] Id in quoque optimum est cui nascitur. SEN. Ep. 76.

Eo quodque laudatur, cui comparatur, quod illi proprium est.

Id. ibid.

Volucrum.

Sic laudamus equum. JUV. Sat. 8.



Maer by de wijfen self of die voor wyzen gaen ;  
 Die , schoonfe my wel streng met pen en tonge flaen ,  
 En op den rijkdom smaën ; nochtans met heele troepen  
 Geduurig hengelen ontrent der rijcken floepen ,  
 Der rycken dorpelen betreden dag op dag ,  
 Den rijcken niet en biën als ootmoeden ontfag ,  
 En met veel lofsgetuyts hunn' penne-kladderyen  
 Den rijcken fockeren opofferen en wyen ,  
 Om van den rijkdom glans te trecken op hunn fchrift ,  
 Of liever in hunn' borfe een goede rijke gift.  
 Mocht dan [ 1 ] Simonides de wijfen voor de rijcken  
 Niet wel met dubbel recht de lof-vlag heeten ftrijcken ?  
 Wat dunkt u? blyckt oock niet by 't geen ick heb gemeld ,  
 Dat geld geen wijfheyd hoeft , maer wijfneyt macht van geld  
 Van doen heeft , om by 't volck in eere en gunft te bloeyen ?  
 Derhalven hoeven fich mijn' fockers niet te moeyen ,  
 Om aensien op te doen , met letter fuffery ,  
 Noch toe te gaen om eer de Susters drymael dry :  
 Neen , mannen broërs , laet bloeds , wiensbuydels noyt be-  
 De Mufen troetelen , de vrye kunften vryen , (dyen ,  
 De fterren gade flaen en tellen over-nacht :  
 Maer ghy , fiet dat ghy flechs uw' fchraepkunft wel betracht ,  
 En wackerlijck (hoe 't ga) by 't tellen maeckt te blijven  
 Van uwe daelderer en fchitterende fchijven :  
 Want als ghy maer dien greep de Telkunst af en leert ,  
 Dat ghy gefadelijck wel bytelt . wel vermeert ,  
 En boven dien wel vaf den regel hebt van dryen  
 Van dapper grabbelen , bewaren en bedyen ,  
 Het zy dan flincks of rechts ; daer ligt my weynig aen ;  
 Soo fult ghy niet alleen voor wijfe luyden gaen ,  
 Maer by 't gemeen alom als goden zijn verheven ,  
 En wyd all 't letter-volck in eerte boven ftreven .

En

[1] Simonides rogatus ab Hieronis conjuge, utrum sapientes  
 præfarent an divites; divites respondit, cum sapientes femper  
 præ foribus divitum concipiuntur. V O S S. I N S T.  
 O R A T. lib. 2.



En die oock door een and're of hoog're wijsheyd tracht  
 Voor geestrijck deur te gaen, voor wijs en wel-bedacht,  
 Of wel deur d'enge deur der ware wetenschappen  
 In 't ruym-gebout Paleys der eere meent te stappen,  
 Of endelick door deugd steekt na den glory krans,  
 Treck naer Utopiën: want hier en is geen' kans.

Doch soo mijn sockeren sich somtijds oock bevljten  
 Om uyt hunn' hersenen wat op 't papier te smijten;  
 Eer kan hun niet ontstaen, al heeft 'et geur noch sout;  
 Dewijl 't all glinſt'ren moet, wat voortkomt uyt het goud.  
 Schoon hunne vindingen maer lompen zijn, maer leuren;  
 Elck false vooriet hoogs, iet overvliegends keuren;  
 Terwijl de Phenix-pen van een' beroyden bloed  
 De keure nauwelijks opseylen kan van goed.

Is 't oock niet heel wat groots, dat selfs de rijke steden  
 Hare ingefeten en met achtbaerheyd bekleeden,  
 Vooral haer' liën van staeten kerckelijcke liën?  
 Soo maakte Roomen eer sijn' Myter hooggesien,  
 En gaf hem glans en gloor by kleenen en by grooten,  
 Sulcx dat hy wierd geviert van all' sijn' Amptgenooten;  
 Niet dat hy meer gebieds, meer deugds of jaren had,  
 Maer om de macht en pracht en Majesteyt dier stad:  
 [2] Want wat te Roomen wierd tot eenig ampt genomen,  
 Trock roem en achtbaerheyd van 't geld-en roem-rijck Roo-  
 En dit is 't, mannen, dit (het dient rond uyt verklaert) (men;  
 ' Welck dien Kaboutter eerst geholpen heeft te paerd.

Siet daer, mijn' Hoorderen, wat ick en mijne schijven  
 Vermogen, om uwe eer te vord'ren en te stijven;  
 Ick meen die guldene eer, die uyt den gonde vloeyt,  
 Niet d'eere die ons deugd of wijsheyd baert en broeyt;  
 Neen, die en lust u niet: want wie doch van u allen  
 Sou thans een stuyverken aen sulck' een eer vermallen?  
 Wie van u allen schopt, wanneer hem hoop ontmoet  
 Slechs van een' vuyft vol winst, die eer niet met den voet?

Als

[2] Aug. in quest. sup. vet. & nov. Testament. quest. 101.

Als ghy uw' kofferen en kisten vol meugt stouwen,  
 (1) 't Gerucht kall dan soo 't wil, ghy kunt 'et all verdouwen;  
 En speelt in all uw doen gelyck Vespasiaen:

(2) *De wind van winst riekt soet, 't zy waer hy waeyt vandaen.*  
 En by myn' bors! ghy doet als luyden van verstande:

Want geldeloos te zyn, is schande boven schande,  
 En stinckt voor alle' man, gelyck ick heb gemeld.  
 Ja selfs voor recht (soo 't schynt) of rechtbanck geld myn geld  
 Vry meer als eer ontstaan uyt deugd of goede feden:

Want die hunns naesten faem vertrappen en vertreden  
 Met tonge, penne, daed of met oneerlyk spel,

Kastijmen lichtkens wech of immers niet aen 't vel;  
 Maer die sich aen myn geld, myn edel goud vertassen,  
 Die gaetmen daer te keer met boeyen, roeyen, basten,  
 Ja heyl geschied hun noch, soo 't graf hun word vergunt.  
 En, hoorderen, is 't vreemd? men weet'er dat myn' munt  
 Uyt rijck en dier metael, uyt stoffen word gedreven  
 Vast, vattelyck en nut voor 't menschelyke leven,  
 Daer d'eer in tegendeel, 't zy waer uyt oock ontfaen,  
 Maer klanck, maer los gerucht, maer wind en is en waen.

Oock  
 wreugde  
 vermaek  
 en wel-  
 kysse

Veel van het lijfsvermaek te snorcken en te snoeven,  
 Waer met myn' munte en ick u troetelen en toeven,  
 Is niet de pyne waerd, gemerckt ghy tasten kunt,  
 Dat all wat lust verschafft, verschafft word door mijn' munt.  
 Ick roere slechts een woord van 't sonderling vermaken,  
 Waer met uw geest door 't sien, door 't rammelen en 't raken  
 Van myne lieve munt, verquickt word en gevoed,  
 By Plutus! een vermaek soo uytermaten soet,  
 (3) Dat ghy daer door vergeet, ja 't steken voelt verlichten  
 Van tand-van lenden-pijn, van rampen, krampen, gichten.

Als

(1) *Populus me sibilat, at mihi plaudo, simul ac nunc mos con-  
 xemplor in arca. HOR. Serm. 1.*

(2) *Luci bonus est odor ex re  
 Qualibet. JUV. Sat. 14.*

(3) Van sekeren Kononik te Worms word vertelt, dat hy in 't  
 hevigeste van sijne gichtpijne een deel goude penningen doende uyt-  
 storten in een becken, en in deselve met sijn handen woelende, al-  
 dus verlichtinge meende te gevoelen.

Als ghy mijn' goude munt met volle vuyften vat,  
 Halinckeren! wat lust, wat sielvermaeck is dat!  
 O dan, dan bolt'et u te wonder in uw' kruynen,  
 Dan zijt ghy in uw' schick: dan gaet ghy in grasduynen;  
 O (roept uw herte dan) wat raking streelt soo soet,  
 Als't raken van dit glad, dit glinsterende goed?

(1) Wat Belvidere mag by ditte zijn verleken?

Voorwaer Arions luyten malste vedel-streken  
 Sijn by dees' rammeling niet als geruyfch van stroo,  
 Geslagen van den wind. Wat segt ghy? is't niet soo?

Maer laet ons eenmael oock ten Kunsten-berge treden,  
 En sien, of ick soo sot, soo bot en onbesneden,  
 Soo letter-hatig ben, gelijkmen snapt en snoeft,  
 En of (als Flaccus meent) (2) mijn volcxken nieskruyt hoeft.

*Sy roems  
 sich vor-  
 dere sse  
 van kun-  
 sten en  
 weten-  
 schappen.*

Dat in 't begin de nood veel saken de deurgronden,  
 Dat vrou nieusgierigheyd en weet-sucht kunsten vonden,  
 Dat oock de dertelheyd hier in wat heeft gedaen,  
 Ja selve 't wild geval, word van my toegestaen:  
 Maer dat ick velen oock wat levens heb gegeven,  
 Of immers d'oeffening van allen hou by leven,  
 En allen volgens dien bewaer voor Lethes grond,  
 Heeft nau bewijs van doen, 't gaept als een ovenmond:

Want segt (om van de rouste of grootste te beginnen,

Doch nutte soo voor staet als borger-huysgesinnen)

Waerom word Handwerck doch geleert en aengegaen?

Waerom het sickel-mes door gras gejaegt en graen?

Waerom het stael gebeukt, de wol en 't vlas geweven?

Waerom de ploeg door 't land, de bijl door 't hout gedreven?

Is't om vermaek, om lust, om lof of lauwerktoon?

Geensins, toehoorderen, 't geschied om winst, om loon:

Dit eyscht de reden oock, dit willen (3) d'ordeningen

By Gode self gestelt den menschelijcken dingen;

*Van  
 Hand-  
 wercken :*

Die

(1) Mihi plaudo, simulac nummos contemlor in arca. HOR.

(2) Danda est ellebori multo pars maxima avaris. HOR. SER. 2.

(3) d' Arbeyder is sijns loons waerdig. Luc. 10. 7. 2 Tim. 5, 14.  
 oock Lev. 19. 13.

Die daerom staet en lot gemaekt heeft ongelyck,  
 En met bescheydenheyd in arm verdeelt en rijk,  
 Op dat de rijcke man des armen kracht en kunste,  
 En d'arme wederom des rijcken geld en gunste  
 Staeg hebbende van nood om nood t' ontgaen en pyn,  
 d'Een d'ander dienstig, nut en vorderlijk mocht zyn;  
 En op dat alle fraeye en landnutte oeffeningen  
 Geduuriglyck in treyn, noyt buyten swang en gingen,  
 En all wat dient gedaen, versorgt wierd en verrecht:  
 Want sonder desen nood den menschen opgelegt  
 Laeg schuur en foldering eerlange sonder waren,  
 De beemden onbebout, de stroomen onbevaren,  
 Stond bijl en beytel stil, verflaede 't aenbeeld-spel,  
 Liep alle nute kunst en ambacht in bordel;  
 Waer-op dan oock eerlang noodwendig souden sneven  
 Uw heyl, vermaeck, gemack, ja self uw aller leven.  
 Maer licht, dat uwer een niet al te plat noch slecht  
 Uyt desen kout beslyt, en by sich selven segt,  
 Dat Ambachtslieden dan in 't voorslaen hunner wercken  
 Soo seer niet op het geld, als wel op noodruft mercken,  
 En om hunn' randen wil hunn' handen laten gaen,  
 En meer na vollen buyck als vollen buydel staen.  
 'k En wil dit, Hoorderen, al-uyt niet tegenspreken;  
 Ick kenne dat de nood hand uyt de mou leert steken;  
 Ick wete dat gebreck tot arbeyd perst en prest:  
 Maer mits gebreck en nood bequaemst, geredst en best  
 Ontgaen word door mijn geld, 't welk tot gerief sijns Heeren  
 Als een Vertumnus sich in alles kan verkeerren,  
 In kost, in kleederen, in huysraed, huys en hof;  
 Sulcx dat de geen die 't heeft van all's heeft in een' stof:  
 Wie kan dan loochenen, dat ick benevens 't dringen  
 Des noods, oock 't mijne doe tot d'Ambachts oeffeningen;  
 En dat het Ambachtvolck of 't slavende gemeen  
 Het geld, soo niet om 't geld, ten minsten mint om 't geen,  
 'T welck in en om het lijf word voor mijn geld verkregen?  
 Ick sचेyde hier af, en wensch d' Handwercken heyl en se-  
 gen,

Van  
 Keop-  
 handel

En

En laetse sweeten elck slechts om sijn daegelijcksch brood ;  
 Dewijl sy in getal soo endeloos en groot  
 Als 's levens cierselen en sijn noodwendigheden ,  
 Vereijschen souden schier een' endeloofse reden ,  
 En tre twee Kunsten toe by my in hooger gunst ,  
 Te weten , Koopbedrijf en nutte Zeevaert kunst ;  
 Die schoonse wel niet veel van d'ambachten verschillen ,  
 Den bijdel evenwel vry meer en eer doen swillen ;  
 Die ick soo noodig oock , soo nut en heijlsaem sie  
 Voor 't menschelijck geslacht , als eenige van die ;  
 Die niet alleenlyck all' d'ander' doen beklijven ,  
 Maer oock de lendenen van gansche Staten stijven ,  
 Ja Koningen hunn' kroon doen sluyten om hunn' kruyn :  
 En sweere by Mercur , en sweere by Neptuyn ,  
 Dat boven al aen my 't bestier staet van die beyde ,  
 Dat ick de koop en sluit , de kielen t'zee geleyde ,  
 En van mijn' wackerheid bey Vaert en Handel hangt :  
 Want , Mannen , wat voor eerst uw Koop-bedryf belangt ?  
 Wie is 'er doch beluft op koop en verkoopen ,  
 Alshem geen' duisenden daer uyt en staen te hopen ?  
 Wie sluit sijn pakhuis op om winstkens voor den nood ?  
 Wie rust 'er Schepen uyt alleen om daegelijcksch brood ;  
 Wie treedt 'er na de Borse om slechts een' hand vol schijven  
 Te trecken in sijn' bors ? neen , neen ; 't heet Handel-drijven ,  
 Wanneermen koffer en kisten propt vol geld ,  
 'T een pack op 't ander tast , en 't goud by tonnen telt .  
 Een Handelaer van my rechtschape aengedreven  
 Leeft om te gaderen , en gaert niet om te leven ;  
 En heft daer streken op en treken sonder tal ,  
 Dier ick wel vele weet , maer geen' oyt melden sal :  
 En dat ghy , mannen broers , soud uwen handel drijven  
 Uyt sucht om nagebuur of naesten te gerijven  
 Van 't geen hem noodig is , maect dat uw' gansen vroed-  
 De Stad soo prat gebout op Y en Amstel-vloed ,  
 Die heden 't pakhuis is van alle 's Werelds waren ,  
 Weet beter , Hoorderen ; en mag met recht verklaren ,

Dat Ooft, West, Zuyd en Noord haer wel van all's bestelt,  
Maer niet uyt sucht tot haer, maer tot haer machtig geld.

Dat Afiën haer laet met heele vloten halen  
Sijn kruyden mild van geur, sijn' steenen rijck van stralen,

Dat haer America sijn' suyk'ren maekt gemeen,

Dat haer Afrijcke stiert sijn goud en elpenbeen,

Dat haer Europe send sijn' fruyten, granen, wijnen,

Syn wollen, vlasen wasch, sijn' fulpen en satijnen,

En wat' et nuts of foets in water queekt of veld,

Is niet uyt sucht tot haer, maer tot haer machtig geld;

Die sucht doet haer gerucht all' t'aerdijck oversweven,

Die maekt den Amstel-vliet gesien en hoog-verheven

By alles wat'er word beschenen van de Son,

By Nijl en Nigerstroom, by Donau en by Don;

En doet hem veel meer gouds toeyoeren bey' sijn' randen,

Als Tagus en Pactool oyt rolden aen hunn' stranden;

Ja sweven op die sucht sijn' seylen nimmer moë

Door all' de Cirk'len heen tot aen de polen toe.

Dat hy de Koopmerkt dan bespoelt van gantsch Europe,

Dat hy sijn winst soo hoog siet vloeyen als sijn' hope,

Dat hy in schat, in pracht, in weelde en leckerny

Tot over d'ooren swemt daer voor bedanck hy my.

*Van Zee-  
vaert.* Het Koopbedryf dan staende (als blykt) aen mijn bedry-  
(ven,

Soo doe ick by gevolg oock overende blyven

De nutte Zeevaert-kunst, als die geen kleen geryf

Ja't groote wercktuyg is van't groote koopbedryf.

Men gaet (gelyck gy weet) op Zee niet spelen varen;

Men werpt uyt lust sich niet in d'armen van de baren;

Niet om wat adems oock te scheppen of wat lucht;

Oock niet, Toehoorderen, uyt yver of uyt sucht

Om't Christelyck Geloof all't'aerdryck door te spreiden,

En dat kleynood gemeen te maken aen den Heyden,

Gelyck by d'Ouderen wel eertyds is gedaen;

Die yver is al koud, al dood, al lang vergaen.

Men geeft sich oock niet r'Scheep om van uytheemfche palen

Uytheemfche wetenschap of letteren te halen,

Als



Als eêr Pythagoras, als Thales oock wel eer,  
 Als Solon, Plato plag en fulcke suffers meer:  
 Neen, neen, men weet'er thans wat anders uyt te slepen:  
 Men laed nuen bevracht met goede waer syn Schepen,  
 Waer, die goed geld, goed goud, goed silver voert te kas.  
 Mengaet met inlandsch oeft en buytenlandsch gewas.  
 Van 't een in 't ander land, ja, om de winst te stijnen,  
 Van 't eene Werelds-deel in 't ander overdryven,  
 En dat gewisselyck (naer ick het gryp en acht)  
 Tot onuytspreckelyck heyl van 't menschelyk geslacht:  
 Want mits dat alle land niet alle vrucht kan queken;  
 'T een overvloeyt van 't geen, dat 't ander komt t'ontbreken;  
 (1) 'T een graen teelt, 't ander wyn; 't een suyker, 't ander  
 'T een syde, 't ander vlas; 't een yser, 't ander hout; (sout;  
 En dat dienvolgens 't een, om ongemack t'ontvluchten,  
 Geduuriglyck vereyscht des anders ackervruchten:  
 Wat middel kan dien nood soo mildelyck vergoên,  
 En alle land van all's als overloeyen doen,  
 Ja maken tot een' merkt van allerhande waren,  
 Als 't bouwen van de zee, als 't ploegen van de baren?  
 De nutte zeebouw is 't, die ryckelyck all 't geen,  
 Dat ieder eygen heeft, aen allen maect gemeen;  
 De kiel is 't, die den ploeg en landbouw doet bekliven;  
 En hem syn sweet vergoed met macht van goude schyven.  
 Wat dunkt u, Hoorderen? die aen de vordering  
 Van een soo heijlsame ja heylige Oeffening  
 De hand houd, is die niet tiendubbel waerd gepresen,  
 Ja soude ick (dunckt u?) 't spoor al ver te buyten wesen;  
 Soo ick den vond der selve oock aen my lenen liet?  
 Is 't dat ghy nu en dan maer slechts ter loops doorfiet,  
 Het geen ons d'Oudheyd meld van d'ouste Waterhelden  
 En eerste ploegeren der Amphitritsche velden;  
 Ghy sult itaensvoets verstaen, dat sucht tot soet gewin  
 Hunn' kielen van de ree geruckt heeft t'zeewaert in.

C 2

Waer:

(1) Hic segetes, illic veniunt sœlicius uvz, VIRG. I.



Waerom heeft Tirus eer met riemen 't meir gefmeten ?  
 Waerom Trinacrien, Carthago, Rhodes, Creten  
 Den mastboom opgericht, Galey en Hulk gebout,  
 Doorlopen vloên en zeen, doorfworven foet en fout ?  
 Alleenlyck, Hoorderen ( dits d'antwoord der Kronijken )  
 Om sich by koopbedrijfen Zeevaert te verrijcken :  
 Alleenlijck om den oegft van 't overzeefche veld  
 Te slepen binnen 's wals, te maken tot goed geld.  
 Ja 't Rams-vlies ( foomen segt ) gedoft met gulde vlocken,  
 't Welck Jafon met fijn' maers na Colchos heeft getrocken,  
 Wat wilde 't anders zyn als macht van goud, als buit  
 Of waer, die machtig was goed goud te lev'ren uyt ?  
 Of wel wat geeft men ons hier anders met te rieken,  
 Dan dat al van ouds tijds by Scijten en by Grieken  
 Het goud het edel goud de bruid was ( dit staet vast )  
 Waerom men 't feyl-tapijt gehecht heeft aen den mast ?  
 Heeft oock de wijfe Vorft geen' vloten toe doen rusten  
 Na d'Ooster-Indiaensche of Afrikaensche kusten  
 ( Gemerkt men een van tweeën voor 't mijn rijk Ophir houd )  
 Om goud te laên of waer soo waerd en goed als goud ?  
 Sulcx dat niet duyfterlijck hier uyt en is te vatten,  
 Dat fucht tot foet gewin, tot overzeefche fchatten,  
 Het aller eerste fchip gelockt heeft van de ree,  
 En 't allereerste feil doen fweven overzee.

*Van de  
 Vierkonst  
 of Al-  
 chymie;*

Hier met laet ick de kiel de golven overspringen,  
 En koom tot statiger, tot stiller oeffeningen;  
 Ick tre de Kunften toe, daer hersien, daer verstand,  
 Daer geeft toe word vereijfcht, ten minften geeft en hand;  
 En die ten meerendeele, om met wat grootfer mijnen,  
 En met wat meer ontfichs voor 't volcxken te verschijnen,  
 Om haer kunstwoordekens by haer in oud gebruik  
 Een' Griekfchen mantel flaen of een' Latijnsche huik.  
 Wy hebben strax op zee getobbelt en gedreven;  
 'T is noodig van den vloed my na den gloed te geven,  
 En nu te doen verstaen, dat aen mijn' kloeken raed  
 De vaer-konst niet alleen, maer oock de Vier-konst staet:

En

En ick en hoeve hier op geen lang bewijs te smeden ;  
 Die konste self belijd , en heeft altyd beleden ,  
 Dat sy vooral op my gegrond staet en gebout ,  
 Ja roemt sich , datse sweet en staeg sich besig houd ,  
 En oyt sich besig hiel met koken , stoken , blasen ,  
 Ontrent haer' ovenen , smeltkroesen , gieters , glafen ,  
 Om ick en weet waer uyt te puuren met haer vier  
 Dien vreemden Midas-steen , dat seldsaem Elixier ;  
 'T welck machtig soude zijn ( o wat gewenschter saken ! )  
 'T onedeler metael tot edel goud te maken :  
 En schoone buyten 't net tot noch toe heeft gevist ,  
 En om 't onseker goud het sekere verquist ,  
 En all' haer' hoop verstoekt aen aschen , roock en stancken :  
 ( 1 ) Soo heeftmen 't nietemin en haer en my te danken ,  
 Dat ons haer' Oeffenaers een merckelijck getal  
 Van stucken fraey en nut opsnusten by geval ;  
 En onder anderen ons wisten op te jagen  
 De solfer-blixemen en kopre donderslagen ,  
 Ick meen kortouw en bus en buskruyt , en dat wis  
 Tot geen' geringe vreugd van onsen Heerschap dis ;  
 Vermits op dat grof tuich , op die metalen velen  
 Onse aerdsche Jupiters soo wacker konnen spelen ,  
 Dat thans sijn rijck daer door van borgers overvloedt ,  
 En in dry eeuwen tijds veel meer is aengegroeit ,  
 Als door all' 't blixemen , all' 't bulderen en baeren  
 Des hemelschen Jupijns in vijfmael duisend jaren :  
 Sulcx datmen met goed recht voor vast houd en geloofst ;  
 Dat hy 't was , die dien vond den Monick fiet in 't hoofd ,  
 ( Want die gekapte broërs sijn veel al Geberisten )  
 Op datmen 't menschen-bloed wat ruymmer mocht verqui-  
 sten ,

C 3

Sijn

( 1 ) Non inficior ex hac arte multa admodum egregia artifi-  
 cia ortum habere traxisseque originem. AGRYP. de VAN.  
 SCIENT. cap. 90.

Sijn Veerman wat meer wercks ontmoeten mocht op Seijx,  
En hy sich schrijven mocht: *Vermeerderder des Rycks.*

*Van  
de Ge-  
nees-  
kunste,*

't Gevolg (mijns oordeels) eyscht, dat ick hier oock was  
spreke

Van Heel-kunste, Artzeny en haer kockin d'Aphteke,  
Herstelsteren voorwaer van uw' verflaeude kracht;  
Die schoonsse door den nood zyn in gebruyk gebragt,  
En uyt de quellingen, de siekten en de seeren,  
Die 't lyf, en nevens 't lyf den geest niet selden deeren,  
Ontstaen zyn en gebroeyt: door my nochtans alleen  
Sich geven op de baen, sich houden op de been:  
Want segt my eens, wat Artz sou 't bedde van de sieken  
Oyt willen naderen, en hunnen waessem rieken?  
Wat Doctor machtig zyn goedsmoeds en onbeducht  
'T aenschouwen hunnen angst, t'aenhooren hunn gesucht?  
Wie kunnen sonder self te walgen en te braken,  
Het geen hun aegaet, sien, ja roeren, rieken, raken,  
Of noch iet ergers doen, gelyck als werd gepraet  
Van hunnen Prins, hunn' God, hunn' groten Hippocraet,  
'T en waer ick wackerlyck hier onder mede werckte,  
Hun moed sprack in de borst, en hun het herte sterckte,  
En hun voor elck besoeck, voor elcken gang goed geld,  
Goed goud of silver wierd ten ruymsten toegerelt?  
Wat stout Paracelsist soo stout, die op syn kranken  
Sou proeve derven doen van syn vergifte dranken,  
Hen stellen in de waeg van doods en levens stryd,  
En spelen (alsmen segt) of dobbel of heel quyt.  
'T en waer ick hem en vreesse en wroegen dé vergeten,  
En goed gewin by hem meer gold als goed geweten?  
'T en is, myn' Hoorderen, 't en is, gelyck ghy siet,  
De broederlycke sucht tot hunnen naesten niet;  
'T en is 't medoogen niet der menschelycke pynen,  
'T welck d'Æsculapien voor 't krankbed doet verschynen;  
Neen, neen; 't geen hen daer treckt, is treck tot soet ge-  
win;

Die gloeyt hun soo om 't hert, die gaet hun soo diep in,

Dat

Dat sy noyt pen om niet in hunnen int en steken, (ken;  
 Noyt stap om niet en doen, noyt woord om niet en (1) spre-  
 Die hielp dier Helden (2) een' noyt met de siekten slaegs  
 Als om een eerlyck sold van vyftig kroonen 's daegs:  
 Ja trock een (3) ander niet van synen sieken Koning  
 In lurtel maenden tyds (vyf meen ick) een' beloning  
 Voor sijnen trofsen dienst, soo hoog, soo ongemeen,  
 Dat voor een' som soo groot myn rym-maet valt te klein,  
 Behalven noch veel staets en voordeels daer beneven?  
 En soo wy ons wat diep in d'oudheyd wilden geven;  
 En de genesingen of curen sien, gedaen  
 By een' Erasistraet, Sertijn of Calpitaen,  
 Ghy fout'er duysenden sien tegens nederleggen.  
 Wat dunckt u, mannen broers? en magmen niet wel seggen  
 Dat vrou Geneeskunst noyt kael' oeffenaer en had,  
 En roepen op oud Roomsck: *Galenus opes dat?*  
 Wat heel-artssoock sou hand aen schorften slaen of seeren,  
 Um' wonden meesteren, en suiijveren uw' sweren,  
 'T en waer door 't soete loon de bitterheyd en 't roet  
 Van een soo walg'lijck werck een weynig wierd verfoet,  
 'T en waer mijn daelderen den gaelschen geur der sappen,  
 Der smouten, olien, der plaesteren en pappen  
 Hem muscus schijnen deen, en 't kermende getier  
 Der teere lijderen, musijck van luyt of lier?

Van  
 Heelkuns-  
 ste.

C 4

Met

(1) Jacobus Sylvius Leser in de Geneeskonste te Parys was (segt men) soo versmacht gierig, dat hy onder twee of dry honderd toehoorderen geene twee en wilde dulden, die hem niet en hadden betaelt, maer deselve hier uyt dryven, of andersins weygerde met desen voort te gaen; waer overhem noch by syn leven dit Graffschift vereert wierde:

*Sylvius hic situs est, gratis qui nil dedit unquam:*

*Mortuus & gratis quod legis ista, doler.*

(2) Petrus Apponius of (na de mening van andere) Thaddeus Florentyn.

(3) Desewas Jaques Cottier Medicyn van Lodewyck XI. die in vyf maenden tyds van synen Koning trock 54. duysend kroonen behalven noch veel ampten en voordeelen voor hem en voor de sijne, segt Commines.

Met sage, vlam en vlim door been en vleesch te dringen,  
 Zyn somtijds noodige, maer yffelijcke dingen;  
 En die sich hand hoe kloeck noyt onderwinden sou,  
 'T en waerse wierd besprengt met mynen gulden dou.  
 Maer wie sou machtig zyn te stoven en te smeren  
 Uw soo besmettelijcke als vuyle Venus-seeren,  
 'T en waerick vreefe en walgdê stuyven in de vlucht?  
 En dat tot uw groot heyl en geen' geringe vrucht  
 Der Pæons van althans, die hunn' profijten heden  
 (O tijden al te snood! o walgelycke seden!)  
 In hunne buydelen niet min sien groeyen aen  
 Door Venus, als door Mars; door kussen, als door slaen;  
 En kanse sien tot winst by oorlog en by vrede.  
 Ghy speurt mijn macht oock hier, en hoe ghy u al mede  
 Niet weynig vind verplicht aen my en mijn bedrijf,  
 Ten opzicht van een gaef, een gaen en wacker lijf.  
 Ick, die der Artzen pen kan vlug en gaende maken,  
 Help by gevolge mede het kook-fornijs aen 't blaken,  
 Den vijselftock aen werck, d'Aptheek vol lichts en geurs,  
 En haren Oeffenaer de dalers in de beurs;  
 Wiens ampt of ambacht is den raed tot daed te brengen,  
 En sijne simpelen voorsichtelijck te mengen  
 Nae 't voorschrift van den Artz, en na den eijfch der kunst;  
 En sulcx (ick prijft hem oock) en doet hy niet om sunst,  
 Maer om uw goud en gunst. Sijn kruyderen en droogen  
 Soo droog somtijds en dor, dat sy niet veel en doogen,  
 En maken niet alleen een opening in 't lyf,  
 Maer in de geldbors oock, al slootse noch soo slijf.  
 Ja't geen hy leeft en pluckt van wegen, weiden, velden,  
 En hem maer't gaen en kost kan hy soo wel doen gelden,  
 Dat in 't gemeen van waer 't onmatig dier betaelt,  
 By spreekwoord word gesegt: 't is in d'Aptheek gehaelt.  
 Doch 't is my niet genoeg a' t leven te verlengen:  
 Ick doe al mede wat om u daer in te brengen,  
 En roep by barens nood een vroed en wacker wijf,  
 Die herstelen in 't hoofd en handen heeft aen 't lijf,

Van  
 d'Apthe-  
 ke:

Van 't  
 Vroet-  
 vreeswen-  
 werck:

Die kunstig afgerecht op soo verholle faken  
 U blijde Vaderen en Moeders weet te maken,  
 En 't pramende verdriet des arbeyds licht en kort.  
 En schoon het selden hier aen hand of bystand schort,  
 En alle vroukens sich dies handels geerne moeyen,  
 Ja velen onder haer vermaect zijn met dat roeyen:  
 Het roer dient niet temin een' Vroede toevertrout,  
 Die met goed recht daer voor goed silver treckt en goud.  
 Genoeg hier af gefnorkt: ick laet de sieken blijven;  
 Het kermen ben ick sat. Ick wil gaen hooren kijven,  
 En van het siekhuys recht naer 't woelsiek Raedhuis gaen,  
 En sien hoe wy met Recht en Rechtsgeleertheyd staen,  
 En of ick oock aldaer geen' tongen kan bewegen,  
 Geen' pennen kan doen gaen; ick meene, wel te degen;  
 Ja sweere by de kroon van Vorst Justiniaen,  
 By Baldus, Bartholus en by Triboniaen,  
 Dat ick alleen 't gebruyk hier niet en weet te queken,  
 Maer oock niet weynig kalks heb aen den grond verstreken  
 Der Wetten-wetenschap: want, mannen broeders segt,  
 Rust niet het grootste deel van 't burgerlijcke Recht,  
 Op geld-en goed-geschil, op twisten en krakeelen (len?  
 Om 't mijn, om 't dijn, om 't syn, om 't hebben, houwen, dee-  
 De goede wetten zijn (soo 't spreek woord segt) ontstaen  
 Uyt seden niet te goed, en 't is hier soo gegaen.  
 En word oock sijn praktijk (men moet sich hier niet stooren  
 Aen een onduytschen term) niet meest uyt my geboren?  
 Waerom is 't dat ghy staeg, d'een d'ander roept voor recht,  
 Geding knoop aen geding, 't een pleyt aen 't ander hecht,  
 D'een d'ander 't een geschil op 't ander komt te brouwen?  
 Is 't niet om 't mijn en 't dijn, om 't hebben en om 't houwen?  
 En soo ghy nutten dienst ontrent uw' pleytery  
 Treckt van uw' Pleyteren, wien komt des danck als my?  
 Die 't hert dier vogelen soo morwen kan en weeken,  
 Dat sy tot uwen troost voor alle faken spreken,  
 En all verdedigen wat hun van u ontmoet.  
 Het zy dan krom of recht, waer, onwaer quaed of goed,



Sy brengen 't al ter banck, spijt knobbelen en quaften,  
 Wanneer ghy slechts wat diep wilt in den buydel taffen.  
 Ick, Ick ben 't die hunn' tong bewege, stiere en ley',  
 En (alsmen hun de vuyft besmeert met gulde kley)  
 Soo wacker draven doe en danssen, datse faken,  
 Die krom zijn, 'weten recht, die quaed zijn, goed te maken,  
 Ten minsten na den schijn. Het goud (so 't spreekwoord segt)  
 Het domme stomme goud maekt kromme dingen recht.  
 O wonderlijcke deugd, o goedheyd noyt volpresen  
 Van my en mijne munt! die 't all soo sijn belefen,  
 All wat wanschappen is, glimp geven kan en toy,  
 En alle saeck, hoe quaed, slaet in de beste ploy. (henen?)

*Van  
 Kerck-  
 gebruyc-  
 ken;*

Van 't Raedhuys na de Kerck. Maer houd: waer wil ick  
 'T sal (ducht ik) in dien hoek te heet zijn voor mijn' schenen.  
 Doch als ick my bedenck: waer toe doch roep ick: houd?  
 Hout, rijs en mutserden zyn lange doof en koud;  
 Men brand geen' ketters meer; die rasery gestegen  
 Uyt Plutoos swavelpoel, is lang weer neergelegen  
 In 't hel-hol daer sy hoort: Ick stap dan moedig heen,  
 En roepe t' mijnen roem, dat Roomens Tempel seên  
 (Ick spreke nu van 't Oud) door my tot wafdom quamen;  
 Dat sijn' Orakelen, sijn' Wichelaers, sijn' Flamen,  
 Vestalen, Heylig vier, en all de kramery  
 Uyt Numas breyn gebroeyt, wierd onderschoort door my.  
 En wat het Nieuw belangt, 'k en kan niet anders gissen.  
 Dan dat sijn' Bevaerden, sijn' Beelden-diensten, Missen,  
 Aflaten, Vagevier en all 't Cabaelsch gebroed  
 Geteelt is uyt mijn saed, en met mijn sog gevoed.  
 Ten minsten 't blijkt altoos, dat dit de keuken rooken,  
 Den braedspit draeyen doet, en pot en ketel koken.  
 Om winste (segmen) gaet de Koopman te kantoor,  
 Om winst de kiel ter zee, om winst de Paep te Koor.

*Van de  
 Vrije  
 Kunsten  
 namelijk  
 van*

Van 's koors gewijden grond licht ick hier mê mijn' solen,  
 En stappe van de Kerck recht henen na de Scholen.  
 Laet sien of ick hier oock niet vry wat lofs en treck,  
 En oock niet vry wat steuns den Vrijen Kunsten streck,  
 School.



School-joffekens soe eël ( ick moet 'et selfbelijên )  
 Dat voormaels maer alleen den edelen of vrijen  
 Het vrijen vry mocht staen van dese vier en dry ;  
 Waerom haer oock de naem gebleven is van Vry ;  
 Die oock niet uyt den nood haer grond-begin ontvingen ,  
 Als landbou , koopbedrijf en d'ambachts-oeffeningen ;  
 Maer dochters (meen ick) zijn van 't weelderig gepeyns  
 En weesiek onderzoek des menschelijken breyns ;  
 Waerom oock 't meerendeel van dees' vermaerde seven  
 Den gemeenen loop van 't burgerlijcke leven  
 (Mijn oordeels) niet soo seer tot nut , gemack en baet ,  
 Als wei tot wellust streckt , tot eere , tot cieraed .  
 Ick wedde dat ick self de drymael dry Godinnen ,  
 Schoon wy den anderen niet al te seer besinnen ,  
 Belijden doe rond uyt , dat sonder mijn beleyd  
 Dees' Bloemkens hupsch van blos , dees' teedere aerdigheyd  
 Al lange van den tand der eeuwen laeg verbeten ;  
 Al lange laeg verslenscht , begraven en vergeten ,  
 Soo ick niet altemet met mijnen silv'ren dou  
 Haer' blaeykêns had besproeyt ; want eerstelijck wie sou  
 Belust zijn om den neck der jonckheyd steeg van moede  
 Te boogen onder 't jock van Schoolplack of van roede ,  
 En d' eerste letteren te planten in de jeugd  
 En met de letteren de faden van de deugd ?  
 Wien soud'et onder 't slaen en smijten niet vervelen  
 Den Diomeed , Donaet of Prisciaen te spelen ,  
 Der Reden deelen recht te leeren onderscheên ,  
 Vervoegen na den eysch en schakelen aen een ?  
 Soo niet wat eerlijck loons dien hoofdsweer ondertusschen  
 Wat wist te matigen , te suyceren , te suslen ,  
 En met sijn' stevigheyd Vrou Spraekkonst hiel aen 't gaen  
 Die waerlijck sonder dat heel kamperlijck sou staen ,  
 En met haer Grieksch en Roomsche haest laeg in Lethes baren ;  
 In soude sonder dat voor tweemaal vijftig jaren  
 All't Roomsche en Grieksch papier geraken op den bril ,  
 En nergens nut toe zyn als slechts tot stoel of still ;

*Spraek-  
kunst.*

Ten minften sou 't (o ramp!) ftill, ftom en ongelefen  
 Niet, niet als buyt voor tand van mot of fchietor wesen.  
 Dit lockaens is 't al mē, te weten, dat van 't loon,  
 'T welck Vrou Bewijskunft oock noch hupfchkens houd en  
 Welks Definitiën, Subjecten, Prædicaten, (fchoon;  
 (Vergeeft my, Hoorderen, mijn woest en onduytsch praten;  
 Goed Duytsch is hier wel toe, maer 't loopt my nu niet veur;  
 'T komt my nu dus te pas, het moet'er dus mē deur)

Prædicabiliën, - Abstracten en Concreten  
 En diergelijck gebroed lang, lang verflenscht, verfleten,  
 Lang fouden zyn verrot met Aristotels breyn;  
 Ten waer 't foet leerloon hen in stand hiel en in treyn;  
 Het welck eens klaps al mē de Rhetorijcke roosen  
 Doet blofen voor als noch, hoewel wat flau doet blofen;  
 Vermits Vrou Redenkonft thans vry gefackt in prijs  
 Slechs onder 't Schooldack pleyt en niet als speelsgewys,  
 Want voor den Rechterftoel of onder hoofsche daken  
 Heeft haer gebruyck meest uyt, en oock wat sou'er maken?  
 Sy soude 't ende aldaer van hare pleytery  
 Of fwarelijck, of niet bereiken fonder my;  
 Geldreden klinkt daer best; 't ftom pleyten mijner fchijven  
 Kan voor veel hoven thans veel meer alleen bedrijven,  
 Als duyfend Ciceroos met al hunn tael-cieraed:  
 (1) Wat tong verftomt'er niet, als goud of silver praet?  
 Hy is in Redenkonft thans fix en welbedreven  
 Niet die wel wacker fwetft, maer wacker weet te geven;  
 Niet, Mannen, die den muyl, maer die de buyl ontfluyt:  
 Waer munte 't woord thans voert, daer heeft de mond haest  
 uyt.

'K en laet den mynen oock hier in niet wijder weyen;  
 Al klaps genoeg gefpilt aen dese dry Klappeyen:  
 'T word tyd dat ick wat tyds aen Tal en Maet bestē,  
 En van de Redenkonft ter Rekenkonfte trē,  
 Waer in ick vry wat lofs my hebbe toe te fchrijven;  
 Gemerckt die foo wel past ontrent mijn' fchoone fchyven, En

(1) Auro loquente nihil pōllet quævis oratio.

Bewijs-  
 kunft.

Reden-  
 kunft.

Reken-  
 kunft.

En met mijn koopbedrijf soo noodigh dient gepaert,  
 Als waerse met die twee of uit die twee gebaert;  
 Oock wordse meer geleert om in en uitkoop-boeken  
 Te stellen na de kunst, als om wat hoogs te soeken,  
 Meer, meer om rekening te houden juyft en net  
 Van mijner schijven gang, als van der sterren tred.

De Sterren roepen my tot haere Sterrewijzen  
 En tot de Sterrekunst, Kunst die ick selt moet prijzen,  
 Kunst die soo landnut word als Goddelijck geacht,  
 Doch min om 't God'lijck word, als om 't soet nut, betracht:  
 Want waerom speurtmen doch de swieren en de keeren  
 Der Hemellichten na? is 't om daer uit te leeren  
 Na's Hemels erve staen? is 't om niet slechts het oog  
 Maer nevens 't oog den geest te senden naer om hoog,  
 En in den schoonen schick van 's Hemels folderingen  
 't Geschickt beleid te sien des Scheppers aller dingen,  
 Die haer soo kunstig troock d' een' rondom d' ander' heen?  
 Neen, neen, Toehoorderen, van honderden nau een,  
 Nau twee van duizenden die dit hier in betrachten,  
 En boven 't peil hunns oogs doen rijzen hunn' gedachten;  
 Een' sorg soo schoon en hoog beklint uw herten niet;  
 'T is maer om d'aerde wil dat ghy ten Hemel siet;  
 Om 't nut is 't dat ghy slechts hem natreect op uw' kaerten;  
 'T is om uw' vaerten slechts en met uw' verre vaerten  
 Uw' winst te vorderen, dat ghy hem meet en peilt;  
 Ghy staet in 't gulden dack op dat ghy goud beseilt;  
 De Sterren telt ghy slechts om rijckelijck aen 't tellen  
 Te raken van mijn' munt; dit, mannen, dit, gesellen,  
 Is meerendeels het wit, hoe steil ghy opwaerts siet, (schieť.  
 Waer op 't Quadrant thans mickt, waer na de Graedboog  
 En wat die Maets belangt, die uit des Hemels lampen  
 Nu helder weer voorsien, nu regens, donders, dampen,  
 Ja die (wie lacht hier niet?) voorduiden wat geval,  
 Wat ongeval of heil u overstorten sal;  
 Sy leggen oock maer toe om met hunn' twalef huifen  
 Hunn' huis te segenen, en u de tesch te luifen.

*Sterre-  
kunst.*

Men

Men roept dat ick altyd in aerde wroet en slijk:  
Maer wie treckt soo veel oogts ten Hemel op als ick?

*Meet-  
kunsten* De Meetkunst, die de Maer van aerde neemt en Sterren,  
Ja 't Aerdronck sich vermeer te lichten uyt syn' herren,  
Streckt oock haer' Oeffenaers geen' brodeloose kunst,  
Speelt met haer' passeren en passloën niet om sunst,  
Poog met haer' Bogen oock, haer' Hoeken, Slangetrecken  
En Ronden, in haer' bors myn rond metael te trecken;  
En sy, die 't all na maet schikt, afpast, vorm en bout,  
Houd somtyds luttel maets in 't gylen na myn goud.

*Zang-  
kunst;* Maet maent my aen voor slot oock wat te berd te bringen  
Van Zangkunst of Musyk: want maet geld oock in 't singen.  
Maer ( segt ghy ) wat gaet keel, wat gaet u veêlspel aen?  
Dat werck word om vermaeck niet om gewin gedaen.  
Niet altyd, Hoorderen; en wilt soo bout niet spreken.  
O, klonck myn' munte niet, wat soude u klanks ontbreken!  
Wat soude krygstrompet, wat bruylofts-vedelsnaer,  
Wat orgelpyp, wat klok bedryven sonder haer?  
Doch 't spyt my dat ons keel, veel, orgelfluyt en toren  
Meer nieuwe voddendoen als oude wyskens horen.  
Tot spel dan Stemaccoort en wat dies meer mag zyn,  
Brenge vreugde wat van 't haer, en ick oock wat van 't myn.

*Van  
de Philo-  
sofye;* De Kunsthebben 't haer ( ick spreke van de vrye )  
'K tre van die vrysters dan tot vrou Philosophye  
Die statige Matroon, die, 't zy dat sy de seen  
Beschaeft, of vrou Natuur doordraeft van top tot teen,  
Van haer' Leesmeesteren niet voor en word gelesen  
Uyt sucht om hersenen en herten te genesen  
Van waen en onbescheyd, maer oock alleen om 't loon,  
't Welk jaerlykshun daer voor so foet aenblykt als schoon.  
En waerlyck ( ick bely't ) een deel dier Schoolgefallen  
Doen my den galle-gift niet selden overwellen;  
Wanneerse met den mond voor d'oren van de jengd  
Op hunnen stoel, godwouds, hoog snorcken van de deugd,  
En echter in hun doen niet min als deugd doen speuren.  
Ick soude, Mannen broêrs. bynaer myn' reufel scheuren,

Bynaer hunn' stouten beek met nagels vliegen aen,  
 Als sy de mildheyd doen in 't gulde midden gaen,  
 En daer op wel een bet my hekelen en schelden  
 Voor een onheelbaer quaed; daer ick nochtans die helden  
 Niet selden treck te stoel, en woeden doe aldaer  
 Gelyck een God Jupyn op synen adelaer;  
 En soo hun nu en dan een goed woord komt t'ontsnappen,  
 Men dancke my daer voor, die geest geef aen hunn klappen.  
 O, stond de saeck aen my, ick sou dat Schoolgebroed,  
 'T welck tegens my soo fel met mynen degen woed,  
 Eerlang een schoots vel doen voor eenen schoolrock dragen:  
 Ick meen, 't Gemeenebest en sou sich niet beklagen  
 Van sulck' een' wisseling, maer stracx aen oud en jong  
 Meer nuts sien uyt hunn' hand onstaen, alsuyt hunn' tong.  
 Doch laet ons van de school en van die kryters scheidten,  
 En liever in wat verws met ons gesicht gaen weyden,  
 En sien, of ick 't Pinceel niet somtyds voort en dryf,  
 En oock Vrouw Schilderkunst den rug niet waten styf,  
 Die Nympe bly van blos, die als de vrye Seven  
 Meer cierlyck zynde als nut voor 't menschelycke leven,  
 En meer (soo 't schynt) op eer als geld-winst afgerecht,  
 Geen wind ey even wel haer oeffenaers en legt;  
 Die myne lessen oock soo verre wel hanteren,  
 Dat sy hunn' kunst om niet niet wech en sullen leeren;  
 En oock soo wys wel zyn; dat sy noyt treck op herd,  
 Noijt streck op doeck en doen, die geen goed geld en werd.  
 Men siet Candaules hier met soo veel gouds betalen  
 Een kunst-stuck van Balarck, als 't in gewicht mag halen:  
 Wat verder sietmen staen voor weynig doecks of houts  
 Bestreken van Apell, een' gansche mudde gouds;  
 En ginder sesmael tien talenten nederleggen  
 Voor 't werck van Nicias, en noch den koop ontseggen.  
 Wat dunkt u, Hoorderen, van 't geen ick u hier mell?  
 Verkoopt dit geestig volck syn' schaduwen niet wel?  
 Helaes! onf' Dichterkens hoe seldsaem opgenomen  
 In geeft, en varen verr soo wel niet met hunn' dromen:

Van  
 Schilder-  
 kunst

Dicht-  
 kunst

Ver-

Vermits (want, Mannen broërs, de stomme Poëfy  
 Die voert my te gemoet de sprekende Schildry)  
 Vermits men (seg ick) hun niet af en hoeft te leeren ;  
 Op hoe veel voeten 't Rijm fijn' treden doet en keeren ;  
 Dat voetpad ligt te glad voor alle man gebaent ;  
 De vrouwen wandelen 't, de kinderen verstaen 't.  
 En 't geen den vaersfen ziel en zenuw doet gewinnen,  
 Is een' verborge drift van opgevatte sinnen,  
 Is (snoeven sy) een' kracht ; die niet geleert en word  
 Maer krachtelijck den geest van boven ingestort.  
 Ja sy ontsien sich niet vermetelijck te rasen,  
 (1) Dat hun een' Godheid dient den boesem aen te blasen,  
 Om iet te doen dat puik en lefens waerdig zy.  
 En vloeyt'er wat gewinsuyt hunne Rijmery,  
 'T valt hunnen buidel mis, en doet de borse swellen  
 Der loofer druckeren en hunner metgefallen :  
 De Dichter saeit en plant, de drucker maeit en pluckt.  
 Kortom van all hunn' sweet (als 't noch al wel geluckt)  
 Vermag dat lichte volck geen ander nut te trekken,  
 Als slechts wat waens van eer een speelpop voor de gecken.  
 Dan dat ick menigmael al mê de Godheid zy,  
 Die hen verruckt en treckt tot heilge rasery,  
 En hun den moed verheft, kan by hunn' rijnkens blijcken,  
 Daer sy den rijcken 't zeem mê om de lippen strijcken  
 Om 't liefstelijck genot ; en alse bout en stout  
 Hunn' vonden sonder geest, hunn' vaersfen sonder sout  
 Den grooten meesteren aenvaerden op te dragen,  
 Soo hopen sy wat meer als eer-wind op te jagen :  
 Hoewelse met die jacht thans niet soo wel en vaên  
 Als eertijds een Virgijl, als eer een Oppiaen, (ten,  
 Dien voor elck vaers sijns dichtseen' kroon wierd toegesme-  
 Wacrom die vaersfen noch de gulde vaersfen heeten :  
 Ja 't beurt wel datmen hun den buydel vry wat licht,  
 En voor opvullen leêgt, wanneer hunn' schamper dicht

Al

(1) Est Deus in nobis, agitante calescimus illo. O VID.



Al t'onvoorſichtig ſteekt in plaetſe van te ſtreelen.

De Rijmers wenken my naer hunne Speeltooneelen,  
De Speeltooneelen voortſ naer Koorddans, Guychelpel  
En ſeldſaem Buytelwerck, all kunſten die ſeer wel  
D'een'd'andere verſtaen, en by elckander voegen,  
En ick al mede queek tot uw ſeer groot genoeg.

*Van Tooneel- en  
Guychel-  
ſpelen;*

'T is waer, deſe eer is kleen, en heeft niet veel om 't lyf;  
Maer mits dat uwer veel beluſt op tijdverdrif  
Met ſulcke grillen meer vermaekt zijn als met wercken,  
En ten tooneele gaen veel liever alſter kercken;

Soo dunckt my dat ick des niet gants en dien gelaeckt,  
Wat Kaertſpel, Dobbelpel en ſulcke rancken raekt;  
'k En ſie my gants geen'eer uyt dat geſnor te ſpinnen;  
Oock is men daer 't verlies veel nader als het winnen.

'T is beſt dan dat ick verr van ſulcke klippen blijf,  
En my een' voedſter toon van leerſaem tijdverdrif.

T ſa laet ons dan oock eens de Druckpers gaen beſoeken, *Van de  
Die in twee eeuwen tijds meer vuyl papiers, meer boecken, Druck-  
Meer wits beſmeurt met ſwert den dag heeft laten ſien, kunst en  
Als voor dien tijd de pen in eeuwen vijfmael thien. cynde-  
Nudat ick die al mē doē wiggelen en kraken; tijck van*

Blijkt by de ſtucken beſt die't veeltijds op geraken,  
Die hoeſe meer beſtaen in ſouteloofen praet,  
Meer klinken na de veſt, meer ſtinken na de ſtraet;

Hoe datſe greetiger by haer zyn opgenomen.  
Waerom? om dat van ſulcx veel dick're dalers komen,  
Als van ietwes dat geeſt, geur, gracy heeft en ſchick:

Want daer toe hebt ghy meeſt het herſſenvlies te dick:  
Koft die u ſmaken ſal dient grof en laf te weſen.

't Fraey word wel wat geloof, maer 't lompage geleſen.  
't Swijn tocht naer eekelen? want, mannen, wat verſtaen  
Die botte beeſten ſich op 't eten van ſaffraen?

Ja ſchoon de Druckpers u een deel verſierde quacken,  
Uyt praetgiens opgeſchept, geviſcht uyt Almanacken,  
Komt ſteken in de vuylſt, en onbeſchaemt en bot

Doet deurgaen op den naem van Huyg of van Marot;



Bocca-  
tius.

Of oude kluchten voert op nieuwe speelstellagien ;  
 En spelen doet quansuys door nieuwe personagien  
 Verkleed naer 't nieu fatsoen : ghy neemt 'er all voor goed ,  
 Voor recht aen en oprecht , voor smakelijck en soet ;  
 't Heet by u al wat nieuws ; en dat kan 't hert vermaken.  
 Siet daer of ick de Pers u niet te nut doe kraken ,  
 Die u ter handen stelt soo menig lekker stuck ,  
 En soo veel kernisvreugds u broeyt uyt haren Druck.

De  
Krijgs-  
kunst.

Maer o wat grot vergrijp ! het puyckstuck deser Keten  
 De Krijgskunst , Mannen broërs , die heb ick glad vergeten ;  
 Hoewel ick van 't geschut hier voor iet heb gelegd ;  
 By Mavors ! dat versuym is al te bot en slecht.  
 Doch hoe 't hier past of niet , my staet voor al te toonen ,  
 Dat oock dees' brave Kunst , dese oppereer der Kroonen ,  
 Dees' Vorsten-oeffening alleen bestaet door my :  
 Want seker , Hoorderen , ghy weet soo wel als wy ,  
 Dat moorden , plonderen , verwoesten , branden , blaken ,  
 De Steên en 't platte land tot wildernissen maken ,  
 En alles wentelen in aschen , puy en bloed ,  
 Voor manlijck , princelijck , voor braef passeert en goed ,  
 Ja voor een dapp're Kunst gerekent word by velen ,  
 Als 't maer na Krijgsgebruyk , en onder de bevelen  
 Van een gekroonden Kop doorluchtig word gedaen  
 Door handen , die daer voor goed sold of loon ontfaên :  
 Wat seg ick dapp're kunst ? Boekschrijvers en Poëten  
 Ontsien 't sich niet voor deugd ten breedsten uyt te meten ,  
 Waer door hunn Helden-rot recht in den Hemel vaert ,  
 ( Daer ( gis ick ) Scinis voer en Sciron fel van aerd )  
 En poogen met hunn' pen en lofgeruygenissen  
 Oock tot soo schoon een spel de nakomst aen te hissen.  
 Ja wierde d'Oorlogskunst by Cyrus niet geacht  
 Soo nut als lanbou-kunst voor 't menschelijck geslacht ?  
 't En kan ons dan het hoofd niet als met glory kroonen ,  
 Dat wy ons deser Kunst oock voestervrou betoonen.  
 En eerst , wie weet'er niet dat Oorlog aen te gaen  
 Met een' beroyde buyl of sonder munt te slaen ,

# GELDSUCHT.

51

Soo mooglijk is om doen ( een kind sou 't kunnen rieken )  
 Als sonder voeten gaen , als vliegen sonder wicken ?

Waer werft men krijgslieën oyt , waer Hopliën sonder geld ?  
 ( 1 ) Geld is de senuwpees , de ziel van 't krijgsgeweld.

En wie kan tot behoef van sijne legerfcharen  
 Geld sonder fucht tot geld , dat 's , sonder my vergaren ;

Men oorlogt niet allcen met geld , ( 2 ) maer oock om geld :  
 Want waerom gaven sich de Koningen te veld

Van ouds ? of waerom gaen onse hedendaegsche Grooten  
 Nu nagebuur met krijg , nu vreemdeling bestooten ,

Van wienfe noyt en zijn beleedigt noch gemoeyt ?  
 Is 't niet ( 3 ) om dat sijn rijck van rijckdom overvloeyt ?

Is 't niet om dapperlijk met sabelen en speren  
 Hunn rijck , en met hunn rijck [ 4 ] hunn' inkomst te vermeer-

Hier sal Vrou Eerfucht nu ontfronffen haer gelaet ,  
 En meenden dat haer spel heel schoon en seker staet ,

En klappende van vreugd haer' handen in malkander  
 My stellen voor de borst haer' grooten Alexander .

En roepen : *Stoute veeg , was snorckt ghy van uw geld ?*  
*Wat vatten had ghy oyt op desen braven held ?*

*Wie was 't doch , wie , als ick , die hem ten strijde porde ,*  
*Die hem in 't barnasch klonck , en 't swaerd op sijde gordde ?*

*Na wat voor ander goed heeft oyt sijn ziel gesucht ,*  
*Seg , eerlose , als naer eer , als naer een hoog gerucht ?*

*Of soo hem nevens dat iet anders mogt bewegen ,*  
*Sulcx was een edle sorg om met den blancken degen*

D 2

De

*Specie  
 quidem  
 socios ju-  
 vandi, et  
 autem  
 (ren, sollici-  
 tante  
 prada.  
 Flor. lib.  
 2. cap. 2.*

( 1 ) Pecunia nervus belli,

Denarii tanno laguerra.

( 2 ) Non male meriti , sed bene fortunati cæperunt maxime belli  
 periculis esse obnoxii , & jam prælii scopus non laus esse , sed sordidum  
 lucrum. Eras. in Adag.

( 3 ) Illis maximum discrimen , penes quos aurum & opes præci-  
 pua bellorum causæ. T A C.

Arma in omnes habent , acerrima in eos , quibus victis spolia sunt.

S A L L U S T. in Frag.  
 Una & ea vetus causa bellandi est , profunda cupido Imperii & di-  
 viarum. Id. Ibid.

( 4 ) Hoc ergo furore

Reges atque duces dira impelluntur in arma. PALING. 10.

De wilde volkeren te maken tam van seën,  
 Euroop en Asiën te schakelen aen een,  
 Niet door een woest gevaert, een scheepsbrug op te rechten,  
 Om wederzijds daer met hunn' soomen' saem te hechten,  
 Als eertijds heeft bestaen een Xerxes dul van moed,  
 Maer door den Hijlicxband, door in den echten bloed  
 De beyde volkeren op 't hecht staen een te smeden,  
 Voort som de Griecksche deugd, geleerdheyd, wetten, seden,  
 Te planten met het stael soo verr de Sonne gaet,  
 Kortom om wijs te zijn met wercken, niet met praet.  
 Ick weet wel, Hoorderen, en wil 't oock wel belyën,  
 Dan gantsche wagens vol van sulke snoeverijen  
 De goede knecht (1) Plutarch ons toevoert uyt zijn' smiff';  
 Ick lagche, als ick lees, dat ick my schier bepiss',  
 En meene waerlijck niet dat hyse selve meende,  
 Doch of men d' Eersucht schoon dit voordeel al verleende,  
 Dat Alexander d'eer heeft nagetracht vooral;  
 Wat wintse doch daer met? niet veel, of niet met al:  
 Want hy (gelyck als oock der Perfen Hoofd verstonde)  
 Was maer een eenig dier; en wat vermocht, wat konde  
 Een tegens duysenden? hy moest den Persiaen  
 Met hulp van Oversten, van knechten tegengaen:  
 Maer hadde d'Eersucht oock die Oversten, die knechten  
 Soo by den hals als hem? en snuyfden die in 't vechten  
 Niet, niet dan eer als hy? by Mars! ick denck wel: neen.  
 Self oock Parmenio lag daer niet t'huys, soo 't scheen,  
 Die liever had gehad voor dry gevange lyven  
 Drymael thien duysenden talenten goude schyven,  
 Als d'eere van quansuys uyt edelmoedigheyd,  
 Den vrydom hun om sunst te hebben toegeleyt.  
 En by aldien dat dier soo hits om op de wicken  
 Te sweven van de Faem, aen sijn' gemeene Grieken,  
 Thraciers, Macedoniers (doen 't brandende van moed  
 Hen overschepen dē den hals van Helles vloed)

Dit

(1) Lib. de Fortuna sive virtute Alexandri.

Dit hadde voorgestelt ; dat sy nu henen streefden  
 Om d'Oorstervolckeren , die woest als beesten leefden ,  
 Te brengen tot belul , en burgerlyck bescheyd ,  
 Om Godsdienst , deugde , tucht en letteraerdigheyd  
 Verr over de Euphraet en Tiger te verspreyen ,  
 Ja tot zen Indus toe en Ganges uyt te breyen  
 Wat dunckt u ? sou dat volck door hoop van buyt bekoort  
 Niet hebben vreemd gesien , en vreemder toegehoort ,  
 En hem hier op met recht dese antwoord mogen geven :  
 Heer Koning , op die kust en zyn wy niet bedreven ;  
 Ghy moet ( gelust u sulcx ) naer andre gasten sien ,  
 Naer Philosophen staen , en niet naer Oorlogslieën ;  
 Wy spitsen op de piek , niet op de pen , ons' sinnen ;  
 Wy onderwijfen niet ; ons wit is overwinnen ?  
 Of by aldien hy hun op 't punt van eenen slag  
 Ontijdelijk van d'eer gemaekt had veel gewag ,  
 En hen op hoop van lof gehitst op 's vyands troepen ;  
 Sy hadden ( en voorwaer met reden ) mogen roepen :  
 Die is voor knechten niet , die gaet den Veldheer aen ;  
 Wy steken na geen' lof ; om buyt is 't dat wy slaen.  
 Neen , Alexander self en wilde soo niet praeten ;  
 Hy was voorsichtiger ; hy wiste , dat ( 1 ) Soldaten  
 Op goê noch quade saek , op schande sien noch eer ,  
 Maer slechts om sold en buyt de hand slaen aen 't geweer.  
 Dies hy hen willende recht moedigen en troosten  
 Tot slaen , den rijcken roof hun voorhoud van gansch Oosten ;  
 En met den vinger hun vertoonende onverschout  
 Het heir der Perfen gloênde in purper en rood goud ,  
 En dragende eer een' roof als wapens aen hunn' lijven ;  
 Soo roept hy uyt de borst ; dat sy die bloode wijven  
 Te keere moesten gaen met mannelycken moed  
 En hun ontweldigen dien goud-en-purper-gloed.  
 Wat dunkt u , Hoorderen ? is dat om eere vechten ?  
 Streckt dat om vrede , tucht en Godsdienst op te rechten ,

D 3

Gelyck

( 1 ) Venalesque manus : ibi fas ubi maxima merces. Lucan.

Gelyck Plutarchus snoeft? ja Godsdienst is de huyk,  
 Daerick by Koningen niet felden onder duyck.  
 Ghy merkt dan hier wel klaer, dat ick en niemand anders  
 De Cefars, Hanibals, Pompejen, Alexanders,  
 (2) Lucullen, Tamerlaens en ander' Helden meer  
 In 't liarnafch heb gegespt, doen rucken heb van leer;  
 Dat ick oock heden noch all 't oorlog broede en voede,  
 En een' soo brave kunft voor ondergang behoede;  
 Kortom dat alle (3) stael, 't welck van mijn goede munt  
 Niet aengenoopt en wert, noch snede en heeft noch punt.  
 Ja met mijn (4) goud alleen kan ick veel meer verrechten,  
 Als Mars met ail fijn stael, met all fijn finijten, vechten,  
 Met all fijn dondertuychen fellen blixembrand.  
 Geen (5) velt soo sterck en vast, die 't geld niet overmant:  
 Metgoude kogelen word zelden mis gefchoten;  
 (6) En filv're hameren braveren stale floren.  
 Het oud Orakel roept: (7) wilt ghy met voordeel flaen,  
 Soo tast uw' vyanden met filvre pieken aen.  
 De \* Macedoonsche vos verftond fich op dat kallen,  
 En vond'et oock gegrond, en hiel daerom geen' wallen  
 Voor onvermeesterlijck, hoe hecht en vast gebout,  
 Daer maer een eselken deur mocht gelaen met goud.  
 Sy heeft Doch heb ick niet alleen door mijn feer diep beschouwen  
 (fnorak- En Konften opgefnuft, en in gebruyck gehouwen;  
 fe) de Maer veel der felyer oock verciert, voltoyt, volwrocht,  
 Zeevaert En tot den hoogften trap van aerdigheyd gebrogt,  
 verbe- Ghy fult dit staende voets ervinden soo te wesen,  
 tert, Verlijckt maer (foo 't u lust) de Schipvaert eens van desen

(2) Lucullus rei aug. cupiditate ductus iniustiff. bellum Hispaniæ intulit.

(3) Non fauciar gladius, cujus acies aurea non est. SAAVED.

(4) Aurum per medios ire satellites,

Et perumpere amat saxa potentius

Ictu fulmineo. HOR. lib. 3

(5) Nihil tam munitum, quod non expugnati pecunia possit. CIC. 2 in VERR.

(6) Il martel d'argentos pessa le porte diferro.

(7) Hastis pugna argentatis, atque omnia vinces;

By die des ouden tijds. ach! d'ouders mannen maets,  
 En doriten nau den neus eens steken buyten 's Straets;  
 Sy hadden 't herre niet goedsmoes en onbewogen  
 Den woënden Oceaen te kijken onder d'oogen:  
 Nu daerentegen word die grondeloofse kolck,  
 Dat 'poreloofse diep by allerhande volck  
 Veel stouter, moediger en sekerder bevaren  
 Alseertijds of d'Euxijnfche of Middellandsche baren.  
 En wat doch anders was 't, dat in der menschen breyn  
 Betrachtungen ontfack soo hoog, soo ongemeyn,  
 Als sucht om soet gewin tot hunnen 't in te slepen?  
 Dees, dese heeft allereerst de Lusitaensche schepen  
 Niet min mer stout bestaen als schrandere overleg  
 Afrijcken om geruckt langs noyt versochten weg,  
 Den grooten Evenaer en bey de Sonstand ringen  
 Op 't hobbelende sout grootmoedig deur doen springen,  
 En onder 't Sonlicht deur ja 't Sonlicht verr verby  
 Gevoert in Asiëns welriekende Oosterzy,  
 En met Moluckfchen oegst ten boorde toe geladen  
 Weer noordwaert aen geschickt, en tot geen' kleene schade  
 Soo van Venetiën als Alexander-stad,  
 Den Tagus toegevoert all' Indus rijken schat.  
 Op wier onspeurlijck spoor dwers door de pekelsolken  
 Eerlange 't meerendeel der Europefche volken  
 Vooral de Bataviërs soo kloeck zijn aengegaen,  
 Soo wacker toegetreên, dat sich de Lusitaen  
 Den handel van den oegst der Nabathefche landen  
 Althans voor een goed deel geruckt siet uyt den handen.  
 Maer dit, hoewel in sich een groot en braef bestaen,  
 Is klee nochtans by 't geen wy nu vermelden gaen.  
 Ick wil, Toehoorderen, van wonderen gaen singen,  
 En land-ontdeckingen en Rijk-veroveringen  
 En schatontgravingen toeschrijven mijn beleyd,  
 Daer all der ouden schat, pracht, rijckdom, majesteit,  
 Daer alles wat sy oyt of wonnen of besaten,  
 Soo veel by halen mag als duyten by ducaten:



Ick segge mijn beleyt niet sonder reden : want  
 Wat de vrou Isabell , wat Koning Ferdinand  
 Sich na veel weygerens in 't end genegen toonen  
 Een sommeken van ses of achtthien duysend kroonen  
 Te wagen aen den bouw van slechts een kiel of dry ,  
 Alshoop of soet vermoén , dat 's Werelds Westerzy  
 Met heele vloten gouds die kosten sou vergoeden ?  
 Gelyck oock warelyck dat hopende vermoeden  
 Hen niet en heeft misleyd : want met soo kleen een geld ,  
 Met soo een vlootken heeft de groote Water-held  
 De dappere ( 1 ) Columb ons in d' Atlanſche baren ,  
 Gelyck een' Noachs duyve eerst komen openbaren  
 Niet slechts een' stroom , een' straet , een' ree of havenmond ,  
 Niet eenig eyland slechts , maer eenen vasten grond ,  
 Die liggende uytgebreyd ten Zuyden en ten Noorden  
 ( O seldsaem Helden stuck daer d' oude noyt af hoorden !  
 O wonder daer ick schier alsprekende in verdool ! )  
 Sich van den eenen streckt tot aen den and'ren Pool ;  
 Sulcx dat de streke lands soo machtig groot van leden  
 Den tijtel niet alleen verworven heeft met reden  
 Van 's Werelds vierdedeel , maer oock niet dubbel recht  
 Een' nieuwe Wereld mag ja gulde zijn gefegt ,  
 Ten aensien van all 't goud en mijn-schat niet om gron-  
 den ,  
 Dien 't uytgelevert heeft , en Spaengien toegesonden.  
 Weest , weest gegroet , Columbe , o duyve groot van moed ,  
 O sone van Neptuyn , weest hertelyck gegroet ,  
 Die door u'hoog bedrijf my en mijn' onderdanen  
 Met Peruaensch gewas , met onderaedsche granen  
 ( Ick meene granen gouds ) wel niet geheel versaed  
 ( Want dat's onmogelyck , daer toe is gants geen raed )

Maer

(1) In den jare 1492 heeft Christoffel Columbus West-Indien ontdekt : voorwaer een grooten dapper bestaen , en waer by my all 't gewoel der Alexanders en Celars oyt kleen en gering heeft gedocht.



Maer altoos eenigfins wat herts hebt doen bekommen,  
 Van 't landveroveren heel breed te willen brommen,  
 Of snoevende uyt te slaen all wat'er is geschied  
 Soo wel om 't Mexicaensch, als Peruaensch gebied,  
 Wat Helden mijne Dons, Pizarren en Cortesen  
 Aldaer op mijnen raed en aendrift sich bewesen,  
 En hoe manhaftelijck met stael en loot versien  
 Sy vielen onder naekte en wapenloofse liên,  
 Sulcx geeft alhier geen pas, oock sou 't wat leelijck luyden,  
 Doch 'k hebbe niet alleen ten Westen, Oosten, Zuyden,  
 De Zeevaert uytgebreyd, en stout en onverveert,  
 Den brand des Middellriems en donders gebraveert,  
 Maer oock de bittere koude in 't Noorden derven tergen,  
 En dwers door schoffen ys soo dik en hoog als bergen,  
 Dwers door den Pool-ring heen mijn' seylen soet op munt  
 Doen sweven, tot byna steyl onder 't Noorderpunt,  
 Tot daer de naelde stuyt en afaet van te swieren.  
 Tsa, tsa, tred hier 'er voor ghy mijne Batavieren,  
 Mijn' Britten, tred 'er voor; tsa, segteens op, wat is 't,  
 Dat u bewogen heeft door hagel, sneeu en mist,  
 Door damp en duysternis uw' kielen af te jagen  
 Verr buyten 't spoor der Son in nachten sonder dagen,  
 In oorden, die geen licht by wintertijd ontsaen,  
 Als nu en dan een blick van volle Noorder-maen,  
 En buyten de natuur als schijnen wechgesmeten?  
 Was 't eerlust die u dreef, of leerlust om te weten,  
 Wat Sterren om den Pool geduurig gaen te wacht,  
 En hoe daer 't jaer bestaet uyt eenen daghen nacht?  
 Of noopte u lust om Vin, om Lap en Samoeden  
 Wat smaeks te krijgen doen in uw geloof en seden?  
 Wel wijser (gis ick) Maets; neen, by mijn' bors! de schoen  
 En wrong u daer geensfins: maer 't was u slechts te doen,  
 Om achter 't Aspunt om een nader pad t'ontdecken  
 Na China, na Japan en andere Oosterplecken  
 Rijk van gesteente en goud, en schoon ghy sonder vrucht  
 (Gelijck ick doenmaels al gedacht heb en geducht)

*Extra  
 anni  
 Solisque  
 vias.  
 V I R.  
 6. EN.*

Dien omweg hebt verfocht, en tegens 't ys te willen  
 Niet anders konde zijn als kost en arbeyd spillen;  
 Soo blijft des niettemin in saken hoog van aerd  
 't Bestaen, hoewel misluckt noch altijd lovens waerd.

Maer 't moeyt my dat ick u niet eens en kan bekoren  
 Om oock in 't Zuyderoord wat dieper in te booren,  
 En eens te sien, wat kan tot winst van machtig goed  
 Sich tusschen Steenbock ring en Zuyd-ring open doet.  
 Ghy wandelt jaerelijcx langs d'Amphitrijtsche paden  
 't Hoofd om van Hoop op vijf of sesendertig graden  
 Zuydbreedte; waerom niet wat hooger op gegaen!  
 Dat ghy daer niet als zee, als woesten Oceaen  
 Soud opdoen, Hoorderen, en kan ick niet vertrouwen:  
 En soo ghy daer ontmoet wijd treckende landouwen,  
 Gelijk uw' kaerten selve u willen doen verstaen,  
 Die daer 'ken weet wat kust genoemt na Magallaen,  
 Of onbekent gewest in 't rou slechts henen malen:  
 Soo moet'er altoos 'teen of 't ander sijn te halen,  
 Indien g'een' macht van goud: gelijk ick oordeel, neen,  
 Ten minsten waer bequaem om goud daer uyt te sineen,  
 Of ander nut gewas, daer buydelen atswellen:  
 Dewijl sy 't Zuyd waert aen meest op een' hoogte stellen,  
 Daer niet het slechtste deel in ackervruchtbaerheyd  
 Van 't handelrijck Euroop ten Noorden open leyt.  
 Ick snacke na de winst dier onbekende streken  
 Als 't afgeronnen Hart na versche waterbeken:  
 Derhalven mane ick u by 't glinst'ren mijns gesags,  
 Dat ghy ons van dat oord meer lichts opjaegt en dags.

Het roeren van uw' land-uw' kust-of water-kaerten  
 Aen wijsters uwer paên, beleydsters uwer vaerten,  
 Voert my met eenen oock 't verbet'ren te gemoet  
 Der Aerdbeschrijving-kunst, kunst niet min nut als soet:  
 Waer in ick oock wat roems my hebben toe te meten:  
 Nadien 't verbeteren dier Kunste (moet ghy weten)  
 Op 't bloot verbeteren der Schipvaert staet geground.  
 Hoe konde d'Oudheyd doch 't gan(sch Aerdrijck ons in 't rond

Be.

*De Geo-  
 graphie  
 of Aerd-  
 beschrij-  
 ving  
 voltoeyt,*

Befchrijven na den eyfch , die bot en onbevaren  
 De Straet van Gibraltar of Hercules pilaren ,  
 En d'Oofter Indiën voor d'enden hiel van dien ?  
 Of wat afbeeldingen vermocht fy ons te biën  
 Van alle boefcmen , in wijcken , hoeken , stranden ,  
 Rivieren , havenen der eylanden en landen  
 Gelegen in en op den grooten Oceaen ,  
 Nadien fy hem met kiel noyt toe en was gegaen ?  
 Ten weften van den mond der der Middellanfche baren  
 (1) Is ( roept Pindaer ) de zee van niemand te bevaren.  
 Men kende doen ter tijd de Wereld noch niet heel ,  
 De Nieuwe ganschlijck niet , en d'Oude maer ten deel.  
 (2) Men hiel den Middelften der Gordelen of Zonen  
 (3) En beyde d'Uyterften onhandfaem om bewoonen ,  
 Dese om de bit're kou , (4) dien om den fellen brand.  
 Sint (5) Auguftijn verwierp het Tegenvoetig land :  
 (6) Laftans ( o grof begrijp ! o botheyd ! ) onderftonde  
 Den Aerdbol boven dien t'ontvormen van fijn' rondde.  
 'T is geen twee eeuwen noch , dat ons eerst wierd bewuft ,  
 Dat Zuydwaerd-aen de ftreeck der Africaenfche kuff  
 Den open pas ter zee de kiel niet afen ftede  
 Na't kruydrijck Indiën ; waerom oock Jan de Tweede  
 Haer' leften zuyderhoek of verften ommeloop  
 Vol hoops den tijtel gaf van *Hoofd van goeder hoop*.  
 All welcke grove , dicke en taftelijke dampen  
 Van onbedrevenheyd flux moesten henen fchampen ,  
 Flux vluchten voor de Scheep-of Zee-vaert van althans ;  
 Als nacht en nevelen voor vollen middagglans.  
 De Zeevaert heeft vol moeds ons alle zeegeweften ,  
 Ons all wat eyland heet ten Oofften en ten Weften ,

Lof der  
 Zee-  
 vaert.  
 Ons

- (1) Nazianz. Epist. 17. ad Posthum.
- (2) Non est habitabilis æstu. OVID. Lib. I. MET.
- (3) Nix regit alta duas Id. ibid.
- (4) Torrida semper ab igne est. VIR. Lib. I. GEORG.
- (5) Lib. 16. de Civitat. cap. 9.
- (6) Lib. 3. divin. Instit. cap. 23.

Ons al het vaste land langs heel den Occaen  
 Met all' si, n' boesemen en bayen opgedaen.  
 De Zeevaert heeft wel klaer en helder ondervonden,  
 Dat 's Werelds Middellriem in bey sijn' halve rondden,  
 Voor onbewoonelijck by d'Ouderen gehoont,  
 Bey overvloedig word en met vermaeck bewoont.  
 De Zeevaert onses tijds heeft door haer' Waterhelden  
 Draek, Candisch, Magallaen, Le Maire waerd om melden,  
 Spilberg, Mahu, L'Hermitte en Olivier van Noort  
 't Vergrijp van Augustijn stout hertig nagespoort,  
 Ontdeekt en achterhaelt, en 't kinderachtig kallen  
 Van Firmiaen Laetans doen door de mande vallen,  
 Doen suf en schaemrood staen, niet na der Ouden wijs  
 Door bloote snapperij, doen enkel woordbewijs,  
 Maer, Hoorderen, door kracht van dadelijck ervaren  
 En moedige ommevaert van ganschen Aerdbols baren.  
 De Zeevaert endelijck verspreyt van ree tot ree  
 Heeft alseen' heldre son geresen uyt de zee  
 't Gansch Aerdrijck uyt den nacht des onyverstands getogen,  
 Sich selven als doen sien, en aen sijne eygene ooggen  
 Vertoont all wat'et heeft, en tot haer' grooten lof  
 Den Aerdbeschrijveren thans macht verschafft van stof  
 Om hunn' beschrijvingen den rechten eyfch te geven,  
 En na den top te doen van een' volmaektheyd streven,  
 Daer Strabo, Plinius, daer Mela, daer Solijn,  
 Noch geen' der Ouderen oyt toe gesiegen zijn.  
 Doch heeft ons nu en dan met haeren houten paerde  
 De Zeevaert niet alleen iet nieus bejaegt op aerde,  
 Maer in den Hemel self: in 't Zuyder-Hemeloord  
 Heeft die grootdadige Gesternten opgespoort  
 Ontrent de Punt der asse of Zuyderpool geseten,  
 Noyt by Hipparch gesien, by Thales noyt gemeten,  
 By Ptolemæus noyt in tafelen geprent,  
 Kortom by niemand oyt der Ouderen gekent:  
 Sulcx dat wy hedendaegs, door toedoen mijner vaerten,  
 De Sterretafelen of rug der Hemelkaerten

*Nieuwe  
 Sterren  
 ontdecks.*

Met

Met een merkwaardig tal van beelden sien vermeert ;  
 All' peerlen , daer de kroon der Schipvaert mē brageert ,  
 En mē brageren sal , soo lang de klare vieren  
 Van 't Hemelschip rondom den Zuydpool sullen swieren ,  
 De Paeu den Slangenstaert sal drucken met den klaeu ,  
 End' Exterbeck de borst sal dreygen van de Paeu.

Soo 't kunst-verbeteren tot eere kan geleyden ,  
 Soo dienen se oock geëert die kunst alom verspreyden ,  
 Die kunst van kust tot kust , van land tot land doen gaen .  
 Maer wie heeft oock hier in oyt soo veel goeds gedaen ,  
 Als mijn' doorluchte vaert , mijn Zeevaert rijk van Schepen?

*Kunsten  
 verspreyd  
 en rouwe  
 volkeren  
 geslepen ;*

(1) Dat volcken voormaels rou thans loos zyn en geslepen ;  
 Dat thans America sijn' woeste luymen laekt ,  
 En met de letteren gemeenschap heeft gemackt ;  
 Dat all' de wetenschap en wijsheyd , die voorhenen  
 Te Babel lessen las , te Memphis en t' Athenen ,  
 En namaels Leermeestres des Tybers quam te zyn ,  
 Thans lessen leeft op Teems , op Ister , Maes en Rhijn ;  
 Ja dat Minerve thans sich neder heeft geslagen  
 Steyl onder 't spoor bykans van 's Hemels held'ren Wagen ,  
 En by den Beir ring schier haer' scholen opgerecht ;  
 Daer voor dient boven al de Zeevaert danck gesegt .

Noch meer. Wat Grammatist heeft oyt soo veel bedreven  
 Om Babels werringen alom den schop te geven ,  
 Als onse Seylkunst doet? (2) die in dit stuck ( dunkt my )  
 Verr all regelen der spraekunst seylt verby ,  
 En jagende na winst , door hare Palinuren  
 En Tyfen niet alleen heel nagelege buuren  
 Geschift slechts door een' beek maekt tong en tael-gemeen ,  
 Maer volkeren verdeelt door wijde wilde zeen

*Talen ge-  
 meen ge-  
 maekt ,*

D'een

(1) *Maris beneficio nationes omnes ad morum mansuetudinem adducuntur , quæ incultæ alias essent ac barbaræ absque navigationis commercio.* SAAVEDRA.

(2) *In de communis fit linguarum usus ; id quod docere voluit antiquitas , dum clavum navis Argo sermone usum fuisse finxit.* SAAVED, *ibid.*

D'een d' ander leert verfaen , en t' samen doet verkeeren  
 Als burgers eener stad. Waer uyt ons staet te leeren,  
 Hoe dat d' aloudheyd niet al heel en heeft gefuft,  
 Wanneer sy (1) Argos roer tael toefchreef en vernuft.

*Uyt-beemfche natiën by een ver-famelt en* Noch meer. Wat luyt, wat lier, dat is, wat wijfe reden  
 Heeft foo veel menschen oyt versamelt in de Steden,  
 Als mijn' welvarende, mijn' handelrijcke vaert  
 Wel steden heeft verfaemt, wel volcken heeft vergaert?

Sy weet den Abiffijn naer Amstels boord te winken;  
 Sy doet den Duytsch den Nijl, (2) de Perfen d'Elbe drinken?  
 Sy maekt (om kort te gaen) all't aerdrijck tot een' Stad:  
 Wat tong heeft oyt op oor foo veel gefags gehad?

*Oude fabelen doen ver-fchoyen.* Noch meer. Wat Philofoof heeft oyt Poëten-kluchten,  
 Oyt Griekfche fabelen foo mannelijck doen vluchten  
 Voor waerheyds hellen dag, als door haer braef bestaen  
 Zints drymael vijftig jaer mijn' Vaerkunft heeft gedaen?

*Vide Plin. lib. 7. rap. 2.* Voor haer is all't gefnor der Tritons en Sirenen,  
 Der Satijrs en Pijgmeen als smook en spook verdwenen.  
 Waer vindmen thans dat hals en mondeloos gedrocht,  
 't Welck door sijn' mammen keeck, en 't lijf slechts hiel by  
 locht? (bruyken

Waer, waer dat vreemd gefpuys, 't welck d' ooren wift te  
 Voor huyken, om een sneeuw of regenvlaeg t' ontduyken:  
 De vaert heeft metter vaert ons all dat wangebroed,  
 Ons all dien spinrock-praet gejaegt in Lethes vloed.

*Sy keeft'er beleyd van Staetsa-ken,* Noch meer? neen al genoeg. 'k ben fat en mat gevaren:  
 Ick werpe 't ancker uyt, en geef my van de baren.  
 My lust, Toehoordenen, eens wederom te land  
 Ja selfs in vollen Raed te toonen mijn verstand.  
 Ick moet eens in uw' Raed en Staet-vertrecken wesen,  
 Daer uw' Staetkundigheyd in Zenith sit geresen;  
 Ick moet u eens doen sien, dat oock in stof van staet  
 Vrouw Geldfucht niet en dut, maer ruym haer deel verstaet,  
 En

(1) Isapque vocem perdidit Argo. SEN. MED.

(2) Albim per se  
 Rhenumque bibunt. SEN. MED.



En stadig besig fit met statelycke dingen  
 Ja voor sit in uw staet en Raed-vergaderingen:  
 Want waerom gaet ghy doch soo nu, soo dan te raed?  
 En is niet meerendeels om d'inkomst van den staet  
 Of om de bors des Rycks heel rijk en vet te maken?  
 Men mag soo nu, soo dan de stoffen of de zaken  
 Geworpen op tapijt of in beraed geleyt,  
 Met redenen geschept uyt hare billyckheyd,  
 Eeren roemwaerdigheyd optoyen en verheffen;  
 Maer die van 't soet profijt dat zynse die eerst treffen,  
 Eerst klemmen aen het hert. Als iemand drijft of segt  
 Dat dese of gene saeck stoutmoedig uytgerecht  
 Den Rijke, Kroon of staet met ertelycke tonnen  
 (Ick meene tonnen gouds) den rug sal stijven kunnen;  
 Dan steekt ghy d'booren op soo bly, soo wel gemoed,  
 Als by den Kluchrpoët de soon van Simo doet;  
 Hoe eer, hoe wetteloos, 't is dan strax met u lieden:  
 Goed is 't, dat dient de Kroon, *tsa fiat*, laet geschieden  
 Ghy neemt 'et niet soo nau als eertyds Aristied  
 Die sijns gesellen raed en redenen verstiet  
 Om dat sy hem meer nut als recht en eerlyck schenen:  
 Neen, neen; men loopt'er thans wat ruyger overhenen.  
 Waer toe hier lang geteemt? 't soet lockaes van 't profijt  
 Is 't lieve Staetgeheim, daargy soo trots op zijt:  
 In dat wel t'overflaen, te wicken en te wegen  
 Is all uw Staetberaed, vernuft en geest gelegen;  
 'T is 't wit, waerom ghy sit, ja 't wigt (rond uytgepraet)  
 't Welk all de Raden wend van 't uurwerk van den Staet.  
 Doch als ick my bedenk, wat had ick meer te seggen  
 Om u mijn diep verstand en wijsheyd bloot te leggen,  
 Als dat ick namelyck 't geselschap door den bant  
 Der wijsse koppen soeck, der luyden van verstand,  
 Of ('t welck eens meenings is) my gaerne voeg by d'ouden?  
 Indien vrou Venus word voor een' malloot gehouden,  
 Om datse door den bant sich met haer dertel kind  
 By jonge dommeliën, by hockelingen vind

*Cic. lib.  
3. Offic.*

*Arca-  
num poli-  
ticum.  
Ragion  
di Stato*

*Haeren  
omgang  
met de  
grysen en  
wyssen.*

In 't



In 't wereldlijk beloop nieu, rou en onervaren;  
 En foo veel afneemt staeg, als oordeel groeyt en jaren:  
 Soo dienen wy niet min voor wijs gekurt als rijk,  
 (Oock naer het spreek woord self: gelijk foekt sijns gelijk)  
 Die staeg met grijsen, wijsen en statigen verkeerem,  
 En met der jaren tal (1) aengroeyen en vermeerem.  
 De wijsen ervarentheyd heeft al van ouds 't gemoed.  
 Des ouden ingescherpt, wat dienst mijn' munte doet;  
 Sy heeft hem nu en dan gevoelen doen en smaken,  
 Hoe suur haer schaers besit ons 't leven weet te maken,  
 En dat een man schoon jong, die niet met al en heeft  
 (Wat sal een grysaerd dan?) mag schroomen dat hy leeft:  
 Derhalven (2) mint hy haer als 't puyckstuck sijner have;  
 En schoon hy op den kant gekomen van den grave  
 Aen 't uyerste besteck van 's levens reysbaen staet,  
 Noch (dunkt hem) komt de sorg voor (3) teergeld niet te  
 laet,  
 Noch (ducht hy) mocht de nood hem onderwegen druck-  
 ken:

Sulcx dat hy ruym soo lief sijn' oude spaerpot stucken,  
 Sijn' noyt bescheenen schat, sijn' schimmelende munt,  
 Een deel opsnapperen van erlgenamen gunt  
 Of nalaet itervende, dan dat hy voor sijn sterven  
 Een redelyck genot daer af sou nemen derven,  
 Of eenen duyts besteën, tot lichting van het leet  
 Eens armen vromen vriends, daer 't wel aen waer besteed.  
 Wat dunkt u, Hoorderen, van myn kunstkundig preken?  
 Kan 't soo niet dubbelt gaen? en heb ick u niet streken  
 Genoeg van myn vernuft en abelheyd doen sien?  
 Ja al genoeg aen ronde en licht gepaeyde liën:

De

(1) Tout se diminue en vieillesse;

Fors avarice & sageste,

(2) Hoc vitium adfert Senectus hominibus;

Attentiores sumus ad rem omnes, quam sat est. T E R. A.

D E L. A C T. 5

(3) Potest quicquam esse absurdius, quam quo minus viz re-  
 stat, eo plus viatici quaerere; C I C, de Senect.

De Geld-  
 sucht  
 gaat ver-  
 der, en  
 beroemt  
 sich,  
 of seld-  
 saem-  
 heyd!

koesteres-  
 se te zijn  
 vandeug-  
 den, na-  
 melijck  
 vande

De muggesfiteren die mogen keffen, kallen  
 En dencken wat hun lust, 'k en kreun 's my niet met allen.  
 Resteert nu dat ick my voorts onder Plutus gunst  
 Niet min een' koesteres van deugd bewijs als kunst.  
 'T is waer dit is een stuck, dat tongen sou doen flaeuwen;  
 Daer dapper wat aen valt te knabb'len en te kaeuwen;  
 Een' Wonderspreuk (foo't schijnt) die wonder doornig staet,  
 En sonder moffelen sich qualijck hand'len laet:  
 Want om u uyt dien kop of uyt her hersebecken  
 Dien diep gefeten waen, die kettery te trekken,  
 Waer door ghy uw' meesterfche helaes! al t' onberaen,  
 Voor quaed aensiet, ja scheld voor wortel aller quaen;  
 By Plutoos swerten staf en sijn'berookte kroone,  
 Daer hoort een' tonge toe van Tuliaenschen toone  
 Ja van noch hooger klanck; en eene min als ick  
 Bedreven op haer pleyt sou hier bed welmt van schrick  
 't Spoor dapper bijster zijn, en 't stuck licht laten steken;  
 Of heel den Helikon om bystand moeten sineeken:  
 Maer ick, die (foo ghy hoort) vry meer ben als gemeen,  
 En tot dus verr mijn pleyt hebb' uytgevoert alleen,  
 Verhope het oock alleen en sonder sangfottinnen  
 (Godinnen meen ick, houd) wel af te sullen spinnen.  
 Ick trê dan tot de saek met eenen luchten sin,  
 En stappe vol van moed den weg der deugden in,  
 En denk hen verr soo eng en streng niet voor mijn' schenen  
 Te vinden, als een deel vermuste wijsen meenen,  
 Hier is 't dat my vooreerst de Naerftigheyd ontmoet,  
 Die Moederdeugd die frisch all' d' andre deugden voed  
 Gelijck in tegendeel de luyheyd vuyge pry  
 (1) Een rechte broeynest is van alle schelmerye. (quaed.  
 Niet doen (foo 't spreekwoord segt) en leert niet doen als  
 't Vuyl Venusvier heett vat op all wat ledig gaet:  
 't Bleek eertijds aen (2) Ægiff en David wel te degen.

*Naerftig-  
 heyd.*

De Droes maekt (soomen segt) sijn' hoofpeul van den lêgen. 2 Sam.  
 Maer cap. 11.

E

(1) L'osio è padre di tutti vicii.

(2) Quæritur Ægiffus quare sit factus adulter?

In promptu causa est; desidiosus erat. O V I D. de Remed. A-  
 mor. lib. 1.

Maer wie, wie, mannen, sweept de logge luyærdy  
 Uyt haren vedernest soo wackerlijck als wy?  
 Wie doet haer bet, als ick, den vaek uyt d'oogen varen?  
 Dit is 't dat Hesiod al voor veel honderd jaren  
 Gesien heeft en gevat, wanneer hy goede knecht  
 Tot mijnen grooten lof volmondig heeft gesegt,  
 Dat onder alle gift den menschen toegevallen,  
 De Geldsucht eene zy der waerdigste van allen;  
 En soo ghy vraegt: waerom? om dat te vyandin  
 Van luye ledigheyd, hand (segt hy) ziel en sin  
 Opwackert boven al, en uyt de mouw leert steken:  
 En dat hy sich geensins mispraet heeft noch miskeken,  
 Leert ons d'ervarentheyd soo levend alsse mag:  
 Want waerom ruymtmen 't bed so vroeg voor dau, voor dag?  
 Waerom en doetmen niet als loopen, rennen, jagen,  
 Door regen, wind en mist, door sneeu en hagelvlagen?  
 Waerom is 't datmen slaeft, draeft, arbeyd, woelt en vroet?  
 Is 't om den schat der deugd en wijsheyd, datmen 't doet?  
 Geschied'et, Hoorderen, oock altyd en by allen  
 Om in geen bang gebreck van noodrust te vervallen?  
 Om kost en kleederen? om eerlijck te bestaen?  
 Word alle vlijt uyt sucht tot noodig Geld gedaan?  
 Neen, vrienden, verr niet all: wat sien wy vlijts bedrijven  
 Om overtollig geld, om noodeloose schijven!  
 Wat sweet'er menig man by nacht soo wel als daeg  
 Meer om sijn' kofferen te vullen, als sijn' maeg!  
 Soo 't luck u ergens komt wat geldgewins beloven,  
 Al zijn' uw kisten vol van onderen tot boven,  
 O dan verlaet ghy selfs uw' disch wellusten strax;  
 Uw' hoven vol vermaeks, uw' hoeven vol gemaks  
 En kunnen langer dan u houden noch omvangen.  
 Om deugd in tegendeel of wetenschap t'erlangen,  
 Waer at ghy noyt en hebt veel voorraeds opgedaen,  
 Lust u noyt stap te doen, noyt halven trê te gaen.  
 Bestaetmen u of tucht of Godsvrucht in te preken,  
 Ghy sit en gaept, en geeur, ghy tuygt ook sonder spreken,

Dat

# GELDSUCHT.

67

Dat u die preke walgt, of immers niet en greyt,  
 En schut op uw' kapruyn all wat'er werd geseyt:  
 Maer sprekten u van geld, stracx rijst ghy op uw' beenen,  
 Vraegt ernstig waer 't sich houd, vliegt yvrig derwaers he-  
 nen,

Siet om 't besit van dien noch pyn noch arbeyd aen:

Geeft dit niet duydelyck, niet helder te verstaen,

Dat liefde niet tot deugd, maer tot mijn' lieve schijven,

De sweepe is, om den mensch tot wercken aen te drijven,

De spoor is, die u noopt tot menig dapper feyt,

De rechte wetsteen is van uwe arbeydzaamheyd?

En waerlijck als ghy recht den pols eens gaet betasten

Van 't leven en bedrijf dier geesten of dier gasten,

Die mer den mond quansuys mijn' daelderer versmaên,

En na de deugd, goudwouds, en wijsheyd willen staen,

Ghy sult, Toehoorderen, haest rieken, raden, ramen,

Dat hun de tytelen en kostelijcke namen

Van wijsheyd, deugd en tucht slechts dienen voor een' huyk

Van vuyle vaddigheyd, van eenen luyen buyk:

Lust u hier af wat proefs? waer toe veel keurs van boeken?

Gaet maer Diogenes eens in sijn' ton besoecken;

Ghy sult daer niet veel meer ontmoeten, als een' sloef,

Een' doeniet, bedelbrock, een' vuylen lodderboef,

Die uyt den truggelsack van jongs genegen t'eten

Noyt hand aen wercken sloeg, maer op eens anders sweeten,

En tot sijns naesten kostt voor 't deurgat van sijn' ton

Staég luy en ledig ligt en loddert in de Son,

( Als waer hem slechts tot sulcx soo schoon' een' kaers ont-  
 steken )

Ja vol van hondsche steekt en onbeschaemde streken,

En dat all onder glimp van om de deugd (quansuys)

En wijsheyd te versmaên mijn' munt en lieflijck kruys,

Aen welcken lieven glimp oock eertijds onder ander'

Der maten sich verkeek de grootvorst Alexander,

Dat hy om luttel klaps van geen' onab'len trek,

Het welck dien boeye mag gerolt zijn uyt den beck:

(Want blad en sag ick noyt van dien rabout beschreven,  
 Daer (gisse ick) was de guyt te vadfig toe van leven)  
 Gesegt heeft (soomen segt, of soo 't oud Spreucxken luyd)  
 Waer Alexander niet gehuysvest in mijn' huyl,  
 'Ken sou niet weygeren Diogenes te wesen.  
 Wat dunckt u? waer die man, wiens bloed en aëren resen,  
 Als't beelt van eere slechts hem oprees in den geest,  
 By zulck' een' wisseling niet braef vereert geweest,  
 Wanneer hy uyt een' mensch, die menschen hiel in orden,  
 Een onbeschaemden hond of verken waer geworden?  
 Maer waer toe of ick u naer 't seldsaem ton-ver:reck  
 Van dien onnoos'len schalk, dien valschen munter treck?  
 'Treed slechts (indien 't u lust) de kloosters, kluyfen, cellen,  
 Eens van uw' Papen toe; ghy sult in die gesellen  
 Dien gast herboren sien gelijk als uyt sijn graf.  
 Sy staen de wereld oock, dat is, den arbeyd af,  
 Om tot beschouwingen hunn' sinnen te begeven,  
 Dat 's, om gemackelijck en lekkerlijck te leven;  
 Die wespren wercken niet, en trecken soer gewin;  
 Sy minnen mijne munt, en schijnen niettemin  
 't Bloot handelen van dien voor heel wat vuyls te doemen,  
 Ja hand'len onderwijl, 't geen ick my schaem te noemen.  
 Is 't, is 't mijn' Hoorderen, niet spottelijck en slecht,  
 Niet tegens de natuur, niet tegens God en recht,  
 Dat gassen jong en flocksch by kudden, benden, swermen,  
 Tot schade van den Staet, tot kruys des waren armen,  
 Op 't sweet van anderen hunn' luye buycken voën,  
 Ten dische (seg ick) gaen, en niet met allen doen?  
 Gewis soo elck den tred dier vuyge Bedelkappen,  
 Dier klooster hommelen gesint waer na te stappen;  
 Soo elck genegen waer dien onweg in te slaen,  
 Ghy waert van hongersnood geschapen te vergaen;  
 Ghy mocht uw' buycken wel af kelen toe doen knoopen:  
 Want all sou't in bordell, all, all in 't wilde loopen:  
 Men sou geen' koopmanschap, geen' waren sien geveylt,  
 Geen' velden sien besaeyt, geen' vloeden sien beseylt,

Geen'

Geen' sickelen sien slaen in gras en voedfaem koren ;  
 Men sou geen' sage , bijl , geen' nutten hamer hooren ;  
 All wat het lijf vereyscht , het leven doet betaan ,  
 All wat gedaen moet zyn , zou blyven ongedaen.  
 Neen , neen , de mensch vooral moet sich tot werken geven : *Lof des*  
 Het werken is syn lot , ( 1 ) ja 't werken is sijn leven : *Arbeyd.*  
 In 't werckend leven werd sijn menschlijkheyd gemerckt ;  
 Hy leeft niet menschelijk , wanneer hy niet en werckt.  
 Plant is tot stillestand , tot ledig zyn geschapen ,  
 Beest meerendeels gemaekt tot eten , telen , slapen ,  
 Maer 't edel dier de mensch in licht gestelt en licht  
 'Tot wercken , tot wat doen , ( 2 ) als vogel tot de vlucht : *Job. 5.*  
 Dit leert hem sijn vernuft , die toonen hem sijn' leden  
 Tor wercken als gevormt van boven tot beneden.  
 Siet maer , Toehoorderen , siet maer uw' handen aen :  
 Wat segt ghy ? is de menscheen dier om leêg te gaen ?  
 God self heeft al van ouds dees' werck wet hem doen weten :  
*Ghy sult uw dagelijksch brood in 't sweet uws aenschijns eten.* *Gen.*  
 Natuur vermaent hem dies , ja stapt hem op dit spoor *cap. 3.*  
 Door all' haer' deelen heen met vlijt en yver voor ,  
 Die all' , 't zy groot , 't zy klein , staêg wercken als om prijse ,  
 Staêg woelen , staêg wat doen , elck op zyne eyge wijze.  
 't Geweldig Hemelrond weet noyt van stillestaen ;  
 Syn sackelen doen niet als op en ondergaen ,  
 Als d'aerde koesteren , als tijd en stonden mercken ,  
 En op de lichamen der Elementen wercken :  
 't Licht vier en is noyt stil , de koude middelocht  
 Met maken staeg verlet van wolken , wind en vocht ;  
 't Swaer water laet noyt af van ebben en van vlooden ,  
 't Noch swaerder aerdrijck noyt van telen , baren , voeden ;

E 3

En

( 1 ) Vita est actio , vita est quædam operatio. Aristot. I. pol. 3.  
 10. Eth. 4.

Extendamus vitam : hujus & officium & argumentum actus  
 est. SEN. Epist. 122.

( 2 ) Homo nascitur ad labores , ut avis ad volatum.

Tam naturale est homini laborare , quam avi volare. AUT.  
 PRÆADAMIT.



En all wat in 't bevang dier beyde groeyt en voelt,  
 En is niet op sijn' dreef, wanneer het niet en woelt.  
 Doch waer toe mensch alhier verr buyten mensch geropen?  
 Hy heb slechts binnen sich met sijn vernuft te loopen:  
 Send uw' gedachten, mensch, slechts in uw ingewand;  
 Ghy sult daer eeuwelijck sien kloppen sonder hand,  
 Sien koken sonder vier; ghy sult daer alle doofen  
 Geduurig besig sien met laden, houden, losen.  
 En om dit binnenwerck alduste houden gaen,  
 Daer dient wel dapper wat van buyten om gedaen.  
 Nood noodsaekt u dan oock tot wercken en tot sweeten:  
 Want daer moet noodelijck gekleed zijn en gegeten.  
 Waerom oock teelt Natuur ons werck-stot menigvoud,  
 Vlasch (meene ick) verwe, wol, metalen, steen en hout?  
 Is 't niet op dat ghy die soud glimp en maeksel geven,  
 Tot nut, tot schut, tot scherm, tot ciersel van uw leven,  
 En hand daer in soud slaen, nadien ghy sonder dit  
 U van gerief versteekt, Nature van haer wit?  
 Als oock der lichten Vorst vrou Thetis bed ontweken  
 Des morgens stijgt te koets, en schijnt hy niet te spreken:  
 Op, luijaerds, uyt den nest; aen 't wercken met'er vlucht?  
 Sal u soo schoon' een' lamp staen blaken sonder vrucht?  
 Mensch dan moet noodelijck (gelijck wy sien en mercken)  
 Met hand of met verstand, of wel met beyde wercken;  
 Gemerckt hem God verlag bey van verstand en hand,  
 En hand het wercktuig zy van 't menschelijck verstand,  
 'k En kan my, Hoorderen, alhier niet wel vermijden  
 Een weynig buyten 't spoor van mijn Gespreck te schrijden,  
 Een weynigken die bloeds te gispen van ter zy,  
 Die al te prat op School-of letter-suffery  
 Hand-arbeyd niet alleen noyt datelijck betrachten,  
 Maer oock na sijn' waerdy den selven niet te achten.  
 Ja soo hunn snorken gold, soo soude mensch van beest  
 Alleen verschillig zijn door't wercken met den geest,  
 Door redenkavelen, bespiegelen, beschouwen,  
 't Welck sy alleen de soort der menschen eygen houwen:

Lof der  
 Hand-  
 wercken.

Maer



Maer o wat slecht bescheyd! hoe menig schoon gedacht  
 Ontfangen in den geest, bleef in den geest verfinacht, (den,  
 So 't niet door hulp der (1) hand voor 't licht en quam getre-  
 Die 't wercktuug niet alleen, maer 't merck oock is der reden!  
 Men kome ons hier niet voort met aep of baviaen:  
 'T is eygentlijk geen' hand, daer dier op heeft te gaen:  
 Hand eyscht een' vryen greep, om allerhande wercken  
 Beworpen in 't verstand, verstandig uyt te wercken,  
 Maer dat hand-arbeyd zy des menschen eygen lot,  
 Tuug hem 't Orakel self, of liever tuugt hem God,  
 Als hy hem heet sijn brood in 't sweet sijns aensichts eten.  
 Wat dunckt u? doet die wet hem niet wel helder weten,  
 Dat hand bey en verstand tot wercken dient besteed,  
 Nadien dit sonder die noyt aensicht staet op sweet?  
 Oock heeft hem God beset, en dat niet sonder reden,  
 Met legeren van nood, van duysend swarigheden,  
 Dier hem 't verstand hoe spits niet deur en weet te slaen,  
 Maer daer hy met de hand sich maken moet ruymbaen.  
 Waer houdmen staet in stand, waer wordt'er huys gehou-  
 Op bloot bespiegelen, bedencken en beschouwen? (wen  
 Wat baet'et ondersocht, bedocht en overlegt,  
 Wateen Copernicus, een Ptolomeus segt;  
 Wat ommelooop onsteelt der tijden wisselingen;  
 En of de Dag-lamp rust in 't middelpunt der dingen,  
 Dan of sy onder Mars door 's Hemels vierden trans  
 En boven Venus doet haer' jaerelijckschen dans?  
 Dat 's all maer strant geploegt, all maer gesuit op saken,  
 Daer menschen-hersenen noyt deur en sullen raken,  
 All werck dat noyt gewin, noyt soete munt en baert,  
 Noyt spit en brengt te vier, noyt torven aen den haerd:  
 Maer datmen by die Lamp, die eer der Hemellichten  
 Hand reppe, sweete, poog wat nutbaers te verrichten,  
 En toeleg, dat sy ons niet winsteloos ontgaet,  
 Dat slijft een huysgesin, dat sterckt een' ganschen staet.

Gen.  
cap. 3.

Ge-

E 4

(1) Manus instrumentum sapientiae.

Geloof my, Hoorderen, de menschelycke saken  
 Zijn met geen boek-gefus, geen dutten groot te maken:  
 Geloof my, dat tot heyl van huysgesin en land, (stand.  
 Meer doen als dencken hoort, (1) meer hand hoort als ver-  
 Dat boekliên door den bant goê stierliên zijn van staten,  
 Poog Plato ( soo 't hem lust ) sijn' gansen in te praten.  
 Indien (2) Alfons de vuyft geslagen had soo kloek  
 Aen 't roer van sijnen staet, als wel den neus in 't boek,  
 En met den staf soo wel als graedboog konnen leven,  
 Hy zoude mogelijk wel stierman zijn gebleven.  
 En nopende 't bestier van hun en hunn gesin,  
 Sy zijn nau mans genoeg voor 't noodige gewin,  
 Voor kost en kleederen; waerom men oock die gasten  
 Heel selden decken siet van sulpen en damasten:  
 Een' grove wolle broek, een kale mantellap  
 Zijn meerendeels de vruchte des booms der wetenschap  
 Want kunst heeft thans geen heyl uyt vorsten-buyl te hopen;  
 En valt'er smeerig ampt ontrent die meersters open,  
 Daer ( zoo vrou Sotheyd kalt, die slechthoofd is noch floor )  
 Gaen thans de buffelen en eselen mê door.  
 Derhalven weet ick niet, waer met de Kunstgodin nen  
 Die kale jofferkens noch soo veel minnaers winnen,  
 En locken in haer net: want alle landschap leyt  
 Van onnut lettervolck verlast en overspreyd.  
 Het zy uyt zynen deeg gebacken of uyt groven,  
 't Loopt tegenwoordig all na Leyden of na Loven;  
 't Word all, 't zy mal, 't zy vroed, ter Study aengestout,  
 Als wierd Mercurus gesneên uyt alle soort van hout.  
 Ja snijd'ren, weveren verlaten en verspouwen  
 Hunn' nutte tafelen en heylzame getouwen,

En

(1) Non sunt fortunata Respub. ex eo quod ingenium penetrat sed e eo quod manus perficit. S A A V E D.

(2) Correxir Rex Alphonsus sapiens motum trepidationis in Cælo; at regnum suum emendare non potuit: Orbis caelestes ingenio suo penetravit, at oblatum sibi imperium tueri non nove-  
 rat. Idem.

En vliegen schoolwaert aen, en leggen mē wat breyns  
 Te kost aen wat Hebreusch, wat Grieksch en oud Romeynsch  
 Ja derven oock wel deel aen pleyt of preekstoel hopen.  
 Waer wil dit, mannen broērs, ten lesten henen lopen?  
 Dus doende valt eerlang de dryftut van 't gemeen  
 Koophandel, Ackerbouw en Handwerck plat daer heen:  
 Dus doende krielt all 't land eerlang aen alle kanten  
 Van lediggangeren, doenieten, lanterfantē.  
 Doch licht treckt dit sich d'een of d'ander boeckfot aen,  
 En mort vast binnen 's lips: hoe? is dat ledig gaen,  
 Dat blocken met den geest, dat mymeren, dat malen?  
 Neen, neen, geen arbeyd mag 't by herffenarbeyd halen. (schijn:  
 Voor my, 'ken vat dat niet, 't heeft (dunkt my) gants geen.  
 Want hoe? daer volgt geen sweet: maer laet 'et al soo zijn;  
 Laer herffen-arbeyd vry soo swaer zijn als sy droomen:  
 Wat vruchten zijn 't doch veel die van dien arbeyd komen?  
 Wat huyswaerd raekt daer door uyt zyner schulden last?  
 Wat Rijcxvoogd uyt den nood? voorwaer een ambachts gaff  
 Schaft met een' kunst meer goeds aen 't burgerlyke leven,  
 Als menig schoolgesel oyt schafte met sijn seven.  
 Ick sal noch hooger gaen. (1) Een ambacht doet meer nuts  
 Aen 't menschelijck geslacht, als all wat uyt de nuts  
 Der Grieksche wyzen oyt gebroeyt is en gesproten,  
 Als all wat Aristoot heeft uyt sijn' kruyn gestooten.  
 Watfoo! dus glad, dus rond moest ick hier eens mē door.  
 En om allencken weer te raken op myn spoor,  
 Voorwaer die neus wys volk moet (meen ick) giffing maken,  
 Dat hun de kost van sēfs sal vallen in de kaken,  
 En seker aen den praet, die by han in 't gemeen  
 In swang gaet, dunckt my half, dat ick niet mis en meen.  
 (2) Al wat'er nodig is, om buyten nood te leven,  
 Moet (seggense) fortuyn oock spijt haer herte geven,

E 5

(3) En 't

(1) *Ingenia scientius exulta haud faciunt provincias rerum  
 copia affluere aut incolis frequentari, sed arrium & mercimo-*  
*niorum industria. S A A V E D*

(2) *Quod necessitati sat est, fortuna etiam irata debet. S E N.*  
*Epist. xvij.*

(3) En 't geen natuur vereyscht, is nergens ongereed,  
 Is krijgsbaer overal. Maer hoe? oock sonder sweet?  
 Oock sonder vlijt daer om of naerfligheyd te plegen?  
 Neen, neen, d'ervarentheyd leert regelrecht hier tegen,  
 Hier tegen leert oock God, die (als geseyt is) brood  
 Brood 't welk alleen maer strekt tot noodweer tegens nood,  
 Den mensch niet toe en staet te swelgen sonder sweeten,  
 Maer wil dat hand voor rand, en wercken ga voor eten.  
 Doch Neroos meester had sijn' schapen over 't quaed;  
 Hy proefde noyt, hoe suur oock bloote nooddrufft staet:  
 Helaes! wat word hierom al stofs en slijck doortreden,  
 Al waters overfwiert, al ongemacks geleden!  
 'T en is (geloof't vry) niet altijd overvloed;  
 'T is dikmael noodig geld, waerom men draeft en wroet,  
 Waerom men vlet en vaert, waerom men koopt en handelt,  
 Waerom men dagelijcx na merckt en borse wandelt,  
 Waerom men handen rept, en uyt de mouw liet gaen,  
 Ja noodig reppen moet, indien men wil bestaan:  
 Hier aen moet elck voor hoofd een' goeden vlijt besteden:  
 Want dat 's hem opgelegd van God, natuur en reden:  
 Dat is een' deugd, een plicht, die noodig dient betracht,  
 Dien Paulus self (soo 't schijnt) meer als gelooven acht:  
 Wie (seggt hy) niet en sorgt voor huys of huysgenooten,  
 Doet e'ger als de geen', die 't waer geloof verstoeten.  
 Maer moet dit sorgen slechts voor heden zijn verstaen,  
 Voor elcken dag alleen? neen toch, 't moet verder gaen,  
 'T moet wyder van sich sien: men moet oock wat voor mor-  
 gen,

1. Tim. 5. 8. Wat voord en ouden dag, wat voor den sieken sorgen,  
 En eer de koude knelt, in voorraad zijn van vier?  
 Want anders droeg de mensch sich dommer als de mier.  
 Selfs dat dit sorgen ga tot over d'erfgenamen,  
 En 't leven overleef, kan oock niet als betamen.

'T is

(3) Parabile est quod natura desiderat, & ad manum quod sat  
 est. I D E M.

'T is vaderlijk voorwaer , 't is recht en meer als recht ,  
 Dat voor den kinderen ietwes werde opgelegd .  
 Hier heeft geen neuswijs lot , geen semelknoopertegen .  
 Ach ! weefen sonder goed zijn ieders voetevegen :  
 Sy dienen dan versorgt elck van een rustig deel :  
 Want ( om weer rond te gaen ) ick houde veel van veel ;  
 Ick werde meer endeels uyt overvloed geboren ,  
 En draeg mijn' moeder sucht , als goede kinders hooren .  
 Soo lang men van 't gebreck benart fit en beknelst ,  
 En denckt men hooger niet als middelmatig geld ;  
 Maer als men tot volop van nooddrust is gekomen ,  
 En doet men anders niet als goude bergen droomen .  
 Een , die van honger raest , vereyscht voor eerst maer brood ,  
 Maer tocht na leckerny op 't deysen van den nood .  
 Waerom doch soumen veel , dat lekker veel , versmaden ?  
 Dat middelmatig baet , kan immers veel niet schaden .  
 Is 't goed vijf duysend pond vergaert en opgelegd ,  
 Soo mag oock thien geen quaed ; en werdt'er met goed recht  
 Om buydels vol gedraeft , waerom oock niet geronnen  
 Om ganse tonnen gouds , om tonnen , Mannen , tonnen ?  
 Ha ! ha ! dat tonnen streelt en ketelt uw gemoed .  
 By Mammon ! ick vermerck 't ) dat doet u wonder goed :  
 Wat komt ghy op dat woord vol yvers aengedrongen !  
 Hoe steekt ghy d'ooren op ! wat maect ghy blijde sprongen !  
 Ey ! siet dien Midas eens met sijn' fluweele broeck ,  
 Hoe juyckt , hoe handklapt hy daer ginder in dien hoeck !  
 Ja , Mannen , tonnen zijn 't ( ghy kunt 'er niet ontkennen )  
 Waerom dat uwer veel dus loopen , draven ; rennen :  
 'T is sucht tot overvloed , die u niet selden noopt ,  
 En die ghy met den naem van sucht tot nooddrust doopt :  
 Derhalv n ick ben 't , ick ( gelijk ick boven seyde )  
 Die u tot ietwes doen staeg porre , locke , leyde ,  
 Ja voortstouw niet alleen veel krachtiger als sucht  
 Of lust tot wijsheyd doet , tot Godsdienst , deugd en tucht ,  
 Maer oock tot sulcx meer spoors uw' geesten weet te geven ,  
 Als lust tot uwen lust , gesondheyd , heyl , ja leven .

Indien.

Indienmen 't wandelen u aenprijft als gefond ,  
 Ghy wend u pijnen voor , en loochent dat ghy kond ;  
 Bereyd of biedmen u een' heeldranck voor uw' pijnen ,  
 Ghy walgt, ghy schrickt'er af, en gaet veel liever quijnen :  
 Maer word u hoop tot winst , of kansse voorgestelt  
 Om ruym en rijckelijck te ramm'len in mijn geld , (ten,  
 Stracx werd ghy vlug te voet ; ghy denkt dan aen geen' gich-  
 Geen' Steen, geen' steekten meer in nieren of gewrichten ;  
 Ghy fiet dan (1) nevelen noch quade luchten aen.  
 Een dertel Sybarijt laet dan sijn dert'len staen ;  
 Geen sang , geen snarenspeel vermag hem dan te houwen ,  
 Geen disch , geen roosen-bed , geen troeteling van vrouwen.  
 Men fiet dan geene moeyte hoe moeyelijck en swaer  
 Ja selfs geen' arbeyd aen vermengt met lij(sgevaer :  
 (2) Men vind dan , hoorderen , langs wateren en wegen  
 Geen' reysen t'ongereed , geen' rochten t'ongelegen ,  
 Geen' bergen al te steyl , geen' baren al te stoud ,  
 Geen' Sirius te heet , geen' Boreas te koud.  
 Siet daer , hoe wacker ick op't klincken mijner schijven  
 U uyt uw' nesten weet en kameren te drijven :  
 Siet daer , hoe ick alom de snoode luyaerdy ,  
 Die vuylen , vuyge , geyle en leckertongde pry ,  
 Die aller steden pest , die schandvleck aller staten ,  
 Uyt uwe staten boene , en vege van uw' staten.  
 En handen overal doe kycken uyt de mouw ,  
 En beyde lyf en ziel geduurig besig houw .

Spaer-  
 saem-  
 heyd ,

All wat de Besigheyd kan winnen en vergaren ,  
 Dat weet de Spaersaemheyd voorsichtig te bewaren ;  
 Een' deugde die ick oock voet , voedsel geefen kracht ,  
 (3) En die voorwaer niet min als 't winnen dient geacht :  
 (4) Weshalven oock de vorst van 't weytich en cierlyk spreken

(1) L'orient il a brillonner, il n'ya playe, gresle, frimas,  
 orage ny tempeste, qui subsiste. Chol i. Matin.

(2) Hyems, ignis, mare, fertum,

Nil obstat tibi, dum ne sit te ditior alter. HOR. Sat. 1.

(3) Non minor est virtus, quam quæreret, parva tueri. OVID.

(4) Cicero parad. 6

(5) Haer



(5) Haer byeen' groote rente of inkomft heeft verleken;  
 En feker met groot recht; nadienmen ondervind,  
 Dat sonder Spaerfaemheyd all 't winnen niet als wind,  
 Als wyn en is gestort in bodem loofe tonne:  
 (6) Maer watmen heeft verfaers, dat is alree gewonnen.  
 De Spaerdeugd brengt te weeg dat alle winft beklift:  
 Syis't, die Staten sterckt, en heysgefinnen stijft:  
 Gemerkt fy vyandin van 't overtollig teeren,  
 Van overdaed in koft, van dwase pracht in kleeren,  
 Noyt buyten het besteck der gulde middelmaet,  
 Noyt boven sedigheyd en soberheyd en gaet.  
 Ick werde droef ja gram, wanneer ick langs de weyên  
 My fondaegs nu en dan wat komende verneyen,  
 Om my der geldforg, laes! een weynigken t'ontflaen,  
 Verneme, hoe guf en grof aldaer word aengegaen,  
 Hoe kuf en kroege krielt van magt van ambachtlieden,  
 Die in de plaets van 't oor den predikstoel te bieden,  
 En in des Heeren huys Godsdienstelyck verfaemt  
 Den Rustdag heyliglijk te vieren, soo 't betaemt,  
 Hier op vier wielen 't gelt verrollen en verhoffen,  
 Daer door een' y're poort de vrucht hunns sweets verklossen,  
 En gins aen bier en rook (o-roeckeloos bestaen!)  
 't Gewin der gansche week door neus en keelgar slaen.  
 Als ick oock somtijds ga langs 't wijnhuys henen stappen,  
 En hoore tot op straet de ticktackfchijven klappen:  
 Ach! (denck ick stracx) de die zijn machtig om de myn'  
 'Ten buydel uyt te slaen, hoe talrijck fy oock zyn.  
 Indien ick door de stad by wylen heb te treden,  
 De kleeder hoovaerdy verruckt my, en met reden,  
 Tot lachen om haer dracht soo gekkelyck als wild,  
 Tot schreyen om myn geld so vruchteloos verspilt;  
 Ick segge vruchteloos, ten aensien dat myn' schijven  
 Vervlyegen meerendeels niet aen 't verdeck der lijven,

*Tegens  
 de quiste-  
 ryen en  
 overda-  
 den.*

Niet

(5) Divitiæ grandes homini sunt vivere parce

Æquoanime LUCRET.

(6) La spagno e il primo guadagno.

Nullus tantus quæstus, quam quod habes parcere.

Magnæ opes, non tam multa capiendo, quam haud multa per-  
 dendo, quæruntur, DIO. L. II.



Niet aen dat koude keert, niet aen dat schaemte schut,  
 Maer aen een voddekraem tot geen van beyden nut,  
 Aen gansche meerschen lints, aen kanten, koorden, stricken,  
 Aen ved'ren, wimpelen en diergelijke quicken?  
 Waer met de wind slechts speelt en dertelt van ter zy:  
 Sulcx datmen voor den prijs der poppekramery,  
 Der kinder beufelen of liever narrebellen,  
 Waer op fottin of sot van yd'len hoogmoed swellen  
 (Want thans gaen mans (o schandel!) ook aen dat evel krank)  
 Wel enen laken lap bekomen sou soo lanck,  
 Dat hy genoeg sou zijn om seven naekte lijven  
 Te decken voor de kou, te hoeden voor verslijven,  
 Is't dat ick somtijds ga ten huysen van een' vriend,  
 Die of van my versocht, of aengesproken dient:  
 't Chinesche teylen kraem, de koppen, de platteelen,  
 De goude lederen, tapijten, tafereelen,  
 De glanssen van 't albast en dierbaerebbenhout  
 Deursaeft van perlemoer, van elpenbeen en goud,  
 Doen my van schrick byna stockstijf staen en verstommen;  
 Wanneer ick oversla wat macht van geld, wat sommen  
 Aen huysraed zijn verquist, die zijnen heer geen' deugd,  
 Geen' dienst met allen schaft, dat slechts wat kermis vreugd,  
 Wat vreugde sonder vrucht, als kinderen en fotten  
 Sich uyt hunn speeltuyg broên, hunn' poppen en marotten;  
 (1) Die niet soo waerd nochtans gegispt en zijn met smaect,  
 Om dat hunn fott vermaek hun niet soo dier en staet.  
 Oud Roomen plag wel eer in 't weeldrigft van sijn leven  
 De waerde van een' os voor eenen visch te geven:  
 Maar thans (foey dertelheyd!) vermaltmen aen een vat  
 Uyt brossen leem gekneed wel drymael meer als dat,  
 Als ick ter kercke ga, of na den tempel trede,  
 (Want om den fleur quansuys beurt dit by wijlen mede)  
 Daer werd ick eerst gewaer, wat heymelijcke pracht  
 Oock in de schrijnen schuylt, en kofferen vernacht:

Daer

(1) Nos circa tabulas & statuas insanimus, carius inepti  
 S E N. Epist. C X V.

Daer doet men 't Sabbath-licht in goud en steenen schijnen:  
 Daar schijnt all 't ingewand der Ooft en Westermijnen  
 Als op een' kermis-merckt op 't breedst by een vergaert:  
 Daer komt 'et voor den dag all wat de kist bewaert:  
 Daer flickert 'et alom van perlen, diamanten,  
 Van b. ggen, ketenen, van boiren en pendanten,  
 Van arm-ring, brasselet en diergelijcken bras,  
 All veegsters van de beurs, all leëgsters van de kas:  
 Daer komten opgesmuckt aen hals, aen hoofd en leden,  
 Als had men op tooneel of in bordeel te treden:

Men acht de plaets (soo 't schijnt) gebouwen toegerust  
 Niet tot der ooren les, maer tot der oogen lust:  
 't Schijnt dat men (seg ick) daer niet om te hooren spreken,  
 Maer om te kycken komt, en om te zijn bekeken.

Ick hoorde lein hier op een' Preker laeu noch laf;  
 Die dees' brooddrunkenheyd d' een neep op d' ander gaf.

*Hoe? (sprack hy siende 't heir eens strength en ernstig over)*  
*Waer wil dit, Hoorders, heen? die loopt hoe langs hoe grover.*

*Ghy treed (soeydelheyd!) in 's Heeren heylig huys,  
 Alsoer een Thraso rad of Thais op 't raduys.*

*Ghy vind u hier voor God, om door 't gebeu de quaden  
 Testuyten, die hy dreygt, en druckt in uw' gewaden*

*Niet, niet een trecken uyt der neder slachtigheyd,  
 Waer met men hoort te treen voor 's Hemels majesteit.*

*Betaemt dit Christenen? past dese prael den leden*

*Van 't Hoofd, 't welck alle prael als pest vier heeft gemeden?*

*Is, is dit delivrey gedragen en vertoont*

*Van Hem, die 't hoofd met smaed en doornen droeg gekroont?*

*Neen, neen, dederr'le pracht is eer 't blaesen en teeken*

*Van hem, die God vol trots heeft na de kroon gesteken,*

*En in den afgrond nu plat neergeblixemt ligt*

*Versteken van Gods gunst en heylsaem aengesicht;*

*Sy is de vlag der hoer, der buychelaers-gemeente,*

*Die met haer parper, goud, haer perlen en gesteente*

*De volken heeft verleyd, de vorsten brogt op holl,*

*En aen der vromen bloed sich droncken soop en vol.*

*Apo. cap  
 17. v. 4.*

*Wend*

Wend herwaerts uw' gezicht , ( Gods arme ledematen  
 Wees hy hun daer op aen , die voor den preekstoel saten  
 Verhackelt en verscheurt en deerlyck afgevast )  
 Dees' schare moet den last , den noodeloozen last  
 Van uwe ketenen en kostelycke steenen ,  
 Te bitterlyck ( belaes ! ) besuuren en bestenen :  
 Want denckt niet dat Gods gunst dien overvloed van geld  
 Alleen tot uw gebruyck uw' kas heeft toegetelt ,  
 Veel min op dat ghy dien dus dertel soud misbruycken :  
 Geensins ; de naekte leën en hongerige buyken  
 Van uwe broederen wil hy gedeckt , gevoeld  
 En matig sien versorgs uyi uwen overvloed :  
 Dus als men dien verspilt aen overtolligheden ,  
 In plaetse van ten troost des naesten te besteden ;  
 Ick segge ja rond uyt , al schijnt'et hard te zyn ,  
 Men pleegt kerck dievery , men steelt der armen' t zyn.  
 Dus sprack die brave man ; altoos 'ten klonk niet fachter.  
 Wel ( dacht ick ) by mijn' bors , dit is geen stomme wachter ,  
 Maer een die bassen derft , wanneer hy onraed fiet.  
 Doch quant en dert'le dant en kreunden sich des niet ;  
 Sy staken even trots hunn' koppen op en necken ,  
 En wisselden van verw gelijk een tinne becken :  
 Want dees' verdorventheyd heeft lang al eelt geset.  
 Ick streek ten tempel uyt na 't sluyten van 't gebed ;  
 Daer stond 'et over al vol koetsen en karossen ,  
 Gesleept van een , van twee ja wel van dry paer rossen ,  
 All dertel toegerust , all vaerdig en wijd op ,  
 Om sachtelijck mijn' heer met sijn fluweele pop  
 t' Ontfangen op hunn sulp en weer naer huys te rollen.  
 Ja ( dacht ick ) van dit spel is oock noyt buyl geswollen ,  
 Maer veeltijds plat gereën , hoe rond sy stond gegeld :  
 Derhalven 't is al mē een roeyken waerd , dat knelt.  
 Wanneer vrou dertelheyd de tempel klock hoort luyën ,  
 't Gaen dunkt haer al te slegt , men moeste derwaerts kruyen ;  
 En schoon men d'engte daer haer toont van 't Hemel-pad ;  
 Sy wilt'er echter deur met wagen , ros en rad .

Indien ick oock ter feeſte of maeltijd werd gebeden,  
 Ick ſied'er d'overdaed ſoo verr gaen bu yten reden,  
 Dat een Lucullus ſelf, hoe grofhy ging en guf,  
 Ja een Apicius ſtaen kijcken fou als ſuf.

[1] 'T moet koſten, dat daer ſmaek of etensluſt doet rijsen:

Men fou veel dagen lang veel hungerige ſpyzen,  
 Voor 't geen verquansfelt word aen bloote ſnuyſtery,  
 Aen uyrtheemſch hofgeback, aen ſuyker-leckerny,  
 Die meer den mond verluſt, als mage ſtelt te vreden,  
 En veeltyds niét ſoo ſeer genut word, als vertreden.

Ick wete wel dat thans all' deef' verotte ſeên,  
 All' deef' verſpillingen en ongeregeltheên  
 By velen zyn geacht voor ſeer geringe ſeeren,

Ja by den meeiten hoop voor heel wat fraeys paſſeren,  
 En dat dienvolgens oock myn' ſeer gerechte klacht  
 Sal werden uytgejouwt, in plaets van nagedacht:

Maer houd dit, Hoorderen, voor zoo gewill' een' ſake,  
 Als offe God Apoll uyt ſijnen dryvoet ſprake,

[2] Dat ſulcx all' teecken en, all' mercken al te quaed  
 Van eenen ſieken zyn ja ſtervens reeden ſtaet.

Hoe kan de ſtaet beſtaen, als 't met den huysgeſinnen,  
 Waer uyt de ſtaet beſtaet, niét welen ſtaet van binnen?

En hoe kan 't daer wel ſtaen; wanneer den handwercksman  
 Meer in de kroegen brengt, als hy verdienen kan;

Wanneer de koopliên meer verhoſfteên en verryên,  
 Verbraſſen en verkleên, als taſch of kas kan lyên;

Wanneer de landliên meer ten kermisdanſe gaen,  
 Als voeten in den veen of hand aen 't ſeyſſen ſlaen;

(3) Wanneer men bout en metſt, als ſoumen eeuwig leven,  
 En ſmetſt, als ofmen dacht den geest eerſt daegs te geven?

F

Dit's

[1] Magis illa javant quæ pluris emuntur. IUV. Sat. xi.

[2] Convivorum luxuria & veſtium agræ civitatis indicia ſunt  
 SEN. Epift. 114.

Imo (adit lipſius) morituræ. Polit. lib. 4.

[3] Stratonicus ſeyde van de Phodiens; ædificant quaſi ſemper  
 victuri, & epulantur quaſi cras morituri.

Dit 's immers all vergrijp, all dertel wangelæet,  
 't Welck met geen styl altoos van huys-beitier beftaet;  
 't Zijn, 't zijn wanorderen, die 't rechte voetpad banen  
 Of hier na Sint Reynuyt, of ginder na Vianen,  
 (1) En veeltijds middelen doen aenflaen foo verwoed,  
 Om pracht en overdaed te houden op den voet,  
 (2) Dat fy met eenen flag den ftam des ftacts ontftellen  
 Tot in den wortel toe, ja plat in 't voetftand vellen.  
 All dit en heeft geen' plaats, t'er plaats daar matigheyd  
 De broeck en bouwen vormt, het noenmael toebereyd.  
 Oud Roomen vond fich wel, en ftond op vafte gronden.  
 Soo lang de Curiën aldaer aen 't ftætroer ftonden,  
 Die of een raep-kokert, of fchotel gerftenbry  
 Verr ftelden boven keur van hoofche leckerny:  
 Maer als het Afiën fijn jock had opgedrongen,  
 En weder Afiën de Roomfche leckertongen  
 Slavinnen had gemaekt van fijner lufften foet,  
 Doen ftond 'et eer iet lang op waggelenden voet.  
 (3) Vrou weelde (dit ftæet vafte) heeft met haer' weeke feden  
 Meer fteden omgebeukt, meer ftaten plat getreden,  
 Meer brave riddersen geworpen uyt den zaël,  
 Als 't woedende geweld met all fijn vier en ftæel.  
 Wie heeft de kracht verftenscht, der twee paer Monarchyen?  
 Vrou weelde met het gift van hare leckernyen.  
 Wie Hercules vermant? al mē die felve pry.  
 Wie Hannibal ontdaen? geen' ander' oock als fy.  
 Sy, fy, Toehoorderen, is 't broeyneft aller rampen.  
 Eer hebbe dan de deugd, die defe pefte fchampen  
 En hielē lichten doet; eer heb mijn' Spaerfaemheyd,  
 Die gen' foo boofe fmet bey difch en dack ontfeyt,  
 En wackerlijcken weet uyt ftad en ftæet te vagen.  
 Maer (fal miſſchien hier d'een of d'ander ſpil-munt vragen)

- (1) *Movent composita, & res novas sceleribus acquirunt.* SALL.  
 (2) *Fiunt in repb. mutationes, cum homines sua consumunt prodige viventes* ARISTOT. V. POLIT.  
 (3) *Quæ urbs voluptati plurimum tribuit, imperium maximum amisit.* VAL. MAX. Lib. IV.

Wie treckt doch vrucht of vreugd van eenen rijcken vreck,  
 Van eenen Euclio, die nood lijd of gebreck  
 In 't midden van sijn munt en vol gestouwde kassen,  
 Ja 't water schier beklægt, het welck hy siet verplassen?  
 Maer, gilden, met verlof, ick vraeg u weder iet;  
 Wie is de gene doch, die vrucht of vreugd geniet  
 Van u of uws gelijk; voorwaer ( om niet te liegen )  
 Niet als een deel boufons, dischnarren, tafelyliengen.  
 Weshalven Crates sich al uyt niet mis en keek,  
 Alshy de quisteren by fruyt-gewas verleek,  
 Het welck op steylten groeyt, en anders geenen dieren  
 Tot nut en voedsel dient, als spreeuwen, kraeyen, gieren.  
 En schoon een spaersaem man of taeyaert ( too ghy segt )  
 Niet seer veel munts tot vreugd van vrienden aen en legt,  
 Soo lang hy leeft en duurt, ten minsten na sijn leven  
 Maekt hy sijne ervers bly, doet hy sijn' naeste neven  
 Sijn' doodbaer achtergaen verheugd en wel gemoed,  
 Terwijl ghy d'uwe bang en deerlyck kijken doet.  
 Met recht dan handelen de burgerlijcke rechten  
 Despillepenningen als kinderen en slechten,  
 Als volck dat in voogdy nootwendig dient gestelt,  
 Om dat 'et niet en weet, hoe leven met sijn geld.  
 Al lang genoeg de roe op licht gespuys gesleten,  
 De Stoische statigheyt dient mede wat gesmeten,  
 Die met haer stuurschen baerd en fronsende gelaet  
 Myn munte niet soo seer versimult heeft als versmaed,  
 En spottelyck veraerd bey van natuur en reden  
 Myn goud, mijn edel goud met voeten heeft getreden:  
 Sulcx dat die wyze meer een' wijs' voogd heeft behoeft,  
 Meer nieskruids noodig had, als 't malste spil-geboeft,  
 Hier loopt my al terstond die hondsche Crates tegen,  
 Die met myn' kley ( soo 't schijnt ) of sijnen key verlegen  
 ( 't Lest ( gis ick ) quelt hem meest ) nae 't strande snelt sijn'  
 Waer heen, uyt sinnige? rampalsalige, waer heen? ( treên.  
 Hoe? gaet ghy in den vloed uw' nutte munt verdrincken?  
 Ja ( antwoord hy ) dat 's 't wit, waerom wy derwaers hincken.]

Tegen de  
 geldver-  
 smadinge  
 van som-  
 mige ou-  
 de Stoi-  
 sche en  
 Cynische  
 Philoso-  
 phen



En om wat reden doch? op datse (segt de bloed)  
 Mijn' deugden niet verdrinck in haren overvloed.  
 Hoe? staen uw' deugden dan soo kamper op haer' koten,  
 Dat haer een' hand vol gouds sou weten om te stooten?  
 Of hebt ghy 't hert soo klein, soo snoode, soo misbout,  
 Dat ghy van luttel gelds 't besit u niet vertrouwt?  
 Wat slecht bescheyd is dit? wat hielp u dan all' t'leeren,  
 All' t' hoog bespiegelen, en diep Philosopheren!  
 Doch soo ghy met geweld uws gelds u wilt ontslaen,  
 Wat hoeft ghy stroom daerom of baren toe te gaen?  
 Smijt eenen armen buur, schud uw' verlegen vrienden,  
 Die regen 't winterweer wel wat gewapent dienden,  
 Uw' schijven in den schoot, in plaets van in den vloed;  
 Soo doense noch altoos aen iemand eenig goed  
 't Geld lust u (soo ghy segt) om deugds besit t'ontbeeren;  
 Maer mildheyd, die ghy oock voor deugde doet passeren,  
 Ja op de ry quan suys der volle deugden stelt,  
 En kond ghy immers niet betrachten sonder 't geld.  
 Ghy hebt nu middelen om dese deugd te queken,  
 En gaet ghy u daer van soo spottelijck verfteken?  
 Maer (segt hy) d'armoë streckt aen ouderdom en jeugd  
 Al mede een' leermeesterliche of oeffenschool van deugd,  
 Leert goed genoeg meer als macht van rijkdom achten,  
 Leert sterkheyd, leert geduld, leert lijdsamheyd betrachten.  
 't Beurt somtijds; ick beken 't, 't is niet al mis geseyt:  
 Maer hoe veel sachter is 't de deugd van mildigheyd,  
 Als die van streng geduld of lijdsamheyd te plegen?  
 Ja hoe meer god'lijck is 't? God (als 't hem dunkt gelegen)  
 Pleegt wel milddadigheyd, deelt macht en overvloed  
 Van goed en rijkdom uyt: want hy is rijckft gegoed;  
 Maer oeffent noyt geduld: want hy heeft niets van noode.  
 Een rijck en machtig man kan dan den aerd van Gode  
 Navolgen in dit stuck, niet een beroyde bloed,  
 Die veeltijds uyt de vuyft des rijcken eten moet.  
 Hoe klein is oock 't getal der gener, die de slagen  
 Van armoede en gebreck geduldlijcken dragen!



Hoe groot in tegendeel vermercken wy den hoop  
 Der gener, die daer door geraken op den loop,  
 Daer door op 't wilde slaen, ten minsten soo sy seggen!  
 Hoe, roover, moorder, dief en valsche münster leggen  
 Het pack hunns wanbedrijfs al op den mag'ren neck,  
 Al op den naeckten rug van armoede en gebreck,  
 Die dunkt hun reeft en breedst, die heef'et all te dragen,  
 En mag sich sijner vracht met reden wel beklagen:  
 Schoon sy voor meerendeel hunn' schelmery begaen  
 Of door hunn' schelmschen aerd, of om te houden staen  
 Hunn ledig, lecker, wulpsch en ongebonden leven,  
 't Is: armoede en gebreck heeft ons hier toe gedreven.  
 Oock konnen sedigheyd en soberheyd en maet  
 In spijsse, in dranck, in huysse, in huysraed en gewaed,  
 (1) Niet als in overvloed haer dapperheyd doen blijcken,  
 Niet recht geoeffent zijn als van 't vernuft eens rijcken  
 En wel gegelden mans; de sulcke mag met regt  
 Niet matig zyn genoemt, niet sober zyn gezegt;  
 Die soberlyck besproeyt van onzen gulden reegen  
 Noch macht noch middel heeft om overdaad te pleegen.  
 Maer 't is om niet gepreekt, de zot geeft geen gehoor,  
 Hy wil (o sotterny!) met sijne sotheyd door.  
 Is 't niet een' rasery, die seven Democrijten  
 De milt sou kittelen, en soo veel Heraclyten  
 Doen schreyen snot en quijl, dat dit versteend gebroed  
 Met sijnen harden kop en wrevelsiek gemoed  
 Altijd heeft voort gewilt, altyd heeft liggen woelen  
 Vlack tegens wind en stroom van 't algemeen gevoelen?  
 Noyt liet die Stoyfchen hoop myn' schijven ongesmaelt,  
 Noyt heeft hy moogen sien, dat sy soo wel onthaelt,  
 Gewild zyn en gewenscht by allerhande lieden;  
 Noyt heeft hy haer den naem van goed'ren willen bieden;  
 Maer met die tytel-eer de deugd alleen begroet,  
 Hoewel ( mijns oordeel ) meer met mond als met gemoed.

E 3

't Blyckt

(1) Fortius temperans est, quem parata copia non potest cor-  
 rumperc. ERASM, in COLL.

't Blijckt klaer aen Seneca, die van de deugd veel roemde,  
 (2) Ja 't allerhoogste goed, ja 'teenig goed haer noemde,  
 En midlerwyl myn' munt in sulck een weerfien had,  
 Dat hy daer in soo diep schier als sijn' \* Leerling fat:  
 Groot snoever als hy was! hy hadd'et soo goet seggen;  
 Hy voelde d'armoë niet op halsen schouders leggen;  
 Maer had hem die misfchien wat levender geknelt,  
 Hy hadde licht sijn lied op and'ren toon gestelt.  
 Voor my, al heb ick 't hoofd misfchien wat meer gesouten  
 Als buyskool of pompoen, nochtans dat feldfaem kouten  
 En heb ick noyt verstaen, veel minder toegeftaen.  
 Der Wandelaren kall staet my wat beter aen;  
 Wier Leydsman niet alleen het ruym besit van gelde  
 Wel ernstig op de ry der goed'ren stelde en telde,  
 (3) Maer oock wel heftig dreef, dat macht en overvloed  
 Van lichaems goederen, van goed'ren van 't gemoed  
 Niet mans genoeg en zyn een heylrijck' man te maken  
 Ten zy die van 't geluck oock in sijn kas geraken.  
 Ja (mag ick oock rond uyt eens uyt en 't geen ick meen)  
 (4) Dees' leste zijn tot sulcx schier mans genoeg alleen.  
 Hoe vele zynd'er thans, die ander geen en wenschen!  
 Hoe vele, die byna voor halt vergode menschen  
 Sich derven rekenen, en oock by ieder een  
 Voor sulcx gerekent zijn, door die en anders geen!  
 (5) Oock zijn 't in waarheyd schier ommogelycke saken  
 Volmaectelyck aen d'eerste en tweede te geraken,

Ten

(2) *Summum bonum quod honestum est, & quod magis admirere, solum bonum quod honestum est SEN.*

(3) *Cum tria sint bonorum genera, externa sive fortunæ, corporis & animi, ista omnia adesse felici homini oportet. ARIST.*

(4) *Nec sine divitiis fas cuiquam ducere vitam Felicem. PALIN.*

(5) *Denique conandum pro viribus ut bene sanum sit corpus, præcepta animi ut bene cuncta facessat; Quod facile haud fieri poterit, si dura vetabit Pauperies. PALING.*

Ten zy men van de derde eerst wel in voorraad zy :  
 Men praten watmen wil , al 't goed bestaet in dry.  
 Helaes! hoe kan een man , die selden haerd siet blincken ,  
 Die veeltyds niet als gift en droeffem heeft te drincken ,  
 Die niet als groven eer en ongesonden kost ,  
 Die armeli'ck gehuyft en soberlyck gedoft  
 Meer hage's op sijn' huyl afkaetst als op sijn' kleeren ,  
 De siekten of ontgaen , of haren aenval keeren ,  
 sich vindende van munt en middelen ontset  
 Om artz of Galenist te roepen voor sijn' bed ?  
 (6) En , Hoorderen , hoe schaers sich by den schaers gegelden  
 De deugd generen moet , is noodeloos t'hermelden ;  
 Ick heb 't u staendevoets doen hooren rond en klaer  
 Als ick de rasery van Crates sat in 't hair.  
 Men segge watmen wil , het geld is (na myn gissen )  
 Een wercktuylg , 't welck de deugd te qualyck mag vermiffen ;  
 (7) 't Goud is 't haer verguld , en in hoogachtung houd ;  
 Die puyksteen heeft geen' glans , geen' luyfter buyten 't goud.  
 En wat de letteren belangt en wetschappen ,  
 Wat tyd doch heeft een man , die vroeg en laet moet stappen  
 En draven om den kost , indien hy wil bestaen ,  
 En handen reppen moet of noodelyck vergaen ,  
 Om boecken op te slaen of letteren t'hanteren ?  
 (8) Al heeft hy schoon 't vernuft heel abel om te leeren ,  
 Den geest vol hemelsch vier hoogdravend , ongemeen ,  
 (9) 't Gewicht der armoë druckt en ruckt hem na beneen.  
 Sot , sot was Zeno dan , hoe wijs hy heeft geschreven ,  
 Die schipbreuke arm en naekt ontfwommen of ontdreven ,  
 Fortuyn godwouds , noch danck gesegt heeft ( soomen meld )  
 Dat sy hem van den last , te weten , van sijn geld

F 4

Ont-

(6) heu quam saepe gemit rerum indiga virtus!

Quam contempta jacet , si sacra pecunia desit! PALING.

(7) L'ordore les vertus. BART.

Non e virtus , che poverta non guasti.

(8) Haud facile emergunt , quorum virtutibus obstat

Res angusta domi. JUVEN. 3.

(9) Pauvreté sont de fers aux pieds d'un bon esprit!

Ontlast had of verlicht, en voeten doen verkrijgen  
 Bequaem om op Parnas of Helicon te itygen.  
 Recht kapstock als hy was! met even soo veel recht  
 Mocht ook matroos den storm wel hebben danck gefegt,  
 Dat hy hem mast en spriet, dat hy hem kiel en steven  
 Te bersten smytende bequaemheyd had gegeven  
 Om 't voorland aen te doen, waer op hy 't had gemunt.  
 \* Phœ-  
 cion.   Sot was die \* Neuswijs oock, die Alexanders munt  
 Of schatrijck geld-geschenck armhertelyck versmaedde,  
 Uyt vreesse van quansuys daer door of breuke of schade  
 Te lijden in sijn' deugd. Maer schijn ick selt niet sot,  
 Die met een' sorten hoop lang dood en lang verrot,  
 Lang van den mol vertrappt en van de maey deurgeten,  
 Soo lang geherbeckt heb en soo veel tijds versleten,  
 En dat met sulcke noch, wier sotte keetery  
 Soo ganschelyck met hun (men danck dieshalven my)  
 Verrot is en vergaen, dat niet een eenig teeken,  
 Dat niet de minste smet daer van en is gebleken  
 Of nagebleven is in all het nageslacht,  
 Hoe waerd het zy beschreyt, hoe waerdig uytgelacht?  
 Of wel het aerdrijck schoon in dese laetste dagen  
 Geen' kleene gecken heeft op sijnen rug te dragen:  
 Soo groore (dat ick weet) en draegt' etechter geen',  
 Die 't geld uyt sucht tot deugd met voeten derven treên;  
 Maer die uyt sucht tot geld, deugd, eere, recht en reden  
 Ja alle menschlyckheyd vertrappen en vertreden,  
 Ho! ho! van sulcken slach is thans verschiets genoeg.  
 Maer hola! niet te hoog. 't Quaed hert; dat ick oyt droeg  
 Den fouteloosen klap dier Stoyische rasebollen,  
 Verruckt my buyten my, en helpt mijn' tong aen 't hollen,  
 En heeftse lang vervoert verr buyten spoor en baen.  
 'T is tijd weer op te treên, en wacker voort te slaen.

Mild-  
 heyd,

Dat wy oock niet wat voets tot Mildheyd geven souden,  
 Om dat wy (soo ghy hoort) wat veel van sparen houden,  
 Gaet, Hoorderen, niet vast. Ghy denckt mischien alhier,  
 Die Mildheyd wacht van u, verwachte vloed uyt vier.

Maer

Maer ey doch ! hebt van my geen al te quaed bedencken :  
 Al ben ick niet goed schencks , ick schaffe stof tot schencken ,  
 En make dat de buyl allencken hooger swilt.  
 Hoe ? segt het spreekwoord niet : *de winnende hand is mild ?*  
 En wie doch , Hoorderen , noopt handen , voeten , sinnen ,  
 Soo wacker aen als ick tot soet en heylsaem winnen ,  
 Tot winnen niet alleen van middelmatig goed ,  
 Van wat nooddrustig geids , maer oock van overvloed ?  
 En seker liet 'et elk by kost en kleeven blijven ,  
 En hadde niemand treck tot overmaet van schijven ;  
 Vrou Mildheyd had eerlang tot weldoen luttel stof ,  
 En Vrou \* Grootdadigheyd hiel noyt meer open hol ,  
 Is 't deugd den dorstigen een laver te verstrecken ,  
 Den vallenden te voen , den naekten te bedecken ,  
 Den vreemdeling aen disch te roepen en aen haerd ?  
 Is tadel-mildheyd goed , gastvryheyd lovens waerd ?  
 Voor waer een schatrijck man , die macht besit van schijven ,  
 Weet hier in (als 't hem lust) wat anders te bedryven ,  
 Als een die hooger niet als blooten noodrust heeft ,  
 En noodelijk daerom slechts voor sich selven leeft.  
 Hy kan den letteren een mild Meceen verstrecken ;  
 En soo men op sijn land den degen komt te trecken ,  
 Hy stijft met schot en lot de schatkist van 't gemeen ,  
 En hoed 'et voor gevaer , en houd 'et op de been.  
 Hoe mild de rijke Stad aen 't skeeprijck Y geleten  
 In desen menigmael sich selven heeft gequeten ,  
 En d' oorlogsmacht van 't land gesielt heeft en gestijft ,  
 Dient tot haere eer gemeld , soo verr haer kiel hout dryft.  
 En a's ick om de sorg soo wat van 't hert te lichten  
 Galangs haer grachten treên , en all' haer' Godsgeftichten  
 En aeluis-huylen telle , en kosten winterbrand  
 Uytdeelen sie aldaer met een' soo milde hand ;  
 In waerheyd ick beken 't , schoon ick van laven , spijfen  
 En geven luttel hou , ick moet 'et selve prijsen ,  
 En dencke menigmael : is 't wonder dat die Stad  
 Soo mild gezegent word met all' des werelds schat ,

\* Magni-  
 ficentia.



Die soo veel schats verschenkt, en oorfaeks schut tot suchten?  
 En zijn dit, Hoorderen, de loffelycke vruchten,  
 Die jonckvrou Overvloed uyt haren Horen stort?  
 Waer toe dan dus op sucht tot overvloed gemort?

Ootmoedigheid,  
 Sachtzinnigheid en  
 Verdraegzaamheid,

Inden Ootmoedigheid en Sachtheyd van gemoede  
 Oock dienen aengequeekt: ick, ick ben 't, die e voele  
 En aenqueke in uw' borst. ick demp den trotsen aerd,  
 En vliege sucht tot staet stoutmoedig in den baerd:  
 Waer ik den meester speel, daer moet dat vercken schampen:  
 Dat niet als twist en broeyt, als krijg en oorlogsrampen,  
 De vorsten tegens een aenhitft met euy'len moed,  
 En alles overal in brand set en in bloed.

Hoe Sylla, Marius en diergelijcke pesten  
 Van 't menschelyck geslacht, hunn' vaderlandsche vesten  
 Door heerschfucht aen genoopt, als wolven dul van tand  
 Aengrepen, en verwoed door borgerbloed en brand,  
 Door lycken, asch en puyn tot troon en kussen traden,  
 Befucht oud Roomen noch in sijn' History-bladen.  
 En ach! hoe bloedelyck de staetsucht thans krakeelt,  
 Wat yselycke roll sy by de Grooten speelt,  
 Wat twisten sy berockt, wat land-en water-krygen,  
 Tuygt ons d'ervarentheyd, schoon alle tongen swijgen.  
 Maer (danck zy my geslegt) aen een soo boos geswil  
 En hinckt mijn volcxken noyt; wanneer dat slechts na wil,  
 Het zy dan rechts of slinks sijn' kisten vol mag stouwen,  
 En vredelyck den bucht besitten en behouwen;  
 Dan is 't heel wel te vreên, dan sal 't om tytel-waen  
 Noyt pieke schoudderen, noyt hand aen degen slaen:  
 't Past dan op staet noch eer, ja selfs op eer noch blame;  
 't Houd dan veel meer van 't goed, als van een' goeden name;  
 't Roept dan gelijk die gast, daer Flaccus af vermeld:  
 (1) *Laet zoeken all wat wil, geen' eere sonder geld.*  
 In 't winnen acht mijn volck soo hoog een soet te steken,  
 Dat geen verwyf hoe snood, geen' hoon, geen' laster streken

Hem

(1) Populus me sibilat, at mihi plaudo. H O R., Sat. I.

Hem werden toegedouwt , die 't niet heel koel verfet ,  
 Niet greetig op en kaeut voor fuyker en banket ,  
 Wanneer hem slechts daer by wat voordeels mag gebeuren.  
 Hoe ? fou 't om een *Ghyliegt* of diergelijke leuren  
 De vuyft slaen aen 't gevest , en doen gelijkerwijs  
 Ons' hooffsche pronckers doen ? neen , daer toe is 't te wijs.  
 Dat malle punt van eer , daernarren , sotten , gecken ,  
 Malkand'ren om by kraeg , by kuyfen ooren trecken ,  
 Omdagen voor 't rapier , om kerven , fleken , slaen ,  
 En voelt ; en acht 'et niet , als wind en hooffschen waen.  
 Neen , 't kan wel een *ghyliegt* (want liegen moet ghy weten ,  
 Komt hem heel hupsch te pas) vergeven en vergeten ,  
 Ja vry noch al wat meer , als 't maer de buyl verheft.  
 En wat de jaloufy die hijlicxpest betreft ,  
 Die niet en weet te doen , als quaed vermoën te queken ,  
 Mijn volck is van die wesp oock selden hard gesteken :  
 't En speelt den Argus niet ontrent het stuck der trou :  
 't En soekt na saken noyt , die 't noode vinden sou :  
 Het heeft 'et al te druck met ramm'len in sijn' kassen :  
 't Heeft liever op sijn' bors als op sijn' eer te passen :  
 Goed-rijck zijn acht 'et eer , (1) en alle midd'len goed ,  
 En eerlyck allen weg , waer door men komt aen goed :  
 (2) Derhalven 't kan oock wel verdouwen of verkroppen ,  
 Dat een Mecenas komt op sijnen ketel foppen ,  
 Als maer de buyl daer by goed voordeel vind een baet.  
 Wat dunkt u Mannen broërs , en weet ick geenen raed ,  
 Geen' meesterlijcker slag van regelen en streken ,  
 Om u Sachtinnigheyd en Ootmoed in te preken ,  
 En vredelyck te doen verswelgen alle leet ,  
 Als eer een Seneca , Socraet of Epicteet ?  
 En leere ick u niet sijn verdragen , dulden , lijden ,  
 En niet alleenlyck 't slaen , maer oock het schelden mijden ?  
 En

(1) *Lucri bonus est odor ex re.*

*Qualibet. JUV. Sat. 14.*

(2) *Doctus spectare lacunar.*

*Doctus & ad calicem vigilanti stertere naso. JUV. Sat. 1.*



En kan my iemand noch verwijten met goed recht,  
 Dat ick een' broeyster ben van oorlog en gevecht,  
 Een' brouster ben van twist en eerloos hallebass-n?  
 Neen, by mijn' Midassen, mijn' Cresen en mijn' Craffen!  
 Ick hate twist en strijd, na peys is 't dat ick sta,  
 Wanneer men slechts de bors my niet en komt te na.

*Sterck-  
moedig-  
heyd en*

Doch 't is my niet genoeg, dat ick mijn onderfaten  
 Sachtmoedigheyd van geeste en ootmoed in kan praten;  
 Ick spreek den bloodaers oock een Helden-hert in 't lijf,  
 En maek mijn volck geschickt tot alle braef bedrijf,  
 En leer hen allen nood, gevaer en swarigheden  
 Groothertig tegengaen, en onder d'oogen treden;  
 Wat hopman, wat soldaet sou tegen stael en loot  
 Aenvliegende, versmaên het Grijsen van de dood,  
 Indien hy niet veel meer om buyt en docht als slagen?  
 Wat koopman, wat matroos sou 't bulderen der vlagen  
 En 't geeselen des vloeds getrooft zijn deur te staen,  
 't En waer hem hoop van winst den schrik van 't hert d'ê ganc?  
 Naemt wech het soet profijt of 't lockaes van den gelde,  
 Geen zeeman sal ter zee, geen krygsman geen te velde.  
 't Sal nyt zijn op een' sprong met alle kloeck beleyd,  
 Met alle stout bestaen en Helden dapperheyd.  
 De bloedeloose vrees sal flux weer heerschappye  
 Gewinnen in ons bloed. O VrouPhilosophye,  
 (Roept ergens Tullius soo fier als onbevreesd)  
 Ghy hebt den schrick der dood geschopt uyt onsen geest.  
 Maer goede man hy sust, hy heeft sich misgeschreven:  
 Ick, ick ben 't die dat doe, die lof dient my gegeven:  
 Want waer toont oyt de dood met haer' drypunten schicht  
 Soo bitter een gelaet, soo bits een aengesicht,  
 Als op den Oceaan, vooral als hy op 't porren  
 En stoken van Æool, aen 't sieden valt en morren,  
 En van verwoedheyd schuymt, en wit word om sijn hoofd:  
 Als 't helder dag licht word gelijk als uytgedoofd,  
 De lucht alom betreect, alom in droeve smuyken,  
 Peckswerte dampen komt en nevelen te duycken:

*Tusc. 5.*

Als

Als uyt hunn muytſiek hol de winden alle vier  
 Opbulderen en woën met yffelijck getier,  
 En 't grondeloofe diep tot in den grond beroeren,  
 Ja ſand en ſout en ſlijck tot aen de ſterren voeren:  
 Als paerſche blixemen met ſchor en heeſch geluyd,  
 Met donderſlag op ſlag ten wolcken herſten uyt,  
 De gulde folderen en diamante daken  
 Des Hemels ſchuddende, dat bey de polen kraken:  
 Als d'Elementen ſchrap ſtaen tegens een gekant,  
 Brand tegens water woed, en water tegens brand?  
 En even wel ghy ſiet, hoe ſonder eenig wancken  
 De zeeman op wat houts wat r'ſaemgeklutſte plancken  
 All'die gevaren tergt, en ruſtig 't voorhoofd bied,  
 En manlyck tegens all'aenworſtelt, wat hy ſiet.  
 Of ſchoon ſijn houten huys van winden, regenvlagen,  
 Van ſnelle blixemen en felle donderslagen  
 Geſlagen en geſchockt, geſlingert en gewiegt,  
 Van golf in golve ſpringt, van hel ten hemel vliegt,  
 En van den hemel weer als nederploft ter hellen:  
 All dat ontſtelt gebaer en kan hem niet ontſtellen;  
 Hy houd in all dat woën, dat dreygen van de dood,  
 't Gelaet al even fier, het hert al even groot;  
 En, Hoorderen, waerom? om dat hy of voor deſen  
 De Tuſulanen heeft van Cicero geleſen,  
 Of ſtof tot moedigheyd in Platoos Phædo ſiet?  
 Tut! tut! Matroos en kent die ſufferijen niet;  
 Noyt heeft ſich koopman 't hoofd met dat geſel gebroken.  
 Neen, neen? het geen die maets 't bloet heet houd en aen 't ko-  
 ſiet geen hun't hert vol moeds, 't gelaet verſekert houd, (ken,  
 Is hoop, dat eens een' bors van ſilver en rood goud,  
 Van daelderer wel ſtijfen kroonen opgeſwollen,  
 Hun rijckelijcken ſal vergoeden all dat ſollen.  
 Soo werpt de krijgsman oock en dappere ſoldaet  
 Sich met verheven moed en onvertſaegt gelaet  
 Dwers door de ſtormen heen van yſer, vier en looden, (den.  
 Van pijken, ſwaerden, roers, dat's dwers door duyſend doo-  
Hoewel

Hoe wel all' t vlacke veld van moordgeschreyen klinkt ,  
 Van kopre donders dreunt , van stale blixems blinkt ,  
 Van yf'ren hagel word besaeyt en overladen :  
 Hy niettemin braveert en puft all' die bravaden ;  
 Hy laet daeromme 't hert niet sinken in den schoen ,  
 Maer houd'et boven's riems en even hoog en koen ?  
 En , Hoorderen , waerom ? is't of om't recht sijns heeren  
 Of om trouhertelijck 's lands welvaert te verweeren ,  
 En eereeloos geweld te keeren met geweld ?  
 Geensins ; een braef soldaet sou onck de droes om geld  
 (Soo 't oude spreekwoord meld) getroost zyn na te stappen ;  
 Neen , 't geen hem of in't vleesch sijns naetten port te kappen ,  
 Of selve steek of houw te krijgen in sijn' huyl ,  
 Is slechts een' hand vol sold , is slechts een' sack vol buyt .  
 (1) Dat Tullius ons hier derf voor de schenen smijten ,  
 Dat die sterckmoedigheyd niet waerd en is twee myten ,  
 Die 't gapende gevaer uyt sucht tot winst veracht ,  
 En meer haer eygen heyl als 't algemeen betracht ,  
 Dat acht ick niet een' myt : want waer doch vindmen huylen .  
 Die soort van moedigheyd , die hy onsaen wil duyden !  
 Voor my , 'k en weetse niet . Men tred nu in gevecht  
 Om goud en goeden buyt , en niet voor God of recht .  
 Derhalven ick ben 't , ick , die u den moed ontfleke ,  
 Die dapp're mannen make en brave borsten queke ,  
 En allen schrick der dood verr uyt my u' helden drieff ,  
 Ja 't geld hem verre doe waerden boven 't lyf :  
 't Bleek aen dien Britsen Held , die worgens nood ontkomen  
 Door 't blinde lot geluck , noch eenmael sonder schroomen  
 Voor sijnen medemaet , en dat slechts , om 't genot  
 Van luttel gelds , den hals vertrouwt heeft aen het lot ,  
 En weet door 't lot den hals den strop-strik heeft ontdragen ,  
 Ha ! waeghals al te stout ! dat was den halseerst wagen ;

(2) Dat

(1) *Ea animi elatio, quæ cernitur in periculis & laboribus, si  
 iustitia vacat, pugnatque non pro salute communi, sed pro suis  
 commodis, in vitio est. CIC. offic. 1.*

(2) Dat toont eerst dat Fortuyn de stoutaerds helpt en mint,

(3) En dat een' stoute borsit haer heyloos lot verwint.

Sterkmoedigheyd nochtans, die rustig dert beginnen,  
Doch onvollständig blijft, kan loon noch lof gewinnen,  
Ja is dien naem onwaerd: maer dat het moedig hert,  
Het welck ick porre en prick, soo ridderlyck volherd  
Als mannelyck begint, blyckt weder wel te degen  
Aen 't volck tot Mars, Mercur en tot Neptuyn genegen.

Wat Zeeman word oyt mat van worst'len mer de zee,  
Wanneer hy d' oogen heeft op eene rycke ree?

Wat krijgsmā laet oyt af van wacker aen te vallen?

Wanneer d'er macht van buyt ligt achter vest of wallen?

(4) Wat koopman word oyt fat van rotten uyt en in,  
Wanneer hy hoop of wind in 't hoofd heeft van gewin!

Geen heete Syrius kan hem sijn' jacht doen staken,

Geen koude Boreas hem die verdrietig maken;

Neen, neen, all wat ick nope en aenprick met de spoor,

Bijt op geen' nood-spits aen, of bijt'er sich oock door:

Daer sy in tegendeel, die deugd of wijsheyd jagen,

Van sonden aen op 't werck verflauwen en vertragen,

Terstond verlegen staen, verbystert en beschroomt,

Ja staken 't veelyds heel, eer't eens ten halven koomt.

Tot stoffen had ick noch al luttel stof en reden,

Indien ick slechts alleen de deugden steef der seden,

En niet met eenen oock bey Oost en west alom

De Deugden ommedroeg van 't heylriek Christendom:

Want datmen thans en Oost-en West-Indianen

Van hunnen afgodsdienst allencken affiet manen,

Den waren Godsdienst siet allencken nemen aen,

Wie kan daer van den danck met hooger recht ontfaen

Als ick, die jaer op jaer een goed deel Christe borsten

Naer Oost en Westen treck? Ick weet wel dat de vorsten

*Oock ver-  
breydster  
te zyn  
der Chri-  
stelycke  
leere,*

En

(2) *Audentes fortuna juvat.* Virg. lib. 10.

(3) *Cor forte rompe cattiva forte.*

(4) *Impiger extremos curris mercator ad Indos.*

*Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.* HOR. Epist. 1-

En groote meesteren dien roem, indien niet heel,  
 Ten minsten veeltijds sich aenmeren voor een deel,  
 Opgevende wel hoog, hoe dat sy na de kusten  
 Van beyde d'Indiën hunn' vloten uyt doen rusten,  
 Verr niet soo seer uyt sucht om hunnen stoel of staet  
 Te styven met mijn' munt, als om den dageraed  
 Der Christelijcke leer langs Thetis vochte weyden  
 Oock op den Horizon te voeren van den Heyden:  
 Maer seker, Hoorderen 't word minst om 't lest gedaen:  
 'k Heb met die meesteren te lang te raed gegaen,  
 En laet my al te veel in hunn' geselschap vinden,  
 Om my dit op de monw soo slecht te laten binden.  
 Soodanig is de verw, die sy hunn' krijs siek stael  
 En oorlogs toestel oock aenstrycken menigmael.  
 De vordering quanfuys van 't Christelijck Geloove  
 Is door den bant de buyck, waer met men ons ten hove  
 My en vrou staetsucht deekt en overhangt wel dicht,  
 Om ons wat sijn en slecht te treden doen voor 't licht.  
 't En is den yver niet om 't Kruys-licht te verspreyden,  
 Die hunnekielen doet van hunne palen scheidyden,  
 Neen, 't geen hunn' vaertuyg noopt en bruyssen doet door 't  
 Is of 't Molucksch gewas, of 't Peruaensche goud. (fout,  
 Indien d'er over zee geen' winst en waer te halen,  
 Noyt liep'er vloot van ree, noyt schip af van hunn' palen.  
 Het is dan mijn' bedrijf, mijn' mijn' beleyd alleen,  
 Dat met de letteren en burgerlijke seën  
 Oock 't Christelijck Geloof den Occaen ten lesten  
 Dwers over is gestapt ten Oosten en ten Westen.  
 Sulcx datmen, Hoorderen, hier by wel helder siet,  
 Dat selfs de wijsheyd Gods door my haer wit beschiet,  
 En my een wercktruyg doet en noodig middel strecken,  
 Om d'oude Orakel spreuk des Konings te voltrecken,  
 Die al voor menige eeuw voorseggt heeft en voorsien,  
 Dat alle volcken God noch hulde souden biën.  
 Maer soumen 't oock al heel voor stoutheyd keuren mo-  
 Dat wy noch dese (naar een toonken hooger togen, (gen,  
 En

Acoft.  
 lib. 4.  
 cap. 2.  
 Psalm  
 86.

Ia be-  
 leydster

17485



En toonden, dat oock 't stuk der Opperfalgigheyd  
 Niet weynig is verplicht aen ons en ons beleyd?  
 Want om dit heylsaem stuk recht kracht te doen verwerven;  
 Soo moefte noodelijck de Saligmaker sterven;  
 En op dat 's levens Vorst de Kruys-dood sterven mocht,  
 Moest hy van Judas eerst verlaen zijn en verkocht:  
 Maer hoe kon Judas doch dien heltschen koop beginnen,  
 't En waer de Geldsucht hem hert, hersien, siel en sinnen  
 Tot in den hoogsten trap verheert had op dat pas?  
 Vermerckt en vat ghy wel, dat ick de Satan was,  
 Die den Iscarioth is in de borst gevaren,  
 En die hem tot een stuk den sterffelijcken scharen  
 Soo noodig; nur en goed, als oyt wierd uyt gewrocht,  
 Soo heet heb aengeprickt en hevig, als ick mocht?

Is 't oock al mē geen steen, die my de kroon doet blincken  
 (De Christelijke leer die doet my des gedincken)  
 Dat ick mijn volk soo net, soo suyer houw en vry  
 Van d'ongefonde sinet der snode kettery?  
 't En zyn (geloof't er vry) geen' vliegers by der aerden,  
 Geen' Ichraperen geweest, die ons die peste baerden,  
 By mijnen Pluto neen 't; 't zyn vogels hoog van vlucht,  
 't Zyn geesten meest geweest vol waen'en glory fucht.  
 Hoe soude een volcken doch, dat noyt naer eer en trachte,  
 Dat in sijn' buydelen staeg huysvest syn' gedachte,  
 Dat boven sijne munt noyt opheft sijn gemoed,  
 Dat onder d'aerde staeg als aerdmuys ligt en wroet,  
 Dat altyd met den neus hangt in sijn' rekenboecken,  
 Noyt moeyte neemt om Schrift of Bybel t'onderfoeken,  
 Dat noyt om God en denckt, altijd om 't goud sich quest;  
 En den Gekruyften volgt slechts om 't gekruyste geld?  
 Hoe (seg ick) sou een volck soo streng van my bereden  
 Tijd, vlijt of wackerheyd beluft zijn te besteden,  
 Om keuriglijck Schriftuur t'ontleden lit voor lid,  
 Haar' texten valschelijck te draeyen van hunn wit,  
 Of sijn te schoeyen doen op averechtsche leefsten?  
 Neen, neen by Mammons borst! daer worden and're geesten

*'t stuk  
 der salig-  
 heyd;*

*En ende-  
 lijk suy-  
 verte  
 zyn van  
 ketterye.*



Engaften toe vereyft; 't heeft tot dat loos bedrijf  
 Niet eersucht, niet beluls, niet gals genoeg in 't lyf;  
 Oock kan 't de ledighcyd wel beter koop vermyên,  
 En vind wel ander werck, als d'oude raserijen  
 Van eenen Marcion, een Manes, een' Montaan,  
 Een' Arrius, Cerinth, Photyn, of Taciaan  
 Of diergelyck geboeft uyt Styx weer op te visschen,  
 Of nieuwe voort te broen tot aenstoot der gewiffen  
 En onheyl van den staet; neen, 't heeft'er al te noest  
 Met grasen in syn' munt in synen gouden oest,  
 Met in syn' millions veel dieper te verdwalen,  
 Als een Pythagoras wel eer in syn' getalen:  
 In 't korte, 't is een volck dat niet te hoog en sweeft,  
 Een volck dat gants geen' lucht na pael of mutsaerd heeft.

Tot dus verr, Hoorderen, heb ick u (na myn meenen)  
 En grondig doen verstaen; en toe doen staen met eenen,  
 Dat ick der volcken Heyl, der Maetschappyen Band,  
 De Styffter van Gesag, de Queekster van verstand,  
 Der Kunsten Koesteress, de Voestervrouw der Vreugden,  
 Ja Vorderesse bey der Borgerlycke deugden  
 En Geestelycke ben; en heb u boven dien  
 Alom door myn Gespreck veel trecken laten sien  
 Van myn recht konincklyck ja Goddelyck vermogen,  
 En helder blycken doen aen ooren en aen oogen,  
 (1) Dat Geld de mert en wet aen alle saken stelt,  
 (2) Dat alles werd gedaen en uytgestaen om 't geld,  
 Dat om 't gewilde geld de veders door de blaëren,  
 De kouters gaen door 't land, de kielen door de baren;  
 Dat om 't gewenschte geld de speler licht te voet  
 Sich sot aenstelt en dwaes, de priester wys en vroed;  
 Dat kroonen, scepteren; dat hoog bestier van landen;  
 Verbonden, peys en kryg staeg vliegen van myn' handen,  
 Staeg draven na myn' sweep, staeg gaen soo ick bekeer';  
 Kortomme dat de beurt, de keer en wederkeer

Ecc'les.  
 10. v.  
 19.

(1) Pecunia obediunt omnia.

(2) Hæc est illa cui famulatur maximus orbis,  
 Diva potens rerum, Io. Secund.

Van

Van all den horlement der menfchelijke faken ,  
 Sy zijn dan groot of klein , lofwaardig of te laken ,  
 (1) Gewijd of ongewijd , ftâêg ftâen aen mijn bewint ,  
 Gelijk als doy en vorft aen 't wenden van den wind , (ken

*De Geld-  
 fucht  
 ftigt op  
 haren  
 hoogften-  
 trap , en  
 betoont  
 fich Go-  
 dinnê te  
 zijn .*

Wat segt ghy , Mannenbroêrs , en kond gy uyt mijn werc-  
 Noch niet wat groots in my , wat goddelijcx bemerken ?  
 En klapt ghy noch van vreugd uw' handen niet te faem ?  
 En buygt ghy noch geen' knien voor mijnen hoogen naem ?  
 En roept ghy noch niet uyt met nederige finnen :  
 Lofzy Vrou Geldfucht , lof de grootfte der Godinnen ?  
 Maer ( denckt ghy mogelijk ) foo ghy een Godheyd zijt ,  
 Wie heeft u altaer oyt , wie tempel toegewyd ,  
 Wie wierook toegewiert ? wy hebben wel vernomen ,  
 Wel nu en dan verftaen , hoe 't by geloovig Roomen  
 Wel eertijds kercken heeft en outers oppgericht ( d'Echt,  
 Aen d'Eendracht , aen de Trouw , aen 't Krijgs-geluck , aen  
 Aen d'Eer , aen d'Eerbaerheyd , aen Deugde , Jeugd en Vrede ,  
 Ja ( 't welck noch vreemder klinkt ) zelfs aen de Koortfe mede :

(2) Maer vonden nergens oyt een eenig woord gemeld  
 Van kercken toegewijd aen Geldfucht of aen Geld .  
 't Kan wesen Hoorderen ; 'ken wil 't niet tegenspreken :  
 Maer dat ghy fulcx hierom foud duyden voor een teeken  
 Van iet gemeens in my , of hierom denken foud ,  
 Dat tempelen uyt leem , uyt hout of fteen gebout ,  
 Of alteren gekroont met lof en verfche zoden ,  
 Van meer vermogens zijn om iemand te vergoden ,  
 Als fijn beroemt bedrijf of goddelycke macht ,  
 Sulx waer te boerfch geduyd , te kinderlijck gedacht ,  
 Te grof geredeneert . Maer tfa , wat fult ghy seggen ,  
 Indien ick u wel klaer koom onder d'oogen leggen ,  
 Dat ick meer tempelen , meer kercken heb alleen ,  
 Als all de Godheên oyt en Goôn gehoopt op een ;

G 2

Ja

(1) Divina humanaque pulchris  
 Divitiis parent. HOR. SERM.

(2) Funesta pecunia templo.  
 Nondum habitas , nullas nummorum ereximus aras.  
 Ut colitur pax atque Fides , &c. JUVEN. Sat. 1.

- Ja dat ick als Godin ben binnen 't koor gefeten  
 Des tempels, die met recht Gods tempel werd geheeten,  
 1. Cor. 3. En tot des Hemel smaed, tot 's Allerhoogsten finert,  
 16. Mijn' onderaerdschen troonheb opgericht in 't hert?  
 God wil geen' tempelen gemest met menschen-handen,  
 't Is 't hert dat hy begeert, hy wil geen' offerhanden,  
 1. Sam. Hy eyscht gehoorsaemheyd: maer dat na mijn gebod  
 15. 22. Gehoorsaemheyd en hert maer luysteren, als na God,  
 Hof. 6. 6. En dat ghy 't goud, niet God, uyt all' uw' siel en sinnen  
 Eccl. 4. En altijd hebt gemint, en altijd meent te minnen,  
 17. Word klaer hier uyt gevat, dat ghy mijn' gulden kout,  
 Matth. Mijn' innegevingen voor dryvoet-spreuken houd;  
 9. 13. Gods Woord in tegendeel, Gods leeren dreygen, raden,  
 En all' d' Orakelen der Goddelijke bladen  
 Niet meer en acht als wind; en soo verhit en gaeu  
 U in den Goud-dienst toont; als in den Godsdienst slaen.  
 Laet Paulus vry op strengst vermelden en gewagen,  
 1. Timoth. Dat, die na rijckdom staen, na macht van schijven jagen,  
 6. 9. In stricken struyckelen, tot dwase lusten slaen,  
 En lijfen ziel bederf beswarelijck ontgaen!  
 Wie is'er onder u, die sich of om die stricken,  
 Of om dat grond-bederf van 't schrapen af laet schricken?  
 1. Timoth. Schoon hy alom op 't selst my hekelt, nijpt en smaed;  
 6. 10. Ja my voor wortelscheld van allerhande quaed;  
 Wie roeyt of ruckt my uyt? schoon hy den woeker-guyten  
 Des Hemels deuren sluyt; wie stoot sich aen dat sluyten?  
 Coloss. 3. Schoon hy de gierigheyd voor afgodsdienst waerdeert:  
 5. Waer word haer' afgodin niet vieriglijck geëert?  
 Ja schoon u Christus self belast uyt all' uw' krachten  
 Matth. En eerst en boyen al na 't hemelsch goed te trachten:  
 6. 33. Ghy speelt, gelijk wel eer het heydensch Romen plag:  
 (1) Geld geld dient voort te gaen, de deugd volg alse mag.  
 Schoon hy de slapelen van mijn' gemunte stucken  
 By doornen vergelyckt, die 't goede saed verdrucken:

(1) O cives . cives , quærenda pecunia primum est.  
 Virtus post nummos. H O R, Epist. lib. 1, Epist. 1,

Al soude 't goede saed noyt opgaen uyt den grond ;  
 De kisten moeten vol , de buydels stijf en rond .  
 Schoon Hy wel ernstig leert , dat niemand hier twee heeren ,  
 Dat niemand God en 't goud kan dienen , vieren , eeren :  
 Al sou de Godsdienst plat in 't voedsand neder slaen ;  
 De goud-dienst moet voor al op 't outer blijven staen .  
 Ja schoon na sijn bericht , de deure van den Hemel  
 Den rijken gieren gaep , als 't naelden oog den kemel ,  
 Wie stremt daerom de sacht tot aerdschen overvloed ?  
 Ja wie en keurt hem niet voor 't allerhoogste goed ?  
 Ja wie , mijn' Hoorderen , ( ick dert noch hooger spreken )  
 Bejaegt hem veeltijds niet door duysend slincksche streken ?  
 Die soo ick stuck voor stuck u wilde doen verstaen ,  
 't Waer 't sand aen strand getelt , ick hadde noyt gedaen .  
 Men speelt vast overal , ja roept met vollen monde :  
 Wat sonder schaë geschied , geschied oock sonder sonde .  
 Doch 't vleesch geworden Woord en sijn' Apostel schaer  
 En lieten 't niet by praet en ydel woord-gebaer ,  
 Gelijk men heden doet , sy poogden oock met werken  
 My wel ernsthaftelijck te schoppen uyt mijn' kerken ,  
 My van mijn' alteren te bonfen plat ter neêr ,  
 En immers sal soo streng met leven als met leer  
 Den Mammon te vertreên , den rijkdom te verachten ,  
 Endeurgaens hooger niet als nooddrift te betrachten :  
 Maer ghy tot Mammons dienst geneygt al even seer  
 Neemt seggen aen noch doen , volgt leven na noch leer ;  
 Dies ben ick overend en in mijn' eer gebleven .  
 God eyscht tot sijnen dienst slechts eenen dag van seven ,  
 De sellê zyn geschikt ten dienste van 't gewin :  
 Maer , by mijn' bors ! ick moet in plaats van een' Godin  
 De smoodste geld-hoer zyn van all mijn' nagebuuren ,  
 Indien ghy 't derdendeel van uwe Sondag-uuren  
 Hem opdraegt soo geheel en vol , als ghy behoort :  
 Ghy vind u dan naer 't lijf wel somtijds daer sijn woord  
 Verklaert word of geleert , maer ziel en sinnen loopen  
 Omtrent uw' kofferen , uw' goud-en silver hoopen :

*Matth.*

13. 22.

*Matth.*

6. 24.

*Marc.*

10.

*1 Tim.*

6. 8.

Matth.  
6. 21.

Want by den ſchat is 't hert, gelijk de text vermeld.  
Gaet henen nu en ſegt, dat Juffrouw ſucht tot Geld  
Of Geldſucht gants geen' keur van kercken heeft en kooren;  
Ja s' heeft'er al ſoo veel als hoorders om haer ooren,  
Als vlamers op haer' tefch, als janckers naer haer goud:  
'T is nu wel klaer betoont. 'T is waer, men metft en bout  
Der Godheyd nu en dan wel hier of daer een' kercke  
Soo koſtelyck van ſtof, als konſtelijck van wercke;  
Men bied haer ſomtijds oock wat ſineers van ram of vaers,  
Wat wierooks aen, wat ſangs, wat uyerlijck gebaers:  
Maar, mannen, wat is dat? dat acht ick niet met allen;  
De ware tempel 't hert is my te buyt gevallen;  
Dien heb ick beyde God en Godsdienſt teenemael  
(Ick ſelve ſchaem 't my ſchier, ja ſchrick, als ick 't verhael)  
Doen ruymen met mijn' munt, en my daer in gewrongen:  
Daer word mijn rijk metael geviert, geroemt, gefongen,  
Niet met een deel boehaes of uyerlijck geruchts,  
Maer met een ziel vol viers, vol innerlijck gefuchts, (ten.  
(1) 't Welck wel te recht eerſt mag de rechte Godsdienſt hee-  
Daer ben ick in mijn' kracht als koningin geſeten;  
Van daer is 't dat ick fix all uw beleyden raed,  
All wat ghy ſeght en ſwijgt, all wat ghy doet en laet,  
Na mijnen wil beſtiere en eenig wel gevallen  
Wat ſegt ghy? kand'er wel iet meer te wenſchen vallen,  
Om voor een' Puyk-godin al om te zijn begroet?  
By Midaskluyten! neen 't. Derhalven dan ghy moet  
(Het zy u lief-of leet) met all uw hert en ſinnen  
My toeſtaen, dat ick ben de puykbloem der Godinnen,  
En dat ghy tempels zijt (als boven is gemeld)  
Niet van des Heeren geeft, maer van Vrou Sucht tot Geld.  
Nu dat Vrou Sucht tot Geld oock wel Godin ſal blijven,  
En dat noyt tongen-ſtorm haer uyt haer' tempels drijven,  
Of van haere outeren haer bonſen ſal in 't ſtof,  
Vloeyt al met een hier uyt tot mijnen grooten lof.

En Go-  
dinne te  
ſallen  
blijven.

Want

(1) Quod unusquisque præ cæteris colit, quod super omnia mi-  
tatur & diligit, hoc ei deus est, Orig. super Judic. Rom. 2.



Want aengesien oock selfs de slagen en de steken  
 Van Gods tweesnedig woord op mijnen muntschild breken,  
 En my ( soo't blijkt ) niet eens aen vel en gaen of huyl;  
 Wat, Hoorders, sullen dan 's woords Dienaers rechten uyt?  
 Laet uwe Predikers vry stampen, tieren, kryten,  
 Dat stoel en kerckgewelf bynaer in stukken splijten;  
 Wat sal 't my hinderen? 'k en kreun my geen gekijf;  
 Ick slachte God Termijn; die wel is ( speelick ) blijf.  
 Laet, laetse vry mijn' munt voor eenen afgod doemen,  
 My eenen afgodsdienst, u afgodisten noemen,  
 En voor den snoosten hoop uyt schelden, dienmen vind.  
 All' sulckē scheldingen en zijn by u maer wind,  
 Maer stormen sonder klem, die slechts van buyten d'ooren  
 En luttel slaen met lucht, doch niet in 't hert en booren.  
 Laet, laetse vryelijck uyt buld'ren, dat'et klinkt:  
*O snoodbeyd! die voor God en alle reden stinkt!*  
*O schande, dat een mensch na 't beelde Gods geschapen*  
*Slechts toelegt, om wat slijck, wat drecks by een te schrapen!*  
*O laster, dat een dier tot een onsterflijck lot*  
*Gevormt en gevormt, een dier, dat niet als God,*  
*Niet als d'onsterflijckheyd behoorde te betrachten,*  
*Syn ziel dat hemelsch deel, syn' edele gedachten*  
*Soo staefsch, soo beestelijck langs d'aerde kruypen doet,*  
*En van het sielloos goud, 't welck d'eere derven moet*  
*Van op dery te staen der sterffelijcke saken,*  
*Sich niet en schaemt syn' God, syn' hoogste goed te maken!*  
 Het klinkklaer rammelen, het klappen en gebons  
 Van uwe daelderē, ducaten, ducatonen,  
 Ontsegt dat bulderen den toegang tot uw' ooren,  
 Ja laet u niet een woord van all dat snorken hooren.  
 Laet, Laetse vry op 't scherpst af vragen uw gewis',  
*Of 't eenen Christen oock, een' die geroepen is*  
*Tot hoop van ick en weet wat endeloose goeden,*  
*Alleen syne hoop betaemt met aerdschen dras te woden,*  
*En all syne heyl en troost te vestigen alleen*  
*In wat gemunt met aels te stapelen op een?*



En of dat immers niet soo spottige gebaren,  
 Soo malle driftien zijn, als of een man van jaren  
 Geroepen tot wat groots, tot staet-of huys-bevel,  
 All' sijnen ernst versmolt in koot-of knicker-spel?  
 't En sal my al niet schaên, niet deeren, niet doen flouwen?  
 Ick sal mijn tempel-koor wel weten in te houwen;  
 En mijne munt by u wel houwen haer' waerdy;  
 Des ben ick wel geruft; ja ick verseker my,  
 Dat velen onder u veel meer vertrouwens stellen  
 In een ducaet of vier die hun de bors doet swellen,  
 Als in all' s Hemels schat, all' t goed der eenwigheyd  
 Hun in Gods seker Woord soo seker toegeleyt.  
 Derhal ven laetse vry wat winds met swetsen breken;  
 Sy sullen my doch niet uyt mijnen tempel preken  
 Of praten uyt uw' borst, hoe stijf sy zijn gemond?  
 'k Sit al te valt en diep gewortelt in dien grond,  
 En oock wat souden hier die broeders veel bedrijven,  
 Die self geen' hateren en schijnen van mijn' schijven,  
 En anderen quansuys genegen zijn t' ontslaen  
 Van 't evel, daerse self veeltijds aen hinken gaen?  
 Hoe? soun'er hier en daer u niet wel toonen konnen,  
 Die vele duysenden van goude kroonen woenen  
 Met eenen hylicks-kus, in eenen bruyloftsnacht:  
 Ick bid' s u, segt my eens, wat vat, wat klem, wat kracht  
 Heeft all' het kak'len doch, all' t kraeyen en all' t tieren  
 Van sulcke vogelen, op my of op mijn' gieren?  
 Men mocht die meesters dus met reden gaen te keer:  
*Luc. cap. 4. v. 23* *Al sachtjens Medicijn; salfeerst uw eygen seer:*  
 Indien dan noch 't gefag der Goddelijcke blaêren,  
 Nochoock der Predikers, die u hunn' wit verklaren,  
 En by de uwer veel' nochtans niet vreemd en slaen,  
 Ja by de vroukens schier voor halve goden gaen,  
 My uyt mijn' tempelkoor niet machtig zijn te botfen;  
 Veel min dan sal ick my van School-klap laten trotsen.  
 Gaet vry, mijn' Hoorderen, mijn' Onderfaten, gaet,  
 Leent bey uw' ooren vry aen uwer wijten praet:  
 Sy sullen (weet ick wel) met all' hunn' swetseryen

Uw' schouwd'ren van mijn jock noyt machtig zijn te vryen.  
 Ja (soo't u niet en lust die snorkers toe te gaen )  
 Ick self wil u alhier gaen melden en verstaen  
 Rond uyt en onbeducht , wat sy al lang voorhenen  
 Ons wreven in den baerd. Ick was wel eer t' Athenen ,  
 En voelde my belust de wijsheyd van die Stad ,  
 Daer elck den moed soo groot, den mond soo vol van had ,  
 Uyt jock , uyt tijdverdrijs van verr slechs eens te rieken :  
 Derhalven staek ick my strax in een' schier van Grieken ,  
 En trad m'c schoolwaert in , alwaer een swetser stond ,  
 Die van de deugd heel breed ging weyden met den mond ,  
 En ( naer ick mercken kon aen sijn gewaed en praten )  
 Meer sterren had getelt , als dalers of ducaten.  
 Ick hoore snedig toe. Ten eerstenging 't al wel ,  
 Altoos niet tegens my : maer op het slot van 't spel ,  
 Begint de Griek van toon te wisselen en snaren ,  
 En op mijn breed gebied heel hevig uyt te yaren.  
*Wie ( riep hy ) Hoorderen , wie van u alle send  
 Oyt een aendachtig oog na's Hemels blauwe Tent ,  
 Tent die des Scheppers hand soo prachtig ging borduuren  
 Met soo veel vurig gouds , met soo veel' goude vuuren ,  
 En soo groot dadelyck doorwrocht aen allen kant  
 Met vlammenden robijn en gloênden diamant.  
 Indien ghy niet als goud genoygt zijt na te trachten ;  
 Send na dat Hemelsch goud uw' eogen en gedachten :  
 Maer ach ! tot iet wat hoogs en hebt ghy hert noch treck ,  
 Wat gouds uyt slym gegroeyt , wat glinsterenden dreck  
 Verheft , verwonderst ghy ( ospottelycke dingen ! )  
 Veel hooger als all't goud van's Hemels solderingen.  
 En is 't ( dus voerhy voort ) niet schandig , dat een dier  
 Van binnen als een God geselt met hemelsch vier ,  
 ( 1 ) Van buyten met het hoofd recht hemelwaert geschapen ,  
 Soo slechtelyck sich gae: aen slym en slyck vergapen ?*

G 5

En,

( 1 ) Os homini sublime dedit, cælumque tueri  
 iussit, & erectos ad sidera tollere vultus. OVID. MET. 1.  
 Providentia naturæ homines humo excitatos celos & erectos con-  
 stituit, ut deorum cognitionem cælum intuentes capere possent.  
 Cic. 2. de Nat. deor.

En, als vergetende zijn vaderland en lot,  
 In plaetse van syn hert na synen oorsprong God,  
 In plaetse van syn oog geduriglyck te richten  
 Nu na d'opgaende, nu na d'ondergaende lichten,  
 En uyt der selver macht, volmaektheyd, majesteit  
 De majesteit, de macht en het volmaekt beleyd  
 Des Werckmans duydelijck te leeren sien en mercken,  
 En hem eerdiedelijck t'erkennen in syn' wercken,  
 Soo plat op d'aerde valt met sinnen en gemoed,  
 (1) Ja onder d'aerde ligt als mier of mol en wroet  
 Noyt lustig, noyt gesint om oock de minste swieren  
 Van een verwondert oog nae 't Sterrendack te stieren  
 Noyt eenmael seggende ten minsten in syn' geest:  
 Wat geest, wat hoog vernuft, wat hand is dat geweest!  
 Die tot dat heerlijck werck heystof en form verleende,  
 En form en stof daer in soo meesterlijck vereende?  
 Noyt noyt eens denckende wat wyse kracht is dat!  
 Die dat onmetelijck, dat machtig Hemel-rad  
 Met all' sijn' raderen en gloënde sterre-bollen  
 Rondom den aerdbol doet geduurig benen rollen?  
 Die met de Son karoff staëg gins en weder streeft,  
 Nu na den Zuyder-bock, nu na den Noorder-kreeft,  
 En ons uyt dat gestreef, dat gins en weder rijden,  
 De nutte beurten baert der twe paer jaergetijden?  
 Die langs der Dwerschriems vloer met beeldwerck geplaveyt  
 Den onverdwaelden dans der Dwaleren beleyd?  
 Die't aengesicht der Maen toyt met geleende stralen,  
 En maendelijck verbult? die d'oeveren tot palen  
 Der woeste wateren voorsichtig heeft gesticht?  
 Die't wichtig Aerdrijck heeft gehangen in gewicht,  
 En Aerd- en Hemelrijck, hoe wijd van een geseten,  
 Aen een geketent houd oock sonder koord of keten?  
 Dus snoevende wierd hy in 't harnasch dapper heet,  
 En trock syn' hoogen trant noch bet in top, en kreet:

(2) Foey

(1) *Talpa bipes, alta semper tullure sepultus.*  
*Aspicens nunquam sublato lumine caelum.*  
 MAR. PALING. Lib. 10.

(2) Foey gieren! mieren foey! foey goud-en-silver-mollen!  
 Die noyt een hooh gepeys laet door uw' herffens rollen,  
 En't Hemelsche paleys dat ongemeten schoon,  
 't Welck d'eer des Eeuwigen so prachtig stelt ten toon,  
 En door sijn klaer gewelf soo klaer doet henen schijnen,  
 Met soo veel suchts beschout als esels, buffels, swijnen!  
 Waerom ghy waerlyck oock wel waer zyt oogen, mond  
 En kop, gelyck als sy, te dragen na den grond;  
 Ja selfs van top tot teen in buffelen, in beeren,  
 In hocken, eselen en verkens te verkeeren.  
 Ghy hebt niet meer beluls van all wat ghy aenschout,  
 Dan of ghy maer de Ziel in't lyf en droegt voor sout.  
 Hoewel u dag voor dag in 's Werelds ruyme Rondde,  
 Waer in de Godbeyd self u als ter Schoolen sonde,  
 Soo menig leerstuck word, als schepfel voorgesteld,  
 Wat baet, wat helpt'et doch? de Snoode Sucht tot Geld  
 Houd in die booge school uwe oogen vast gestoten,  
 Uw' ooren dicht gestopt, en houd u aen uw' koten,  
 Dat's aen uw' schrapery: kortom en voor beslyt:  
 Ghy komter kind'ren in, ghy gaeter kind'ren uyt.  
 Dus dorst die kale vinck ons varen in de vëren.  
 Ja ( docht ick ) rafebol, die doen sou naer uwe leeren,  
 Bleeft die niet eeuwelijck een geldeloose bloed,  
 Een kalis kind, als ghy? hiel die niet braaf den voet,  
 Om 't silver met de schup wel hoog op een te tasten,  
 En 't goud by tonnen vol te slepen in sijn' kasten?  
 Neen, neen; soo wie na macht van schijven dingt en staet,  
 Wie lust heeft in mijn' munt te weyden sonder maet,  
 Of in d'ontelbaerheyd der dalers te verwerren,  
 En mag geen meter zijn, geen teller zijn van sterren.  
 En ghy, mijn' Hoorderen, gevoelt hier in met ons:  
 En ( by de majesteit van mijne ducaton!)  
 'T is recht en wel gevoelt. Ghy laet den Hemel drijven,  
 En heft uw hert en oog noyt hooger als uw schijven,

Psalm.  
19. v. 1.

Uyt

(2) De formicis Indicis aurum colligentibus vide Plinium Lib.  
11. cap. 3 1.

Uyt welcker glans en gloor ghy meer vermaecks geniet,  
 Als oyt uyt sterren trock, all wat na sterren schiet;  
 Wier brave teekens oock en princelijcke beelden  
 Met veel meer majesteys u oyt in d'oogen speelden,  
 Als all' die't Hemel-rond op sijnen gordel draegt,  
 Of buyten dien vertoont. wat mag't een Leeu, een' Maegd,  
 Een Reus, een Hercules in pracht en grootsheyd halen,  
 By't hoflijck beeldewerck waer met uw' dalers pralen,  
 By't glimmende gelaet der vorsten fier en stout  
 Geslagen en gemaakt in silver en rood goud.  
 En met hunn' wapen prael ten breedsten uytgestreken;  
 Doch schoon ick my dus hard geraeckt voelde of gesteken  
 Van die Atheensche wesp; ick stapte niettemin  
 Van daer uytgaende weer een ander schoolnest in,  
 Daer (naer ick mercken kon) een suffer stond en teemde  
 Die na de Stoä stonck, en heel na Zeno swēemde,  
 Gekapt en toegeruft soo vreemd, 'ken weet niet hoe,  
 En ruyg en lang gebaerd tot aen den gordel toe;  
 Die my al dadelijck dwers door sijn' knevelharen,  
 Daer schaer of mes (soo 't schein) noyt doorgedaen en waren,  
 En die hem schier't gebruyck benamen van den mond,  
 Dê hooren dat my speet, en gants niet aen en stond.  
*Indien (dus sprack de bloed) tot eerlucksig leven*  
*(1) De deugd alleen vol op van middelen kan geven,*  
*Waer toe dan dus verbit door vloed en over veld*  
*Die middelen gesocht in overvloed van geld?*  
*'t En zijn de stapelen der om ons staende saken,*  
*De volle kisten niet, die ons gelukkig maken;*  
*Neen; 't geen ons vredig, vry en vrolijck leven doet.*  
*Huyft binnen in ons bert, bestaet in ons gemoed.*  
*'t Ontbreekt den wijzen noyt aen vollen troost en vreugde,*  
*Oock als hem munt ontbreekt. Hy wind sich in sijn' deugde,*  
*Dat's in 't waerachtig goed, en oordeelt schat en staet*  
*(Schoon goederen genoemt) noch goed in sich noch quaed.*

For-

(1) Virtus ad explendam beatam vitam sola satis efficax. SEN.  
 Epist. 85.



Fortuyn dat lichte vel en wind op hem geen vatten ;  
 Hy acht haer' giften vreemd , en sluyt en kist sijn' schatten  
 In 't diepste van zyn' ziel , daer sy niet aen en kan.  
 Siet daer het rechte beeld van een' recht heilryck' man.  
 Geloofst my, Hoorderen, (1) dat heyl, geluck en segen,  
 Dat rijkdom niet en is in macht van goud gelegen:  
 Niet hy, die veel besit, maer hy, die met sijn deel  
 Sich vergenoegt, is rijk. Genoeg is meer als veel.  
 (2) Soo ghy u selven menscht ten vollen te verrijcken,  
 Ia sooghy eenigfins der Godheyd wilt gelijcken,  
 Roeyt bebsucht dat quaed kruyd met ernst uyt uwen zeest:  
 Want die minst bebsiek is, gelycks God aller meest.  
 Hier beet ick (ick beken't) van spijt schier op mijn' lippen,  
 En dachte : sottelbol, loop maek dat uw' Chryssippen  
 En uw' Cleanthen wijs, wier sufen maelsiek breyn  
 Meer nieskruyds noodig had, als yemand van 't gemeyn.  
 Doch hierby bleef't noch niet; hy dorst noch hooger singen,  
 En riep al vragende: Zyn't, zyn't geen' malle dingen  
 Dus huts met all zyn hert na macht van munt te staen,  
 Die all' haer' waerde treckt van onsen lossen waen,  
 En op der grooten keur en eenig welgevallen,  
 Feel waerdig is van daeg, en morgen niet met allen?  
 En is dit niet een klaer en levendig bewijs,  
 Dat silver all' sijn eer, dat goud all' sijnen prijs  
 Van onse sotheyd treckt, 't welck anders na sijn' waerde  
 Gerechtlijck geschat, niet meer moest doen als aerde?  
 Ia aerde is 't die ghy dient, die ghy voor meester houd,  
 Soo dickmael ghy uw hert aen silver hangt en goud.  
 God stelde d' aerde 't kruyd, de kruyderen den beesten,  
 De beesten wederom der redelijcken geeften

1 Tim. 4

Ge

(1) Vivitur exiguo melius. CLAUD.

(2) Brevissima ad divitias per contempum divitiarum via est.

S E N.

Satis divitiarum est, nie amplius velle. QUINT.

Multa perentibus defunt multa. HOR. CARM. Lib. 3.

Ode 16.



Gefchicktelijck ten dienst; maer mensch soo schoonen schick  
 En order schendende valt met sijn hert in 't slick,  
 En onderwerpt sijn siel wat blancke en bleek geele aerde,  
 Die soo veel trappen staet beneden sijne wuerde;  
 Wesbalven hy sich oock (o snooideyd waerd gelaeckt!)  
 Der beesten meester schap onwaerdig heeft gemaect;  
 Nadien hy snoode slaef sijn hoog vernuft en reden  
 Den vodden onderwerpt die sy met voeien treden,  
 En die Natuur besorgt voor onse begeerige hand  
 Wel diep verborgen heeft in 's aerdrijcks ingewand:

(1) Want all wat in onse borst den heblust aen mogt queken,

Heeft sy voorsichtelijck voor ons gesicht verstecken;

En 't silver en het goud twee stoffen, die 't Gemoed  
 Neer drucken in het stof, doendrukken met den voet,

Syrichte in tegendeel en hief ons aengesichten

Na's Hemels aengesicht en zijn door luchtelichten,

En wilde dat dat groot, dat wonderlijck gesticht,

't Hoog voorwerp soude zijn van 't menschelijck gesicht.

Maer wy van ouds gewoon haer' wetten te vertreden,

En 't eenemael vervreemt van allen schick en reden,

En snood en slaefsch van geest, gaen staeg met neus en neck,

Gaen staeg met Ziel en sin na drafgebuckt en dreck;

(2) En schamen ons niet eens een deel vertrapte leuren,

Een deel ontgraven slijcks voor 't oppergoede keuren,

Ja daerom menigmael nu welbespraect, nu stom;

(3) Nu goed, nu quaed te zijn; nu recht te gaen, nu krom-  
 Siet

(1) Nihil quidem, quod avaritiam nostram irritaret, in aperto  
 natura posuit: pedibus aurum & argentum subjecit, calcandum-  
 que ac premendum dedit, quidquid est, propter quod calcamur  
 ac premimur. Illa vultus nostros erexit in cælum, & quidquid  
 magnificum mirumque fecerat, videri a suspicientibus voluit.  
 S E N. Epist. 94.

(2) Non erubescimus summa apud nos haberi, quæ fuerant ima  
 terrarum. I D E M ibid.

(3) Ad mercedem pii fumus; ad mercedem impii. I D E M  
 Epist. 115.

Siet daer ten naesten by een staelken van de rede ;  
 Die bits ons op dat pas die bulker hooren dede ,  
 En dat met eene Stoische en statige manier ,  
 En luypende soo norts gelijk een stootsche stier.  
 Ick meende by mijn bors ! schier tyt mijn vel te springen  
 En morde binnen's tands : wel hoe ? die moye dingen ,  
 Dat lieflijk blinckende , dat klinckende metael ,  
 Doopt hy dat met den naem van voden in sijn' tael ?  
 Dat silver en dat goud , 't welck all mijn' gasten keuren  
 Voor iet aenbid delijcks , hoe ? schatt hy dat voor leuren ?  
 Wat bul , wat uyl is dit ? en datmen dat waerdeert  
 Verr boven eer en deugd , hoe ? is dat schamens weerd ?  
 Wat duysend ducaton ! wat mag de bloed doch praten ?  
 Ja wy (te weten ick en ghy , mijn' onderfaten)  
 Staen hierom soo beschacmt en soo ver stelt aan schrick ,  
 Als treckpaerd dat sijn' kar gessingert heeft in 't slijk ,  
 Dus morrende liet ick dien Stoischen snorker varen ,  
 En quam op strate weer allencken tot bedaren ,  
 En dachte onacngesien dit al t' onheusch onthael ;  
 Noch eens een' proef te doen , en voor de derde mael  
 Een weynigken gehoors aen schoolklap te verquisten ;  
 Waer toe de Wandelaers of Aristotelisten  
 My dochten reedst en nutst , als wesende meest vry  
 Ontrent het stuck der goên van muggeslustry ,  
 En minst verschillende van 't algemeen gevoelen ,  
 Dienvolgens minst gestelt om ons den baerd te spoelen.  
 Ick speel dan ; soo gedacht , soo dadelijk gedaen ,  
 En wandel wackerlijck recht op Lycaum aen ,  
 Stap in , neem vaerdig plaets , en heb nau plaets genomen ;  
 Of sieden prater strax op sijnen Praetstoel komen ;  
 Het welck een baesken was heel frisch en hoog van blos ,  
 Daer by heel burgerlijck en destig in den dos ,  
 En voorts aen kin en koon heel nettekens beschoren ,  
 (4) Sulcx dat de Stagirijt in hem als scheen herboren ;

Wiens

(4) Veste insigni & anulis ac tonfura utens. DIOG. LAERT.  
 Lib. 5. de Aristotele.

Wiens sedeböeck hy trock uyt sijnen schoolrock-band ;  
 En juyft nam hy daer in het hoofdstuck by der hand ,  
 Waer in de milheyd word beschreven of verhandelz ;  
 En beyde d' uysterften , waer tusschen datse wandelt .  
 En na dat hy een' poos vertelt had of vertoont ,  
 Welck van die beyden naest aen't gulde midden woont ,  
 Hoe verr oock 't midden self van beyden is geseten ,  
 En hoe 't na 't oordeel dient des wijfen afgemeten ,  
 Gaet hy al stillekens het spil gebreck verby ,  
 En komt al mê sijn' gal uytwerpen tegens my .  
 Wel(docht ick)hoe?wat's dit?dit goedt heeft voorgenomen  
 Gelijckerhand (foo 't schijnt) ons thans aen boort te komen ,  
 En ons eens degelijk te boenen kin en kop .  
 Ick steke niettemin mijn' ooren wacker op ,  
 En luytstoe , wat schimp op nieuws ons sal verschijnen .  
 (1) *Hoewel (dus bief hy aen met welbedaerde mijnen*  
*En plantende den hoed wat steyley op sijn' kruyn)*  
*De schatten? goederen en gaven der fortunyn*  
*Voor goed'ren met goed recht passeren by den vroeden ;*  
*En't menschelijck geluck , schoon iemand van de goeden*  
*Des lichaems en gemoeds een boordevolle maet*  
*Geschept heeft , sonder die nochtans niet vol en staet :*  
*Sy zijt des niettemin de minste van de drije .*  
*Derhalven is't een' meer als kindsche sotternye ,*  
*Dat elck dus tieriglijck de noodelooseruymt'*  
*Najogende van't slecht , het beter goed versuymt ,*  
*En om het goud de deugd getroost is te verschoppen ,*  
*Gelijck de kinders 't goud om koren doen of poppen :*  
*Want of wel ( soomen segt ) het goud het hert verheugt ;*  
*Geen' macht van goud nochtans mag't halen by de deugd .*  
 (2) *K en kon dit hoorende niet laten my te stooren ,*  
 Te meer , om dat ick sulcx hier niet en dacht te hooren ,

Doch

(1) Cum tria sint bonorum genera , externa sive fortunæ , corporis  
 & animi , ista omnia felici homini adesse oportet. A R I S T .  
 (2) Nulla vis auri & argenti pluris quam virtus æstimanda est. Cic.  
 T A R . vj.

Doch bond my selven in. En dus voer hy weer voort?  
 Maer echter evenwel hoe 't goud dient nagespoort;  
 Of tot hoe verre 't geld word nagebracht met eeren,  
 En sonder d' achtbaerheyd der deugde te beseeren,  
 (Want alle sucht tot Geld en is geen gierigheyd)  
 Is overwegens waerd en nut alhier geseft.

Indien wy ons gesicht een weynig laten wercken  
 Op 't wereldlyck beloop, strax sullen wy vermercken,  
 Dat all wat mensche denckt, doet, aenstaet of bestelt,  
 Of op nooddrustig steet, of op onmatig Geld.  
 Het eerste woord hem selfs als van natuur geboden:  
 Want leden dragende gedreygt van duysend nooden;  
 Stelt hy voorzigtelyck, geweckt door haer vermaan,  
 Verstand en hand te werck, om sich des noods t' ontslaen.  
 En nademael het geld een' maet is aller saken,  
 En dat men thans door 't geld tot alles kan geraken,  
 En alles heeft voor 't geld; so staet 't niet alleen  
 Een' ieder' mensche vry, maer is oock ieder een  
 Wel strengelyck verplicht door degelycke krachten  
 En langs oprechten weg na soo veel gelds te trachten,  
 Als hem of dienstelyck of noodig dunkt te zyn  
 Tot eerlyck onderhoud van sich en van de sijn,  
 Wie desen plicht versuymt, en niet en poogt met eeren  
 Sich en sijn huysgesin behoorlyck te geneeren,  
 Is vyand van sich self en van sijn eygen nut,  
 Ja heeft de menschelyckheyd gelijk als uyt geschud.  
 Die 't geld dan en soo 't hoort en niet om 't geld begeren,  
 Maer om de vrucht des gelds, om (seg ick) kost en kleeren;  
 Om 't geen de nood vereyscht, of wel den nood verhoed,  
 Doen wel en tot dus verr is oock de Geldsucht goed:  
 Ja somtijds laet se niet noch verder goed te blijven:  
 (1) Want alle sucht voorwaer tot overvloed van schijven,  
 Weer streeft de deugde niet. Op dat gelegent woord  
 Gaf ick my overend, en voelde my bekoort

Aristot.  
 lib. 5.  
 Ethic.

H

Om

(1) Non quaelibet divitiarum concupiscentia avaritia est. A-  
 MES. lib. de cas, CONSC.

Om mijn' kapruyn wat bet te schuyven van mijn' ooren,  
 Te sonderling beluft wat ick hier voorts sou hooren.  
 En dus heeft hy vervolgt: *Na macht van geld en goed*  
*Word nu en dan gestaen oock met een goed gemoed,*  
*Als namelijk de weg, waer langs wy derwaerts treden*  
*Recht, deugdig is en goed; de winsucht buyten reden*  
*Ofmate niet en set haer' yverige treên,*  
*En 't eerlijck winnen siet op 't heerlijck besteên,*  
*En met dit insicht gaet na macht van rijkdom trachten,*  
*Om mildelijck den nood des naesten te versachten.*  
*Voorwaer soolanig man is aller eeren weerd,*  
*Die door een' goeden vlijt syn' goederen vermeerct,*  
*Om rijckelijck daer uyt den armen mê te deelen,*  
*En als een aerd'sche God veel goeds te doen aen velen!*  
*Doch werden sulcker goôn althans niet veel getelt;*  
*Want waerom staeft en draeft de grooten hoop om geld?*  
*Is 't niet om dat in 't geld recht stoffe word verkregen,*  
*Om weelde, dertelheyd en overdaed te plegen?*  
*Is 't niet om pracht te voên? is 't niet om Kroeg en laet*  
*Met ros, karos en koets te drillen achter straet?*  
*Is 't niet om maeg en buyk met stempen 't overladen,*  
*En uyt te flickeren in pronkende gewaden?*  
*Kortom en met een woord, is 't niet (a snood bestel!)*  
*Meer om wellustelijck te leven, als om wel?*  
*Hier, hier (om rondelijck de waerheyd te belyên)*  
*Hier doet sich 't broeynest op van alle schelmeryen.*  
*'t Gebreck en is het niet, neen, neen, 't is d'overdaed,*  
*Die 't sterffelijck geslacht tot alle snoodheyd raed.*  
*Die sich met kaes en brood of noodrust stelt te vreden,*  
*En sal niet licht om 't geld tot grave feylen treden;*  
 (1) *Maer dieniet anders snuyfs als pracht en overdaed,*  
*Als brassen aen den disch, als proncken by de straet,*

(2) Hoe

(1) Ad scelus atque nefas, quodcunque est, purpura ducit. JUV-  
 V E N A L. Sat. 14.



(2) Hoe kan die min als heet na volle buydels trachten,  
 En in die hitte sich voor slinckſche gangen wachten?  
 Wat is uw benide oock groot, geld-gieren, die verblind  
 Het geld (of ſnoode liefde!) alleen om 't geld bemint,  
 En anders niet en droomt als munt op munt te taſſen,  
 En dicht op een getaſt te ſtuynen in uw' kaſſen,  
 Daerſe eeuwelyck van dag verſteken ligt en luſte,  
 En niemanden, helaes! tot vreugd en ſtrecke noch vrucht.  
 Men moet (du geeft ghy op) wat voor de ſwacke jaren,  
 Wat voor den ouden dag, wat voor den ſieken gaëren,  
 Oock voor de kinderen wat leggen aen d'een zy.  
 'T is wel geſegt (ick ken 't) o quam'er 't weldoen by;  
 Maer och! 't en ſtrecke u maer een ſchootsvel, lieve vrinden;  
 't Welck ghy uw ſchraepsucht weet heel abel voor te binden,  
 Om haer wat degelyck te treden doen voor 't licht,  
 Men ketert'er voor een plicht, een' vaderlycken plicht  
 (En daen ick oock al heel niet wraken wil noch weeren)  
 Den kinderen hunn' erf ſorghvuldig te vermeerren:  
 Maer och! hoe menig kind erft in ſyns vaders erf  
 In plaetſe van ſijn heyl, ſijn lijfen ſiel-bederf!  
 Hoe vele zjynd'er, laes! die door hunn' gansche leven  
 Maer bocken, buffelen ja verckens zjyn gebleven,  
 Om dat hunn' Ouderen hun te groot' een' macht van ſchat  
 Nalieten naer hunn' dood, die andere ſonder dat  
 De deugdbaen ſouden zjyn heel wacker ingetreden,  
 En luyden zjyn geweest van loffelycke ſeden.  
 Ach! waer en domme jeugd en (3) rjckdom t' ſamenkoomt,  
 Daer hollen meerendeels de tochten ongetoomt,  
 Daer houdmen maer noch ſtreek in tuyſſchen en krakeelen,  
 Daer ſnuyftimen anders niet als kroegen en bordeelen,

H 2

Daer

(2) In avaritiam præceptus luxuria est. S E N. Epist. 95.

(3) Turpi fregerunt sæcula luxu  
 Divitiæ molles. J U V E N. Sat. vij.

Illæ opes atque divitiæ afflicte sæculi mores. Flor. lib. 3. cap. 12.



Daer word verbrast, verpronckt, verspeelt, verkeert, verkaert;  
 En rijkelyck verspilt, wat karig wierd verspaert.  
 Wat dunckt u, schraperen, en soud ghy schier of morgen  
 't Heyl uwer balgeren niet ruym soo wel besorgen,  
 Indienghy duchtende den woesten aerd der jeugd  
 Wat min verschiet van geld, wat meer besits van deugd,  
 Hun poogde naer uw' dood ter erve na te laten?  
 Men sou ( gebeurde dat ) van moedwil onse straten  
 Wat beter sien geveegt; men sou ( gebeurde dat ! )  
 Soo veel verdorven jeugds niet hollen sien door stad.  
 Doch 't sorgen voor uw saed of voor uw nageslachte  
 Is veelt yds maer een verw of schoot vel ( soo ick achte,  
 En boven hebt gesegt ) waer achter in der daed  
 De wuyle schraepsucht schuyt dat landbederflicke quaed.  
 O gaef 't my pas althans 't Geschiedboeck door te treden.  
 (1) Wat soud ghy, Hoorderen, al rijken, staten, steden  
 Door die verwoede pry vertrappt sien met den voet,  
 Gewentel sien in asch, versopen sien in bloed! ( wallen,  
 (2) Waer 't geld te veel vermag, daer geld geen' macht van  
 Daer moeten stad en staet nootwendelyck vervallen.  
 Maer ons verlopen uur vereyscht dat ick vertreck,  
 En dese stoffe spaer voor 't volgende gespreck.  
 En daer met is hy af en vaerdig uytgetreden.  
 Foey! ( dacht ick by my self ) wat wispelturigheden?  
 Nu wend hy 't over d'een', nu over d'ander' zy;  
 Nu kraeyt hy sus, nu soo, nu voor nu tegens my;  
 Ja gispt ons al soo streng, als een' van d'and're scholen.  
 Ach! 'k had een' schat verwacht, en vind maer doove kolen,  
 Ick hadde lof verhoopt, en hoore niet dan smaed:  
 Derhalven 't is my best, dat ick de schoolen laet;

Sy

(1) Quod Apollo Iijthius oraculum edidit. Spartam nulla re alia nisi avaritia esse perituram, id viderur non solum lacedemoniis, sed & omnibus opulentis populis praedixisse. CIC. off. 2.

(2) Ea civitas, id regnum aeterno in gradu facile steterit, ubi minimum virium veneris pecuniarque cupido sibi vindicaverit: VAL. L. E. iv. cap. 111.

Sy hebben ons verderf doch als om strijd gefworen.  
 Ick mocht in Platoos plaets noch wel wat anders hooren,  
 En dat my vry wat min fou bollen in mijn' kruyn,  
 Ja mogelijk oock wel in Epicurus tuyn.  
 Hoewel 't my, Hoorderen, niet veel had kunnen deeren:  
 Want (om eens weer tot u, eens weer naer huys te keeren)  
 Naer een' soo lange reys) wat dunkt u van die dry,  
 Die ick soo versch u heb doen hooren op de ry?  
 Ea zijn't niet dappere maets om ons gefag te quetsen,  
 Of om ons uyt uw' borst ons tempelkoor te swetsen;  
 Neen, neen; ick merk'et wel, hun snorken heeft geen' kans;  
 Ghy (taet'er voor verset gelijk als mergen lands: (men.  
 Sulcx dat ick gants geen quaed heb uyt dien hoeck te schroo-  
 Maer wat ons oock al mē wil aen de veren komen!  
 Sels, sels de Dichterkens, die vogels los en licht,  
 Die derven oock quansuys wel droomen men hunn dicht  
 Mijn outer vast gebout aen 't hellen en aen 't hotsen.  
 Te helpen, en my plat in 't voetfand neer te botsen.  
 D'een komt ons regelrecht gevlogen in den baerd,  
 En valt ons aen met beck; met klauwen en met staert;  
 En schreeuwt uyt all sijne macht: (1) *o snoode sucht tot schijven!*  
*Waer toe en kond gy niet der menschen berten dryven?*  
 Een ander loopt of vliegt soo wat ter zijden af,  
 En neemt'et op de stof, die ons de Goud-mijn gaf,  
 (2) De selve scheldēde voor noopster der gebreken.  
 Een derde willende wat geestelijcker spreken,  
 En volgende (goudwoud's) der Godsgeleerden tred,  
 Vaert u, mijn' Hoorders, toe, en krijt u wel een bet  
 (Naer eerst sijn' Sangsottin te hebben aengeropen,  
 Godinne meen ick; houd, ick had my schier verlopen)  
 (3) Voor aerdsche zielen uyt, voor vleeschelijck gebroed,  
 Voorvuyle Epicureen, die gants geen' hoop en voed,

H 3

Gants

(1) Quid non mortalia pectora cogis.

Aurifacra fames? VIRG. lib. 3. ÆNEID.

(2) Effodiuntur opes irramenta malorum. OVID. MET.

(3) O viles crassaque animas, & ab æthere prorsus,  
 Averfas, &c. MAR. PAL. lib. 9.

Gants geen en treck en hebt tot eenig beter leven,  
 Maer hier in 't slijk slechts blijft met ziel en sinnen kleven,  
 Slechts hier uw' woningen en tabernakels bout,  
 En daerom stadig schraept, staëg silver tast op goud,  
 Staëg goud op silver hoopt, en schijven stuwt op schijven,  
 Alsof ghy eeuwig hier in leven docht te blijven,  
 Ofte bereycken docht der kraeyen jaren som,  
 Of wel der Phenixen eeuw rijcken ouderdom.  
 Maer och! wat mogen doch die vincken liggen krijten?  
 De ketel wil den pot sijn' swerten neus verwijten.  
 Indiend'er volcxken is, dat vleesch en aerde mint,  
 Dat vleeschelijck, dat aerdsch, dat wereldsch is gesint,  
 Dat in den slijcke wil sijn tabernakel bouwen,  
 En hier beneden wenscht voor eeuwig huys te houwen;  
 Soo sal 't dat waenwijs zijn, dat roem siek letter goed,  
 Dat stadig schrijft en wryft, staëg boecken baert en broed,  
 Want waerom schrijft en wrijft, waerom doch broed'et boe-  
 Om een langlevenden, een' grooten naem te soeken; (ken?  
 Om (o belachelijck, o spottelijck bescheyd!)  
 T'erlangen in den tijd het lot der eeuwigheyd.  
 'T en is dat mal gespuys, door naemsucht aangedreven,  
 Niet heyls genoeg, alhier te leven by hunn leven,  
 Sy lieven 't leven hier oock naer hunns levens tyd,  
 Soo lief is 't aardrijck huu, soo noode gaense 't quyt.  
 Ja, Hoorderen, ick moet in plaets van een' Godinne,  
 Een' Sloor zijn, een' malloot, een' drymael aertsfortinne,  
 Indien de sotten hoop niet drymael meer en doet  
 Om eenen aerdschen naem, als om all't Hemelsch goed,  
 Niet drymael ernstiger aen't pesen valt en slooven,  
 Om hier onsterffelijck te wesen, alshier boven.  
 Oock speurtmen dat se staëg, verrückt van mallen waen,  
 Meer naer een groot gerucht, als goed geweten staen;  
 (1) Meer besig zyn om wel en cierlijck te seggen,  
 Als eerlijck en wel hunn leven aen te leggen;

Kort om

(1) Oratio vultus animi est; si circumtonsa est & iuxta & manus: ostendit illum quoque non esse sincerum. SEN. EPIST. CXV.

Kortom en met een woord, meervlijts en arbeydt doen,  
Om hunnen praet na maet te vormen, als huan doen.

Maer wien en sou de gal van spijt schier niet ontfteken ?  
Op dat 'et nergens ons aen kraeyers sou ontbreken,  
Daer is onlangs geleën een Decker opgestaen,  
Een Dichterken van Dort, 't welck oock wel derf bestaen  
In sijn' Neerduytichen Rym ons soo wat af te touwen,  
En hier en daer een streck of steekken toe te douwen.  
Dat bloeyken, 't welck noyt recht de soetheyt sinaken kon  
Van mijne soete munt, en nau een' Ducaton  
Van eenen Patacon sou weten t' onderscheyden,  
Liet sich van desen waën al mê by d'ooren leyden,  
Dat hy een' slinger eens met pen sou doen of hand:  
Die my van 't outer plat neerbonsen sou in 't sand,  
Of die voor 't minst altoos zijn' waerden Landsgenoten  
Mijn jock wat verder sou van neck en schouders stooten.  
Wat mocht dat bloeyken doch sich voren laten staen ?  
Hoe ? hy mijn' Baraviërs eens van mijn jock ontslaen ?  
By Midas gouden baerd ! dat overweegt sijn krachten,  
Al stiet hy met sijn drien, ja met sijn driemaal achten :  
Oock sluyt dat hinner veel ( spijt wagens vol vermaens )  
Veel vaster om den hals, als oyt voorheen het Spaenschen.  
Wat soude een goed getal van Batoos brabe spruyten  
Niet doorstaen, niet bestaen om mijn' vergulde kluyten ?  
Een dapper Hollandsch borst ( na luyd van 't spreekwoord )  
Om 't geld wel onder deur. maer hola ! niet te hoog, ( vloog  
Niet al te lang en breed mijn' stucken uytgemeten,  
Maer sou dat bloeyken self al vry en onbeseren  
Van mijne Godheyd zijn ? misschien niet t'eenemael ;  
Het giet by wijlen wat van d'een in d'ander tael,  
En sulcx en doet 'et oock niet voor een bloot bedarcken,  
Maer 't staet van Blanckens bors wel rijcklijck op twee blanc-  
Derhalven 't snackt al mê na 't soete muntgeniet, ( ken,  
En speelt ( ick prijs 'them oock ) men doet nu niet om niet.  
Ghy merkt nu ( meene ick ) klaer uyt all mijn doen en dry-  
Dat ick Godinne ben ; en wel Godin sal blijven, ( ven,  
En

En dat noch all 't gekef van 't Rymende Gebroed,  
 Noch al het bitsgekijf der Scholen heet van bloed,  
 Noch oock al 't bulderen des Preekstoels, noch al 't baeren  
 En groufaem dreygen selfs der Goddelijcke Blaëren,  
 My van mijn outer oyt sal stormen plat ter neer,  
 Of my mijn kerck, uw' borst, doen ruymen immermeer.  
 En waerlijck, Hoorderen, soo ghy den mist van 't meenen  
 Wechdoende, my eens recht van top doorkijckt tot teenen,  
 Boos, eerloos moet ick staeg en snood zjn voor altoos,  
 Indien ghy my soo snood, soo eerloos vind en boos,  
 Als dese my met tong affchild'ren en met pennen.

*Proverb.* ( Gods zegen ( segt Gods Woord ) maekt rijk in overvloed )  
 10. 22. Wat duysend daelderer ! hoe kan dan 't veel begeeren,  
 Of 't staen naer overvloed soo quaed zjn, als sy leeren?  
 En zjn d' Aerdsvad'ren oock, gelijk de Schrift vermeld,  
 Niet luyden meest geweest heel ryck en wel gestelt ?  
 (1) En is 't de plicht oock niet en 't ampt der Overheden,  
 Dat sy wel wackerlijck te velde en in de steden  
 Beforgen dat de winst der onderdanen groey,  
 En 't heel Gemeenebest in rijkdom overvloey ?  
 Vermits noyt staet den nood ontworstelt sijner lasten  
 Met een deel Inuffen en geldeloose gasten ?  
 Is 't oock niet redelijck dat huysvoogd sijn gesin  
 Van ietwes meer versorg als noodelijck gewin,  
 En ietwes innebreng, dat boven kost en kleeren  
 Sijn volck ietwes oock mag vermaken en vereeren ?  
 En dit, mijn' Hoorderen, kan immers gants niet gaen  
 Met een soo smalle winst, als sy ons prijfen aen.  
 Dese altesamen zjn soo redelijcke saken,  
 Dat Momus laek-sucht self die niet sou konn en laken ;  
 Hier tegens aen te gaen, is louter onbescheyd,  
 Is meer als sotterny, is meer als dulligheyd.

(1) Magistratui incumbit cura, ut omnes ditionis partes divitiis  
 abundant, & sint quam plurimæ domus opulentæ. KECK. POLIT.  
 SYST. Lib. 1.

Wat



Wat poogtmen ons goed recht met snorren t'overkraeyen,  
 En u een vlassen baert of ooren aen te naeyen?  
 (2) Natuurlijk, billijk is 't, dat elck sijn' winst bevljft,  
 Dat elck sich trecken laet door 't lockaes van 't profijt.  
 Vrou Wijsheyd tigt ons op, om ons noch bet t'onteeren,  
 Dat wy de wysheyd verr beneden 't goud waederen,  
 Ja dat ons hert meer vreugds en welgevallens neemt  
 In 't geld als in de deugd; maer hoe? is dat soo vreemd?  
 Wie neemt'er geen vermaeck, geen' vreugd en welgevallen  
 In 't geen hem glory, glansen aensien baert by allen?  
 Maer baert ons sulcx een wijs of deugdelyck gemoed?  
 Geenfins, 't geachte geld is 't dat ons achten doet.  
 Vergadert overhoop, wat breyn oyt kon versinnen,  
 Brengt all de kunsten by der negen Kunst-Godinnen,  
 Mengt all de wetenschap en wijsheyd onderen  
 Der oude Egyptenaers, der Grieken, der Chaldeen,  
 En sleept dan bovendien noch all' de deugden t'amen,  
 Die een' Fabricius, een' Curius betamen,  
 Ja doet de heyligheyd hier toe noch, soo ghy kond,  
 Van all' de Heyligen van 't Oud en Nieuw Verbond,  
 En spint uyt all' dees' stof op 't wiel van uw' gedachten  
 Een heerlijck ziel-gewaed, daer all' des lichaems prachten  
 En drachten dreck by zyn, en hangt'et het gemoed  
 Van eenen (3) Codrus om, van een' beroeyden bloed,  
 Van een', die niet diep mag tasten in mijn' gelden,  
 Ey segt; wat sal 't hem doch by kleen en groot doen gelden?  
 Sal hy daerom iet meer, iet hooger zijn geschat,  
 By Mammon! niet een myt, niet enen duyts, niet dat.  
 Stelt nu hier tegens eens een Nabals Herssebecken,  
 Een Chimon dom van breyn, een' van uw' grooffte gecken,  
 Een' die meer malligheyds huift onder 't wiltendack,  
 Als in de fotskap oyt van een' Choræbus stack  
 Ot van een' Tiribus, en die noch darenboven  
 Van alle schelmery veel dicker is bestoven,

H 5

Als

(2) Omnes experimus utilitatem, ad eamque rapimur. CIC.  
 Offic. lib. 3.

(3) Tota domus Codri rheda componitur una. JUV.



Als all wat immer wierd van ondeugd opgeleyt :  
 Wat af breuk sal 't hem doen ontrent sijn' achtbaerheyd,  
 Indien hy ruym en rijk te wey gaet in mijn' schijven ?  
 Ja wie en salte niet niet nedrig stuypen stijven ?  
 Wie sal een Midas maet hoe deugdeloos, hoe sot,  
 Niet eeren, troetelen, niet vieren als een' God ?  
 En, Hoorderen, is 't vreemd ? elck voelt en proeft van buyten  
 'T verborgen Elixier van mijne Midas-kluysten,  
 Elck weet, wat, wonderen myn macht'ig geld verricht,  
 En hoe dat triomfeert, daer deugd en wijsheyd swicht.  
 Hoe geerne wenschte ick thans wat dieper in te treden  
 In sijnen rijcken lof! maer och! mijn' lange reden  
 Roep lang al lang genoeg; sluyt, sluyt uw' pleytery.  
 Doch tsa, tot sijnen roem alleen een woord of dry.

*Lof des  
 Gelds.*

Wat soude hy al verdriets, al ongeriefs verwecken,  
 Die 't heylsaem Geld-gebruyck den menschen quaem t'ont-  
 Waer 't niet by na so veel, alsof men ons onttoog (trecken!  
 'T gebruyck van locht en vier, 't genot van vocht en droog ?  
 Waer 't niet een schoon gemak met waer te mart te loopen,  
 Wann'er ons waer ontbrack, en waer om waer te kooppen,  
 Als in Saturnus een w mag (denck ick) zijn geschied ?  
 Diè 't onrecht heet na 't goud, die naem en past haer niet,  
 (1) Die liefelijcke naem is dese toe te schrijven,  
 Daer 't all in blinkt en klinkt van macht van goude schijven,  
 Daer in het edel goud van 't menschelijck geslacht  
 So gierig word verstaert, als vierig nagetracht,  
 Daer in het handsaem goud heel net in 't rond geslagen  
 Gemant, tot geld gemaect, en martwaert aen gedragen,  
 Tot ieders groot gerief verwandelt en verkeert.  
 In all wat nood vereyscht, in all wat lust begeert.  
 Hoe dik, hoe menigmael versiet ghy uyt uw' kasse  
 Slechs met een weynig munts uw dijsack, bors of tassche,  
 En gaet'er me te mart, en voelt u onder 't gaen  
 Soo weynig met diè waer, als met uw hair verlaen,

En

(1) Aurea nunc vere sunt sacula plurimus auro, &c. OVID.

En brengt'er weer voor thuyſ op wagens of op ſleden  
 Soo veel verſchiets van goed, ſoo veel nootwendigheden,  
 Als voor het ganſch verloop van 't wintersche ſayſoen  
 Uw' kelder foldering en keuken heeft van doen.  
 O wonderlijke vond! die van de ſwaerſte ſaken,  
 Van goud en ſilver kond een' licht' Vertumnus maken!  
 Die 't geen dat in ſich ſelf, o meer als menſchen-vond!  
 Niet meer en is als een, tot alles maken kond!  
 Want als ick, Hoorderen, het geld door all' de deelen  
 Van 't menſchelijk bedrijf ſoo groot een rol ſie ſpelen,  
 Ick twijffel menigmael, of niet een Hemelſch Geest,  
 Of niet Gods Wijsheyd ſelfs invoerſter zy geweest  
 Van een gebruyck ſoo groot, ſoo nut, ſoo waerd gepreſen,  
 Of dat voor 't minſt altoos in ſtand houd en in weſen,  
 Op dat des handels treyn en all wat menſchen doen,  
 Sou toegaen met gemak, met ordre, met fatſoen,  
 En by gevolg al om in rijcken, ſtaten, ſteden,  
 Bey wanſchick werden mogt en ongemack vermeden:  
 (2) Want waerlijk 't is het geld, 't welk als een heylſaem ſout  
 Der menſchen maetſchappy in geur en weſen houd,  
 Die anders in 't verderf eerlange quaem te sneven.  
 (3) 'T geld is (roepr Heſſood) der ſteiffelijcken leven;  
 En ſeker wel te recht? een man van geld ontbloot  
 Is in dit leven laes! gelijk als levend dood:  
 Hy kan ſich niet als eng, als armelijck bewegen;  
 Hy ſtaet alom benart, beladen en verlegen;  
 Hy word van elck geſchuwt, van elck met ſchroom genaekt,  
 Gelijk een' plaets van peſt-of blixem-vier geraekt.  
 Derhalven eyſcht natuur en reden daer benevens,  
 Dat elck 't beſit ſijns geids ſoo vry heb, als ſyns levens:  
 Wie onrechtvaerdelijck daer in beſchadigt werd,  
 Dien werd het herte bloed als afgetapt van 't hert.  
 'T geld algemeene maet om handel me te drijven  
 Moet ſuyver, ongevalſchten ongeſchonden blijven;

Det.

(2) Nummus hominum inter ſe ſocietatem conſervat. KEC-  
 KERM. SYST. ETH. Lib. 2. cap. 5.

(3) Pecunia anima eſt miſeris mortalibus.

Derhalven draegt'et oock op 't aensicht wederzijds,  
 Als iet onselfelijcks, iet heyligs, iet gewijds,  
 De beelden, tijtlen en grootsche wapen-prachten  
 Van Vorsten, Koningen, van 's wereldds Oppermachten.  
 De sprake (soomen segt) ontdeekt den aerd der liën:  
 Spreeck, soon (sprack Socrates) op dat ick u mag sien:  
 Maer hoe veel abeler weet dat mijn geld te klaren!  
 Voor waer de rōnde munt gaet ronduyt openbaren,  
 All wat geveynselijck de mond verhelen kan. (man.  
 (2) De toetsteen proeft wel 't goud, maer 't goud beproeft den  
 (3) Laet Venus in haer blanck noch eens soo vierig blōsen,  
 En eenen lonck en lach uyt leliën en rooſen  
 Toesenden haren Mars of haren man Vulcaen,  
 Die hun door aderen, door merg en beenen slaen:  
 Wat haelt dat by den glans en lieffelijcke loncken  
 Van mijne daelderē, die borst en bloed ontyoncken  
 Met eenen gloed, een vlam, die vry wel anders blaekt,  
 En hunn' moosjanckeren wel anders gaende maekt.  
 Weest, munte, weest gegroet, o schoone boven schoone,  
 Die soo veel' sielen treckt naer uwen gouden troone,  
 Die veel meer minneviers, als Venus, queekt en voed'  
 (4) Meeſtersche, ja Godin der wereld, weest gegroet!  
 Dus helder moeft ick eens haer' glory op doen klincken.  
 Doch niet alleen en sſicht het lieffelijcke blincken  
 En 't klincken van mijn' munt den brand alom alhier,  
 Maer oock 'k en weet niet waer, 'k en weet wat vagevier,  
 Het welck den sielkens 't vuyl moet sieden, braden, blaken,  
 En rooſten uyt het vleesch, en 't welckse weer moet slaken,  
 Schoon qualijck uytgebrand, schoon nau ten halven schoon,  
 Slechs op den blooten klanck van 't soete sielmis-loon.

Dus

(2) Quod index auro, id aurum homini.

(3) Tam dulce siquid Veneris in vultu micat. &c. Eurip. apud  
S E N. Epit. 115

(4) In mundo summus, rex est hoc tempore nummus.

Frau pecunia ist die Konigin; kunst und tugent sind ire schussel-  
wascherin.

Dus snackt om sijn profijt, dus quackt mijn heylic Roomen,  
 'T welck soete winst oyt wist te puuren uyt sijn' droomen,  
 'T welck sijn' versieringen wel dier vertiert en slijt,  
 (5) En veyl heeft of te koop gewijd en ongewijd,  
 En loosen handel drijft met kruyssen, kroonen, kruynen,  
 Met staven, mijteren, kasuyfels en kapruynen,  
 Metouters, tempelen, met klanck, met sanckgebaer,  
 Met hel, met Hemelrijck, met allerhande waer.  
 En seker, Hoorderen, van gisteren noch heden  
 Was Roomen soo goed vents; 't is eeuwen lang geleden,  
 Twee duysend eeuwen lang, of immers daer ontrent,  
 Dat d' Africaensche \* vos, die recht deurslepe vent  
 Dien Roomschen vent-luft sag, en uytriep voor elks ooren: *tha.*  
 O Roomen! Roomen! 't geld sal uw verstand verdooren; *Flor. Hist.*  
 Ja food'er koopman quaem, die u betalen mocht *lib. 3. c. 1.*  
 'T geld daerghy u op stelt, ghy self laegt strax verkocht,  
 Edoch wat wonder is 't dat mijn gouddienstig Roomen  
 Van my of mijne munt soo diep is ingenomen;  
 'T welck op sijn' lusten soet en sot van hoovaerdy  
 Geen hooger goed en kent als pracht en swelgery;  
 'T welck eer sijn' Lolliaes en dertele Lucullen  
 Verkleen sag aen een kleed en op een mael verfmullen  
 Een' som soo machtig groot; dat een Euclides naeu  
 Sich staem'len sou daer deur, al waer hy noch soo gaeu;  
 'T welck korts een' speelpop noch van (6) een' der roode San- *Apocal.*  
 Met perlen sag beschoeyt, met goud en diamanten; *(ten cap. 17.*  
 'T welck; alseen ey een ey, die droncke pry gelijckt,  
 Die prat op 't roode beest in 't purper sit en prijckt.

Maer

(5) Venalia Romæ.

Templa, sacerdotes, altaria, sacra, coronæ.

Ignes, thura, preces, cælum est venale deusque. *Bap. Mant.*

Vendit Alexander cruces, altaria, Christum:

Emerat illa prins, vendere jure potest.

Sacra sua extrema, si forte requiritis, hora

Cur Leo non potuit fumere? vendiderat. *SAN.*(6) De Cardinael Ruerius dede sijne hoere Tiresia schoenen dra-  
 gen met goud, perlen en diamanten geborduurt.

Maer houd, waer wil ick heen? mijn' ouden teem herhalen,  
 En weer op d'overdaed gaen donderen en smalen,  
 En d'onmaet hekelen: neen toch, ick scheid' er uyt:  
 'T is hoog tijd dat ick sluyt, en oock met vriendschap sluyt.  
 Wel aen ghy vroukens dan, ghy vriendelijcke dieren,  
 Die soo geweldig veel van toyen houd en cieren,  
 En in het moygaen vind soo sonderlingen soet,  
 Wilt ghy te kercke gaen met dierbaer poppegoed,  
 Met geele, groene, blaeuwe en roode syde mouwen,  
 Gelyck een Switfers broeck deurhackelt en deurhouwen,  
 Met hangers swaer van wicht, met boiten rijk van glans,  
 Al soud'er schier de banck af kraken uwer mans,  
 Met eenen regenboog, een' heele meersch van stricken,  
 All desen kermis braskan u mijn geld beschicken;  
 Dit gan'sche poppekraem getaft op eenen hoop,  
 Staet voor mijn' munte veyl, is voor mijn' goud te koop.  
 En ghy Apicien, Slampampers, Nomentanen,  
 Die altijd slempten dempt, en halfen wenscht van kranen,  
 Op dat de lust des smaecks met tragen tred vertreck,  
 En hooger lessen niet, als buyck studeert en beck;  
 Lust u uw' tafelen of d'isschen te verladen  
 Met macht van tam en wild gesoden en gebraden,  
 Met keur van suyker werck, met payck van wijngaerd vocht,  
 Met all de leckerny van aerde, zee en locht.  
 En ('t welck niet selden beurt) u selven en uw' gasten  
 Tot overwalpens toe daer mede t'overlasten?  
 Hier geld mijn' geld al me, dat kan u dag voor dag  
 Versorgen van all 't geen een leckspit wenschen mag.  
 Ghy hoere-kateren, ghy vuyle Venus-brocken,  
 Die sonder achterdocht, en als in spijt der poeken,  
 Hoe dickmael ghy gestooft, gesweet hebt en gequylt.  
 Staeg na den geulen schoot der veyle nymfen gijlt;  
 Gelust u alle daeg verandering van hairen,  
 En allerhande soort van havens aen te varen,  
 Tot dat ghy hinckt en stinckt, en wechvalt van de graet?  
 Mijn' munte weet tot sulcx al mede kans en raed.



Ghy groote Meesteren, ghy Krijgs-en oorlogs-Hanffen,  
 Die om een leur of seur, om lof of lauwerkranffen,  
 Den vrede geeft den schop, het kaltsvel klincken doet,  
 En wind van tijtels koopt met dierbaer menschen bloed;  
 Wilt ghy uyt dertelheyd uws nabuurs staet bestoken,  
 Of eenig bloeyend rijk hier bloeden doen, daer rooken,  
 Niet om dat ghy daer van in 't minste zijt misdagen,  
 Maer om voor held quansuys, voor kloECKaerd deur te gaen?  
 Want eene uysinnigheyd soo rasend en beseten (ten?  
 Word thans voor Hieldendend, voor kloECKheyd uytgeme-  
 Wat kond ghy sonder geld! by Mavors! niet een vijg;  
 'T geld is (soo 't spreek woord segt) de senuw van den krijg.  
 Waer toe meer tijds gespilt met overtollig klappen?  
 Het geld verschafft 'et all, eer, Adel, Ridderchappen  
 'T zy staet 't zy tempel-ampt, 't word all op prijs gestelt,  
 Ja zelfs Sint Pieters stoel veylt Roomen op om geld.  
 Wat duysend daelderer! wat valt 'er meer te wenschen?  
 Wat dunckt u, Hoorderen, zijn 't dan geen' wijsse menschen,  
 Die 't geen ons soo veel soets, ons soo veel moys en groots  
 En kostelijcks verschafft, uyt schreeuwen voor iet snoods,  
 En 't hitsig hengelen en hijgen na mijn' gelden  
 Voor snoode vuylichheyd, voor vuyle snoedheyd schelden?  
 Sulcke esels, by mijn' bors! verdienen noyt het soet  
 Te proeven van mijn' munt, noyt met een kaster hoed  
 Van thien pond vlaems of meer hunn' ooren te bedecken;  
 Noyt sulpen innocent, noyt strick-broeck aen te trecken,  
 Noyt diſch met wijn te sien en wildbraed dicht bestouwt,  
 Maer hoy te nuttigen in plaets van hoenderbout.  
 Doch laet die bulkers vry all bulken wat se weten,  
 Laet, laerse vryelijck staen swetsen dat se sweten,  
 Dat mensch dat edel dier tot eenig hooger lot,  
 Tot ietwes edelers geschapen is van God,  
 Als om wat rond metaels, wat leuren, bagatellen,  
 Te stapelen op een, en hert daer op te stellen.  
 By Mammons gouden hoofd! al hadden se den praet  
 Bey van Demosthenes en Tullius te baer,

Dat



Dat sullense my noyt in 't herssebecken präten,  
 Noch (ken ick u te recht) u oock, mijn' Onderfaten.  
 Ghy schud het hoofd, 't is goed; maer toont met uw' gelaet,  
 Dat ghy na 't slot verlangt van mijnen langen praet.  
 By Midas! ghy hebt recht: ick toon (ick ken 't) dat wijven  
 Heel selden matig gaen, wannerse slaen aen 't kijven,  
 En wey te machtig breed; doch hoemen 't vat of duyden,  
 Gal lag my in de borst, die moest'er grondig uyt.  
 Wel aen dan, voor besluyt, ghy trouwe Mammons knapen,  
 Speelt als ghy zijt gewoon, doet niet als rapen, Ichrapen,  
 Als grijpen overal na 't allergrootste deel  
 Rechts-sincks-om, al soo 't valt, 't gell u al evenveel.  
 Soo sult ghy u van elck sien troetelen en toeven  
 Om 't seerst, soo sult ghy hier, schoon ghy de booste boeven  
 En bottse buffelen zijt van het gansche land,  
 Voor vromelieden gaen, voor lieden van verstand;  
 En namaels nevens my naer uw' verdienste en waerde  
 In 'tonderaerdsche rijck (want in en onder d'aerde  
 Heeft doch uw' siel altijd gesworven en ged waelt)  
 Als Tantalens u sien aen Plutoos disch onthaelt,  
 (1) Als Tityons u sien begroeten en vereeren,  
 En eenwig spijt den beck des wreek-giers triomferen:  
 Maer past dat ghy voortaan met meer eerbiedigheyd  
 Van uw' Godesse spreeckt. Vaert wel. Ick heb volseyt.

(1) Præbet volucii Tityus æternas dapes. S E N.